

Korszerű színpadtechnikai megoldások hazai csapatunkával már több mint 15 éve

Referencia munkáink: Barlangszínház – Fertőrákos; Zeneakadémia – Budapest; RaM Colosseum – Budapest; Kodály Központ – Pécs; Nemzeti Színház – Budapest; Babits Mihály Művelődési Ház és Művészetek Háza – Szekszárd; Budapest Bábszínház – Budapest; Kamaraszínház – Szeged; Kölcsey Kongresszusi Központ – Debrecen; Erkel Színház – Budapest; Zsolnay Kulturális Negyed – Pécs; Gárdonyi Géza Színház – Eger

4 A cirkusz újjászületése (FEKETE PÉTER)

SZEGEDI SZABADTÉRI JÁTÉKOK 2016

5 Bravúros műszaki fejlesztések a Szegedi Szabadtérin

(FÁBIÁN BARBARA)

A nyár színházi eseményeiből kiemelkedik az ikonikus – évente megújuló – fesztiválhelyszín.

9 Állványerdő születése (POLGÁR LILLA)

A Layher cég szállítja az állványrendszert a nézőtér és a színpad felépítéséhez.

11 Az idei évad díszletmunkái (TÓTH KÁZMÉR)

A jó nevű szegedi Scabello díszletgyártó beszámolója a szabadtéri díszletek megalkotásáról.

FŐVÁROSI NAGYCIKUSZ

15 Színház és vizes porond (SZABÓ-JILEK IVÁN)

Budapestten található közép-Európa egyetlen cirkuszépülete, amelyben újfajta vízcirkusz-előadás keresi a műfaj megújításának útját.

NYÁRI VIGASSÁGOK

19 Miniszínpad – minikoncert (GÖTZ BÉLA)

A Zenélő Budapest igen népszerű, nyári programjáról.

LOVAS SZÍNHÁZ

22 Mára a technika is „nyeregben” (MIKITA GÁBOR)

„Meglovagolt” színdarabok, a Nemzeti Lovas Színház előadásai

VÍZI SZÍNPAD

25 Tószínpad a Fertő-tavon (SZABÓ-JILEK IVÁN)

Az osztrák Seebühne Mörbisch különleges tószínpada.

SCENI-TECH 2016

29 Régi színházépületek korszerűsítése (ROEL TEN BRAS)

33 Biztonsági előírások a motorikus színpadgépezetekre

(KLAUS WEBER)

(A találkozón elhangzott előadások)

36 Nagyon szubjektív élménybeszámoló (SIMON OTTÓ)

39 Szerzetesi iskoladrámák világa (MIKITA GÁBOR)

SZÍNPADVILÁGÍTÁS-TERVEZÉS

40 A fény mestere (GÖTZ BÉLA)

Beszélgetés Bányai Tamás neves világítástervezővel.

ITT A MŰSZAK BESZÉL

44 Hogyan látják a műszakiak a körülöttük zajló színpadi munka valóságát? (SCHMIDT JÁNOS)

A szerző cikksorozatát kíván indítani a színházi műszakiak napi problémáiról.

HAZAI HÍREK

45 Best of Diploma 2016

A Magyar Képzőművészeti Egyetem végzős hallgatóinak diplomamunkái.

SZÍNHÁZFELÚJÍTÁS

46 A Magyarországi Német Színház új köntösben

(DOBREFF GYÖRGY)

A szekszárdi kis színház technikája megújult.

NEKROLÓG

49 Elhunyt Gombár Judit (KÁRPÁTI IMRE)

A Győri Balett alapító tagja, kiváló díszlet- és jelmeztervező halálára.

OLVASÓINK REAKCIÓI

50 Még egyszer a színpadpadlóról (BORSA MIKLÓS)

KÜLFÖLDI HÍREK

51 Az Osram és a Clay Paky felvásárolta az ADB-t

51 Új főszerkesztő az osztrák Prospectnél

KALANDOZÁS SVÉDORSZÁGBAN

52 Ystadi kaland (SIMON OTTÓ)

A Weöres Sándor Színház külföldi vendégjátéka.

TECHNIKAI ÚJDONSÁGOK

57 Robe Strobe – Személyek reptetése – Új ETC vezérlőpultok – Zajszennyezés-számítás precízen – Digital 9000

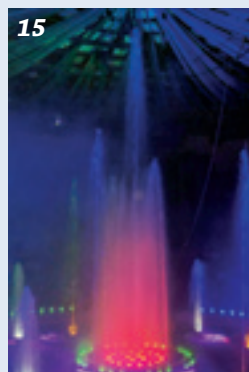
SZÍNHÁZI GAZDÁLKODÁS

59 Színház és szponzor (DR. VENCZEL SÁNDOR)

A színházi szponzormarketing módszerei.

A MAGYAR SZÍNHÁZTECHNIKA TÖRTÉNETÉBŐL

63 A Szabadtéri Játékok kezdetei (SZABÓ-JILEK IVÁN)

A cirkusz újjászületése

Az előadóművészetnek egy ágát megreformálni és annak új lehetőségeket nyitni hihetetlen felelősség. Ilyen lehetőség egy ember életében csak egyszer adódik, de kultúrtörténetileg is ritka, hogy egy művészeti ágak egy új központot építsenek. Az ezzel a művészeti ággal kapcsolatos gondolatok az emberek fejében is helyre kell tenni, hogy a Vidámpark mellől az opera, a balett és a Nemzeti Színház mellé sorakoztassuk fel. Tenni kell azért, hogy elhiggyék az emberek, a cirkusz önálló, magas színvonalú művészet. Új cirkuszművészeti központ építéséről álmodunk. Terveinket a szakma, a cirkuszművészeti szakemberek, a közönség és a kulturális kormányzat is támogatja.

Az elmúlt 20 évetem színházban töltöttem, a színházból hozott tudással, a színház eszközeivel tudom megreformálni a cirkusz világát. Eredetileg cirkusból indultam, és tízéves illuzionista tapasztalat után elvégeztem a színházi rendező szakot is, majd lehetőséget kaptam nagy színházi intézmények vezetésére. Az így szerzett tudást szeretném becsémpézni a cirkusz világába. Nem könnyű a helyzetem, amikor azt mondom itt a cirkuszban, hogy próbatáblát, próbarendet írunk ki, vagy, hogy az előadáshoz ügyelő kell, ezzel az „öreg cirkuszosok” nehezen tudtak mit kezdeni. Pedig erre akarjuk építeni a cirkusz megújítását. Csakis a generációkon keresztül örökölt, az emberi teljesítőképesség határtalanságában hívő, emberfeletti akarat tudta évszázadokon keresztül életben tartani, megőrizni a cirkuszművészetet. A múltunk tisztelete, elődeink érdemeinek megőrzése segíthet ahhoz, hogy újraértelmezzük korunkhoz illően a cirkuszművészet csodáját.

Meg kell újítani ezt a művészeti ágat, mert egyes hagyományos cirkuszok elveszítik a publikum érdeklődését. Kialakult egy modern, kortárs cirkuszművészet, alternatív helyeken olyan előadásokat tartanak, amelyek történeteket mondanak el, gondolatokat ébresztenek a cirkuszi produkciók segítségével. A klasszikus cirkusznak is tanulni kell tőlük, hiszen ők is tanultak a cirkuszművészekről. Eltanulták a trükköket, a mutatványokat, a hagyományos cirkusz pedig vegye át azt a gondolatot, hogy üzenetet is közvetíthet a cirkuszi előadás. A társadalom számára hasznos művészeti ággként szeretnénk működni, nem csak szórakoztató intézményként.

A következő három év alatt, amíg még a régi épületben működünk, tudatosan kipróbálunk többféle technológiát és technikát, amit az új cirkuszba be szeretnénk építeni. Nemcsak előadáshelyszínt, porondot és nézőteret

szeretnénk az épületbe, hanem olyan közösségi tereket is, ahol az előadások után, a történetekhez kapcsolódva tovább lehet értelmezni az élményt a nézőkkel. A színház nézésére vagy a komolyzene hallgatására is tanítani kell az embereket. Nem velünk született tulajdonság, hogy Shakespeare-t vagy Bartókot értjük, élvezzük. Meg kell tanítani a mi közönségünket is arra, hogy a cirkuszművészet nem csupán látvány. Úgy kell a cirkuszi előadás dramaturgiáját felépíteni, hogy az egyes produkciók egységes tartalmat is sugározzanak. Úgy kell ehhez a technikát megválasztani, hogy ezt a lehető legjobban tudja közvetíteni.

Nagy gondja a jelenlegi cirkuszi épületnek a belmagasság és a színpadtechnikai eszközök hiánya. Az új épületnek feltétlenül magasabbnak kell lennie, helyet biztosítva ezzel süllyesztő és felső színpadi gépezetnek, korszerű színpad-, hang- és fénytechnikával.

A legkorszerűbb világítási eszközökre van szükség, azok elhelyezését úgy kell megoldani, hogy se a művészek, se a nézők szemébe ne világítsanak. A fényfestést, vetítést mi is szeretnénk alkalmazni. A jeleneteket felveszünk és szuperközeliben visszalassítva kivetítjük, hogy a produkciók apró részletei láthatók legyenek a közönség számára, az üzenet, a katarzis erősítésének érdekében. Ezek az eszközök olyan megújító szeleitei a cirkuszművészetnek, amellyel elsőként foglalkozunk Európában. A legkorszerűbb technikai berendezésekhez képzett szakembergárda is kell.

A cirkuszművészetnek is nagy szüksége van a háttérszakmák oktatására. A Baross Imre Artistaképző Iskola szeptembertől elindítja a háttérszakmák képzését is. Itt porond- és színpadmestert, felsőgépész – olyat, aki kötni tud a kupolában –, azaz kupolamestert fogunk képezni. Tanítunk majd közönségforgalmi felügyelőt, aki a nézőkkel foglalkozik, és a nézőtérrel tud majd mindent.

A közép-európai országok kulturális vezetőivel tárgyalunk – az újonnan felépülő cirkuszunk mellé – közös cirkuszművészeti központ létrehozásáról, amely oktatási és kutatási központ, adatbázis lenne. Nemzetközi intézmény, amelyben vezető szerepet kap a cirkuszkultúrában Magyarország. Tesszük mindezt a cirkuszművészet fejlődésének, korszerűsítésének, színvonal-emelésének, népszerűsítésének érdekében.

FEKETE PÉTER
miniszteri biztos

Színpad IMPRESSZUM

Előadóművészetek technikája

XII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM
2016. SEPTEMBER

A Magyar Színháztechnikai Szövetség szaklapja
HU ISSN 1786-6995

Megjelenik: negyedévente (március, június, szeptember, december hónap)
Kiadja: a Magyar Színháztechnikai Szövetség, 1011 Budapest, Corvin tér 8., www.msztsh.hu
Felelős kiadó: Szűcsborus János, az MSZTsz elnöke.
Főszerkesztő: Szabó-Jilek Iván
Telefon: (+36-1) 375-6566
szinpad@t-online.hu
Szerkesztőbizottság: Götz Béla, Götz Eszter, Kárpáti Imre, Kiss Péter, Rétfalvi János, Dr. Sirató Ildikó, Dr. Venczel Sándor, Weltstein Tibor
Szerkesztőség: Magyar Színháztechnikai Szövetség titkársága
1138 Budapest, Madarász Viktor utca 43. fszt.
Tel./fax: 329-0841

Korrektor: 33 Tallér Bt.
Tördelőszerkesztő: Lusztig Tibor
Mobil: 06-20-255-6160
E-mail: tiber.lusztig@gmail.com
Nyomdai munkák:
Print City Europe Zrt.

Terjesztés: előfizetéssel, színházi árusoknál.
A Szövetség tagjai ingyen kapják.
Ár: 945 Ft/példány

Előfizethető: a szerkesztőség címén vagy a www.msztsh.hu honlapról lévő megrendelőlapon.
2015. évi teljes évfolyam ára 3360 Ft.
A postaköltséget felszámítjuk.

Régebbi lapszámok – korlátozott számban – még kaphatók.
Kéziratokat, ábrákat, fotókat nem örvény meg és nem küldünk vissza.
Szerkesztőségünk a hirdetések és PR-cikkek tartalmáért nem vállal felelősséget.

A közölt cikkek tartalma nem minden esetben tükrözi a szerkesztőség véleményét.

Lapunk kiadását támogatta az

Lapunkat megjelenésénél megelőzően a jogszabályok szerinti módon ellenőrizték.

A nyári uborkaszезon...

Minden színházi ember a nyári szünetet várja, hogy kipihenhesse magát. Nyár elején bezárnak a színházak, hogy szabadtéren a legkülönbözőbb látványos programokkal várják a nagyérdeműt. Tehát mindenki – pihenésképpen – tovább dolgozik másutt, más körülmények között. Ezekből a nyári eseményekből gyűjtöttünk csokorba néhányat, érzékeltetve, hogy mennyire színesek ezek a rendezvények.

FOTÓ: NÉMETH GYÖRGY

► Kálmán Imre: Marica grófnő 2007. R: Eszenyi Enikő D: Kentaur

SZEGEDI SZABADTÉRI JÁTÉKOK

Bravúros műszaki fejlesztések a Szegedi Szabadtéren

Mindössze három hét alatt nő ki nyaranta a szegedi Dóm téri kockakövek közül az ország legnagyobb színháza – ráadásul a semmiből, egyedi beruházásként. 2014-ben különleges formában rendezték meg a Szegedi Szabadtéri Játékokat a fesztivál ikonikus helyszínén. Ekkor valósult meg a rendezvénysorozat történetének legnagyobb volumenű műszaki beruházása is, melynek eredményeképpen ma minden eddiginél modernebb, igazán európai színvonalú fesztiválhelyszínen várnak esténként 4000, évente 70 000 nézőt.

A Szegedi Szabadtéri Játékok immár 85 éve hazánk legnagyobb, legnépszerűbb csillagtejtős játszóhelye. A legelső előadás óta eltelt 85 évben több mint 211 produkciót 1002 előadásban láthatott több mint 4 millió néző Szeged legszebb terén.

Szeged lakossága már megszokta, hogy május végén összehangolt, profi munkálatok kezdődnek a Fogadalmi Templom előtt. Mindössze három hét alatt emelkedik ki nyaranta a tér kockakövei közül az ország legnagyobb színháza – ráadásul a semmiből, zöldmezős beruhá-

zásként, külön feladatot róva az igazgatóságra, műszaki vezetésre és az építőkre azzal, hogy az óriási színpad, a monumentális nézőtér és a hatalmas műszaki-művészeti kiszolgáló bázis egyszerre kezd el épülni. Az építkezés kezdetétől számított kevesebb mint egy hónap múlva már →

→ a színészek és alkotócsapatok veszik birtokba a teret, hogy megkezdjék a szuperprodukciók létrehozását.

A színpadtechnikai beruházás éve

2014-ben különleges körülmények közt rendezték meg a szezont. A korábbi évadoktól eltérően a dómmal szemben, az úgynevezett óraterasz területén épült fel a nézőtér és a minden addiginál jobb technikával rendelkező színpad. Várkonyi Miklóst, a Szegedi Szabadtéri Játékok műszaki vezetőjét kérdeztük a változások

▶ A Dóm tér év közben

▶ A Dóm előtti, felújított lépcsőzet

FOTÓK: DUSHA BÉLA

szépségeiről és nehézségeiről. A kényszerű körülmények – jelesül a Fogadalmi Templom rekonstrukciója miatt – a Szegedi Szabadtéri történetének legnagyobb színpadtechnikai fejlesztése valósult meg ebben az évben.

Az ötletet, miszerint 180 fokkal elfordul az akkori évadra a nézők által megszokott és szeretett helyszín, sokan fogadták kételkedve – kezdi Várkonyi. A végeredmény azonban meggyőzőt mindenkit: a Szabadtéri semmihez sem fogható atmoszférája így is érvényesült. Sőt, volt olyan rendező, aki kifejezetten áldásosnak találta az új állapotokat, hiszen így nem „nyomta agyon” a díszleteket a színpad fölé magasodó Dóm két tornya.

A Fogadalmi Templom rekonstrukciója, így a Szabadtéri Játékok körülményeinek megújulási kényszere váratlanul érte az akkor frissen kinevezett, új menedzsmentet. Herczeg Tamás igazgató konstruktív és újszerű megoldásokat javasolt, miszerint, ha a 20 évvel ezelőtti város által vásárolt lelátó mobil lehet, akkor Európa más színpadaihoz hasonlóan mobil színpadon is megvalósíthatók az előadások. Ennek biztosítása nem volt egyszerű, hiszen mindehhez anyagi fedezet nem állt rendelkezésre. Jelentős kultúrdiplomáciai lépések kellettek ahhoz, hogy a város, az állam és az egyház összefogásával az új színpadtechnikai eszközöket beszerezhessék. Hasonlóan a kezdetekhez, amikor a

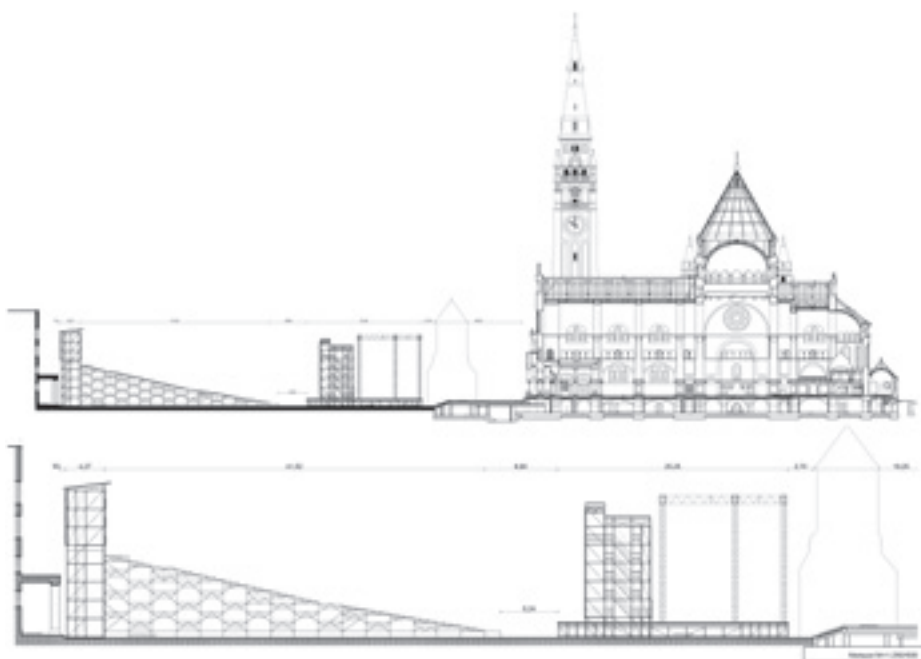

▶ 2015-ben háttal a Dómnak

Játékok akkori vezetői képesek voltak ezt a sok érdekeltségű hármast összehozni, Herczeg Tamás sikerre juttatta a Játékok történetének legnagyobb színpadtechnikai beruházását.

Megtudtuk: különleges kihívás volt a műszaki kollégák számára a két évvel ezelőtti helyszín felépítése. Hónapokkal az építkezés megkezdése előtt elkezdődtek a tervezetések. A fordulással kapcsolatban komoly egyeztetéseket kellett folytatni a Szeged-Csanádi Egyházmegyével és a Szegedi Tudományegyetemmel, a Dóm tér két jelentős, egész éves „lakójával”. (Az egyetemi épületek ölelik körbe a csodálatos atmoszférájú, a velencei Szent Márk térhez hasonló teret a templommal.)

2014-ben a fejlesztéseknek köszönhetően vadonatúj, az addiginál jóval többet tudó színpadot kapott a fesztivál. A speciális, Németországból érkező színpadtechnikához hasonló volumenű hazánkban legfeljebb egy-egy rendezvény erejéig volt látható, a szegedi beruházás viszont hosszú évtizedekre szól. A kivitelező LAYHER KFT. már évtizedek óta foglalkozik rendezvénytechnikával, színpadaik piacvezető csúcstechnológiának számítanak. Több hasonló

▶ Hosszmetszet, alul az előrehozott nézőtér és színpad kinagyítva

► A színpadi tornyok építése

► Fényvezérlő

szerkezetet építettek már világszerte. Többek közt Veronában, Sydney-ben, Oroszországban és Dél-Amerikában is épült a szegedihez hasonló színpad. Mivel az országban más nem rendelkezik ilyen volumenű berendezéssel, ez speciális helyzetet teremt a Szabadtéri számára, hiszen a fesztivált lebonyolító menedzsment újabb vállalkozásokba is kezdhet, egyéb rendezvényeken is érdekeltséget szerezhet. *Szezonális intézmény vagyunk – emeli ki Várkonyi. A „holt” időszakban szívesen adnánk bérbe technikai eszközeinket, eszközparkunk egyes elemeit, hiszen ezek az év nagyobb részében a Szeged külterületén lévő, 2600 m²-es raktárunkban állnak dologtalanul.*

Az ország egyik legnagyobb, legmodernebb forgószínpadára tett szert a 2014-es beruházással a Szegedi Szabadtéri: 14 méter átmérőjű, szabályozható, programozható gyűrűs forgó segíti a produkciókat. A DOBAI HIDRAULIKA KFT. által gyártott mobil forgószínpadot tavaly év végén már kölcsönadták a *Játékkészítő* c. produkcióba.

Évek óta törekszünk arra, hogy folyamatosan fejlesszük az eszközparkunkat és a helyszínt, hogy minél minőségibb produkciókkal

tudjuk szórakoztatni a nézőket. 2005 óta, vagyis mióta a fesztivál a közsínháztól külön, önálló gazdasági társaságként működik, folyamatosan fejlesztjük például a lámpaparkot. A mostani felszereltség a mai, csúcsmínőségű látványtechnikai elvárásoknak felel meg. A 30 méter fesztávú, közepén alátámasztás nélküli, acél truss világítási hidat 2014-ben szereztük be. Idén kiegészítő elemet a két színpadi fény- és hangtorony közé: 26 m széles, 4 darab láncos emelőmotorral 12 méterig állítható magasságú, alumínium világítási tartót vettünk. Mindez a gégen világítás alkalmazását teszi lehetővé, ami a hazai szabadtéri színházaknál ritkaságszámba megy. Nagyban segíti például

A nyomorultak látványos vetítéstechnikával dúsított színpadképét, illetve az idei Ének az esőben produkció esztétő berendezése is ezen kap helyet.

Újabb fordulat 2016-ban

A 2014-es új és a 2015-ös, kipróbált és „belakott”, megszerett formán 2016-ban ismét változtatni kellett, ez pedig újfent nehéz feladatok elé állította a műszaki vezetést és a kollektívát. A 85. jubileumi évadra a város vezetése és a Szabadtéri igazgatósága közösen úgy döntött:

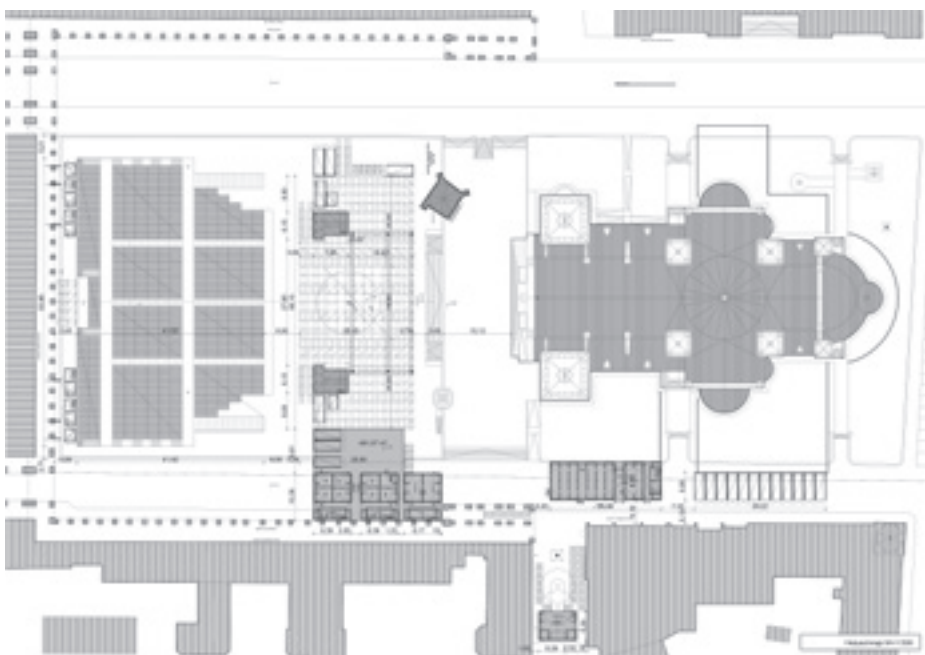

► Hangvezérlő

visszafordítják a fesztiválhelyszínt az eredeti felállásba. Hiszen a nézők mégiscsak így szeretik leginkább szívüknek kedves, immár jubiláló rendezvényüket.

A visszaforduláshoz további eszközbeszerzésekre volt szükség, amely részint a fenntartó, részint saját finanszírozásból tudott folytatódni. Az egyetem, a város és az egyház összefogása kellett szellemi értelemben mindehhez, pénzügyi értelemben pedig a város, az állam és a Szabadtéri Játékok saját megtakarításait kellett felhasználni.

Az épített fesztiválhelyszín 2014-ig is elképesztő méretei ismét növekedtek. Rekordszámokban mérhetők az ország legnagyobb →

► Helyszínrajz

→ színpadának műszaki attribútumai. Az építés kezdetén a Dóm térre szállított építési elemeknek csak a csőhossza közel 18 ezer m, ezek kiterítve Budapeستől Szentendrőig érnének. A szerkezetek teljes súlya 140 tonna. Az 1000, oldalszínpaddal és a műszaki-művészeti kiszolgálóbázissal együtt több mint 2000 m²-es színpadnak 1000 tonna súlyt kell elbírnia. Szín-

► A nézőtéri tribün építése

► Készül a nézőtér

padpadló: borovi fenyő, rajta vízálló, 18 mm-es rétegelt lemez („buszpadló”). A mobil elemeket mintegy 20 darab 24 tonnás kamion szállítja ki a Dóm térre. Idén a nézőteret a VOTEC Kft. építette, 18 fővel, a színpadot, tornyokat és műszaki-művészeti kiszolgálóbázist a Színpadtér Kft. 12 fős csapata szerelte össze.

A 2014-ben beszerzett építési elemeknek az újfent megváltozott körülményekhez képest új helyet kellett találni a téren. Hiszen már nem lehetett a Fogadalmi Templom felújított lépcsőzetére építeni a színpadot. A kész helyszín azonban ennek ellenére is minden eddigi megjelenésénél szebb, európai léptékű formában várja idén a közönséget.

Pótolnunk kellett a felújított lépcsőzet alatt korábban helyet kapó szociális helyiségeket és azok területét – mondja a műszaki vezető. Azt gondolom, ennek ellenére egy nagyon kulturált környezetet sikerült kialakítanunk a művészek, a műszaki dolgozók és a nézők számára is. Továbbra is adottak a korábbi lehetőségek, csak más formában.

Dallamok 3D-ben

Európai viszonylatban is kiemelkedő és egyedülálló a Szegedi Szabadtéri által használt hangrendszer is, mely 2012-ben mutatkozott be

► Az állvány szerkezetei megérkeztek

► Az elkészült színpad, nézőtér

az előadásokon. A szakemberek a lehető legmodernebb technika segítségével olyan hatást tudnak elérni vele, mintha a néző közvetlenül a karmester mellett ülne. Az új technika, a digitális mikrofon, panorámázás és sugárzórendszer lehetővé tette, hogy tovább fejlesszék az addig is komoly kihívásoknak megfelelő hangzást. A VOTEC KFT. ügyvezetője, Elek Sándor munkatársaival hosszú évek óta végzi a fesztivál hangosítását. Ettől az évtől élethű hangzást tudtak produkálni, mintha az embereket szó szerint körülölelnék a hangok a Dóm téren.

► Épül az előrehozott színpad szerkezete

Olyan térhangzással szembesülhetnek a nézők, amelynek nagyon komoly mélysége van. Ki lehet hallani a zenéből akár a cselló vagy a fagott muzsikáját, akkor is, ha ugyanazt a dallamot játsszák, mert a rendszer „szelektíven” gyűjti a hangokat. Európában abban az évben először alkalmazták ezt a hangrendszert csillagatos színházban.

Tudta?

1994-ben a Játékok új nézőteret kapott. A teret egész évben elfoglaló lelátót csak az előadások idejére felállított, 4000 férőhelyes mobil nézőtérrel cserélték le. A szektorokat az 1879-es tiszai nagy árvíz idején segítséget nyújtó európai fővárosokról (London, Róma, Párizs, Berlin, Brüsszel, Bécs), illetve Szeged testvérvárosairól (Darmstadt, Turku, Parma, Nizza, Szabadka, Toledo, Odessza) nevezték el.

FÁBIÁN BARBARA

sajtóreferens

Szegedi Szabadtéri Játékok és Fesztivál Szervező Nonprofit Kft.

A Szegedi Szabadtéri Játékok színpad-világítási eszközparkja:

- 1 db Compulite Vector RED fényszabályzó pult 1 db Compulite Vector iControl távvezérlővel
- 16 db Clay Paky Alpha Spot HPE 1200 mozgó fejes intelligens fényvető
- 8 db Clay Paky Stage Scan HMI 1200 mozgó tükrös intelligens fényvető
- 10 db Clay Paky Alpha Profile 1500 W
- 44 db Osram LED Par RGBW IP65 lámpa
- 10 db Alpha Was 1200 W fényvető
- 6 db Robert Juliat Cyrano 2500 HMI fejjép
- 30 db ADB PC 5 kW reflektor a derítésekhez
- 30 db Robert Juliat 2 kW 714SX2 profilfényvető
- 10 db Robert Juliat 2 kW 329 HPC, PC fényvető takarólemezrel
- 10 db Robert Juliat 1,2 kW 310 HPC, PC fényvető takarólemezrel
- 30 db Spotlight Domino 1000 AS, aszimmetrikus derítő
- 300 db PAR 64, CP 61 alumíniumtartóra szerelt
- 8 db Pegasus 6x5 kW dimmer és Pegasus 12x2,5 kW dimmer,
- 12 db Compulite 12x5 kW dimmer, melyek DMX kábellel és 12 db vezeték nélküli DMX adóvevővel komplett rendszerre építhető ki.

Állványerdő születése

Idén 85 éve, hogy megrendezték a Szegedi Szabadtéri Játékok első előadását. Azóta is minden évben újból felépül a Dóm téren a Játékok színpada és nézőtere. A 2014-es rendezvénytechnikai beruházás keretében a szervezők Layher állványokból építették fel a színpadot, a hang- és fénytornyokat, valamint a műszaki és művészeti tárolóegységeket. Cikkünkben a rendezvénytechnikában évtizedek óta megbízható Layher állványok használatát mutatjuk be.

Az idei Szegedi Szabadtéri Játékok július elsején vették kezdetüket Wagner *A bolygó hollandi* című operájával, augusztus 27-én pedig a *Tévedések vígjátékával* értek véget. A korábbi évekhez hasonlóan az érdeklődés idén is hatalmas volt, hiszen az előadások több szempontból is különlegesek. Egyrészt olyan külföldi előadókat hívtak meg, akik csak ekkor lépnek színpadra hazánkban, másrészt a színpad méreteiből

► A múlt évi építkezés képe

► Világítási tartórendszer a színpad felett

adódóan egyedi és látványos díszleteket tud prezentálni a közönségnek.

A 2014-ben megvásárolt Layher eszközöket immár harmadik alkalommal használták a színpad, a hang- és fénytornyok, valamint az öt, öltözőből és műszaki tárolókból álló épületcsoport építésére. 2014-ben a Fogadalmi Templom rekonstrukciója miatt a szervezők azzal a megoldással álltak elő, hogy 180 fokkal megfordítják a színpad és a lelátó hagyományos elhelyezkedését.

A szervezőbizottság tavaly év végén döntött az eredeti felállás visszaállításáról, amelyet az tett lehetővé, hogy a Fogadalmi Templom felújítási munkálatai idén tavasszal értek véget. Emiatt viszont a két évvel ezelőtt kialakított szerkezetet módosítani kellett, hiszen a székesegyház felújított lépcsősora előtt nem lehetett ugyanúgy felállítani a színpadot.

A rendezvényhez szükséges építmények, a színpad, a lelátó, a művészeti és műszaki igényeket kiszolgáló bázisok összesen 2000 négyzetmétert foglalnak el. Maga a színpad ebből 936 négyzetmétert tesz ki, amelynek felállításakor azt kellett figyelembe venni, hogy a díszletek állandóan változó terhelést jelentenek. Ennek megfelelően 1,0 tonna/m² teher elbírására alkalmas színpadszerkezetet kellett megépíteni,

► A nézőtér szereléséhez előkészített anyagok

amely a színészeken és a díszleteken túl a díszletek folyamatos mozgatásából adódó pluszterhelket is elviseli. A színpad minden egyes eleme bármikor áthelyezhető, így mindig az adott előadáshoz lehet igazítani.

A színpadra továbbá négy oszlop került, melyek a 30 méter fesztávú, középen alátámasztás nélküli, acél truss hidakat tartják, ezek a világításért felelnek. Idén kiegészítő elemet tettek a két színpadi fény- és hangtorony közé: egy →

→ 26 méter széles, 4 darab láncos emelőmotorral 12 méterig állítható magasságú alumínium világitási tartót. Továbbá a korábban a Rerrich Béla téren felállított műszaki és művészeti kiszolgáló

lóbázist pedig áthelyezték a Dóm tér Tisza felőli oldalára.

A szerkezet tervezésében és építésében az egyik kihívást a szélfújásnak kitett helyszín je-

► Világitási torony a színpadon

► Szerelés közben

► Állványszerkezetek a helyszínen

FOTÓK: DUSHA BÉLA

lentette. A szélcsatorna elsősorban a nézőtér mögötti hangosítótornyok rögzítésénél jelentett problémát. A Layher Allround állványokból felépített tornyot kis alapterületen kellett megépíteni, és mivel nem lehetett a meglévő lelátó szerkezetéhez rögzíteni, egy egyedi megtámasztást kellett hozzá tervezni, mely már a korábbi években is tökéletesen működött.

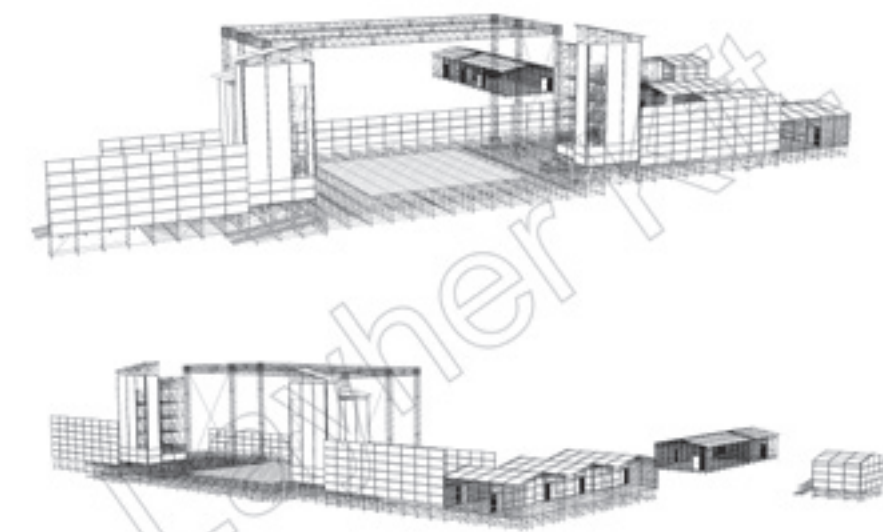
A Layher Kft. több mint 30 éve gyárt színpadokat, lelátókat. Ezek alapját a Layher Allround moduláris állványrendszer biztosítja, amely alkalmas a különböző kiszolgálólétesítmények, például hang- és fénytornyok megépítésére is. Ideiglenes építmények Layher kazettás tetőkkel és különleges falburkolatokkal – a Layher Protect rendszerrel – könnyen megépíthetők.

A Layher több kiváló rendezvénytechnológiai felszereltségének köszönhetően rengeteg esemény megvalósulásához járult hozzá, Layher Allround állványzatok felhasználásával épült többek között a VOLT, a Balaton Sound és a Sziget Fesztivál nagyszínpada. Rendszereink rendkívül gyorsan építhetőek, és biztonságos, valamint kényelmes környezetet biztosítanak mind a látogatók, mind a szervezők részére.

Nagy örömünkre szolgál, hogy az általunk 2014-ben szállított rendszer hozzájárulhat a Játékok sikeres működtetéséhez. Külön örülünk, hogy a Layher Event rendszer ebben az esetben is beváltotta az ígértét, azaz a folyamatosan változó környezeti viszonyok ellenére is tökéletes rendezvényhelyszínt biztosít, és az elemek még évtizedekig használhatók.

POLGÁRI LILLA

*kommunikációs munkatárs
Layher Kft.*

► Axonometria az új színpadról és a hozzá kapcsolódó létesítményekről

Az idei évad díszletmunkái

Nem kis feladat elé állítják a díszletgyártókat a Dóm téri bemutatók. Nemcsak a méretekkel és az időjárásálló díszletekkel kell megküzdeniük, a legtöbb előadás később beköltözik a kőszínházak jóval kisebb méretű színpadjaira. Az ötletes megoldásokat és a gyönyörű díszleteket – már évek óta – nagy rutinnal szállítja a méltán híres Scabello szegedi műhely.

► A bolygó hollandi díszlet – lejtővel, felnyitott búzamezővel, kihajló híddal (Rendező: Szabó Máté. Díszlet: Khell Csörsz)

A 2016-os évad változással kezdődött a Dóm téren, hiszen a színpad visszafordult eredeti helyére. A „fordulat” a díszletek szempontjából ugyan méretváltozással nem járt, ám logisztikailag (az egy oldalról történő rakodás miatt) megoldandó problémát jelentett. Az évad számos feladattal vette kezdetét: a Dóm téren a három új színdarab és a három előző évekből ismétlődő produkció mellett egy új kőszínházi előadás kiegészítése állított minket kihívások elé, s ezzel párhuzamosan az újszegedi színpadon is egy új bemutató készült.

A négy új produkcióból háromban végeztem a díszletek szcenírozását, egy bemutatonak pedig a díszlettervezője is voltam. A folyamatok maximális figyelmet és precíz munkát igényel-

► A bolygó hollandi díszlet – felnyitott búzamező

tek, hiszen a Dóm téri premiert követően különböző helyszíneken (kőszínházi, illetve szabad-
téri előadásokon) mind a négy darab esetében

további bemutatók következnek. Az anyaghasználat tekintetében fontos, hogy a díszleteknek nemcsak egy szabadtéri bemutatót kell kibírniuk, de annak szélsőséges viszonyait követően alkalmasnak kell lenniük a kőszínházi bemutatókra is. Így például a falakat nem rétegelt lemezzel, hanem 10 mm-es, kamrás polikarbonáttal borítottuk.

A bolygó hollandi

Az első bemutató *A bolygó hollandi* című operaprodukció volt, melynek díszlettervezője Khell Csörsz. A díszlet szcenírozását nemcsak a Szabadtéri színpadára, de egyúttal az év végén a Miskolci Nemzeti Színházban tartandó bemutatóra is alkalmassá kellett tenni – a képeken →

→ látható díszlet három speciális technikai megoldása mellett talán ez utóbbi jelentette a legnagyobb feladatot.

→ Kigördülő híd 6 méter magasságban 5 méter hosszban

→ Kiforduló hídelem – kifordítása takarásból történik

→ Középső játéktér búzamezővé változtatása, majd eltüntetése

A **búzamező** előtűnésének megoldására egy dupla padlójú emelvényt építettünk. A kiforduló búzamezőt távtartó csavarokkal és forgástengellyel egy 22 mm-es rétegelt lemez egyik oldalára rögzítettük. Így a takarásból (bedugócsöves mozgatással) egyetlen mozdulattal a nyílt színen a vízszintes játéktérből kiemelkedik, majd ugyanolyan gyorsan el is tűnik a búzamező. A dupla padlós emelvényrendszernek köszönhetően kocsikat is guríthatnak a felületen, és a kinyíló búzamező sorai között szabadon mozoghatnak is a színészek.

A díszlet közházai bemutatásához szükséges bontás miatt a lejtős alapszínpadot bedugólábos megoldással kellett létrehozni, így a szükséges színpadfelület alá egyszerűen csak méretre kell vágni a lábakat, és máris kialakul a szükséges lejtésű és magasságú alapszínpad.

Az oldalfalak tekintetében csak a méret változik, a dőlésszög nem. Ebben az esetben azt kellett figyelembe vennünk, hogy a kigördülő híd tartószerkezete beleférjen a közházai verzió falméreteibe – ugyanez igaz a kiforduló híd jellemzőire is. A falakat nemcsak függőlegesen, de vízszintesen is bonthatóvá kellett tenni, ezért a forgáspont és a drótkötél-merevítés a közházai felületre került.

Talán a legbonyolultabb feladatot a búzamező mozgatása és többcélú bontása okozta. Ez a bontás a rendezői bal oldali mozgatásnál nagyobb terhet jelentett a Dóm téren, de a díszítők megoldották ezt a fizikai különbséget is.

Drakula utolsó tánca,

tánc-szín-játék a Magyar Nemzeti Táncgyűttes előadásában.

A produkció díszlettervezésére és elkészítésére is felkérést kaptam. Úgy kellett végiggondolnom és elkészítenem a terveket, hogy alkalmas legyen a darab későbbi bemutatóira is. Már a munka kezdeti szakaszában tudtuk, hogy az előadás a szegedi bemutatót követően Esztergomban szabadtéren és Budapesten a MŰPA-ban is látható lesz. A helyszíni méretek óriási különbségeket mutattak, és a szállíthatóság is adott bizonyos korlátokat. A bontásokat az együttes meglévő teherautóinak méretéhez kellett igazítanunk. A Dóm téri verzióban a 8 méteres magasságokat a már adott tornyok összeállításával hoztuk létre. Ezt a közházban 5 és fél méteres magasságú falakra cseréljük. A hátterek hossza és magassága is változik, ezt ringlizéssel

► Zsuráfszky Zoltán: Drakula utolsó tánca. Rendező: Zsuráfszky Z. – első felvonás

► Drakula utolsó tánca – első felvonás világítással

► Drakula utolsó tánca – második felvonás építés közben

► Drakula utolsó tánca – második felvonás a megfordult mutatványos kocsival

► Drakula utolsó tánca – második felvonás, a lépcső tetején felnyíló koporsóval

► Brown-Freed: Ének az esőben. Rendező: Harangozó Gyula. Dísztlet: Horgas Péter.

oldjuk meg. A központi elem eleve úgy készült, hogy méretei kompatibilisek legyenek más helyszíni adottságokkal is, és képes legyen forgószínpad nélkül is megfordulni. Ezért a kastélykülsőt és -belsőket is egyetlen elem hordozza. A második felvonásban látható kastély belső terének létrehozásában a Dóm téren legördülő plasztikus függönyöket használtunk – ez egyszerűbb lesz a kőszínházban trégerék igénybevételével.

Speciális megoldást kívánt a színpadba beépített, ellensúlyos személyi süllyedő: ilyet még nem építettünk a 186 cm-es, teljes magassághoz a Dóm tér színpadába. Szintén különleges látványelem volt Drakula gróf koporsófedelének kinyílása és a gróf „felállása” ellensúlyok nélkül, erőkarok felhasználásával. Ez a robusztus elem a lépcsővel kiegészítve tartotta a kastély teljes felületét, még a szabadtéri szélsőséges, szeles körülményei között is.

A legnagyobb fejtörést a Mutatványos szekere jelentette: méreteiben megfeleljen a szabadtér és a kőszínház igényeinek egyaránt; legyen mozgatható és kétoldalas; a főszereplő könnyedén tudja egyedül lenyitni és felcsukni; ne guruljon el könnyen, mert nem tudjuk fékezni, ugyanakkor két ember is könnyen tudja azt mozgatni a színpadon. Mindezt speciálisan gyártott hármass kerekkel, alumíniumból készült felépítménnyel és ellensúlyokkal oldottuk meg. Így nemcsak látványelemként szerepelt, hanem használhatósága miatt az egész előadás alatt aktív, folyamatos használatban lévő kellék is volt. A darab során a fenti elemeknek közben végig szolgálniuk kellett a fiatal és az öreg Drakula gróf cseréjének eszközeiként is.

Ének az esőben

A sorban az utolsó, talán az idei év legnagyobb produkciója az Ének az esőben volt. Ebben az esetben is a Dóm téri bemutatót kőszínházi bemutató követi februárban, az Operettszínházban. A scenikus munkára az Operettszínházból kértek fel, hogy az ottani bemutató rövid idő alatt létrehozható legyen. A terveket Horgas Péter készítette, és előre jelezte a főbb elemek kőszínházi verziójának méreteit. Ennél a produkciónál próbáltam a kőszínházi verziót alapul tekinteni: úgy építeni a díszletet, mintha a kőszínházi produkciót hoznánk létre, majd azt egészítjük ki szabadtérre. Így például a filmtárcsa mérete úgy lett „szabadtéris”, hogy az alapelem egy 60 cm-es alapkocsival megemelésre került, és a tárcsára körbe ráépült egy 50 cm-es kiegészítő elem. Az elektromos meghajtás a kisebbik verzióba épült bele. A mozgó elemeknél a meghajtásokat és forgáspontokat a kisebbik méretre helyeztük el. A szabadtéris verzió „csak” kiegészítésként szerepel. A központi elem ez alól kivételt képez, mert itt a két lépcső helyett két nagyobb méretű külső lépcsőt kellett építenünk, ugyanakkor figyelembe vettük, hogy →

► Ének az esőben – az eső

► Ének az esőben – díszlet: Horgas Péter

→ az ajtók teljesen kompatibilisek legyenek. Az oldalsó tornyok filmszalagos frontborítását a közhízi szállítás, raktározás és felépítés esetéhez bontottuk (ti. a szabadtéri verziónál nem kellene bontás a falakba). A díszletelemekbe kerülő világítás is a közhízi igényeknek lett

alárendelve, mind a borítások, mind az elektromos csatlakozók tekintetében.

Talán a legnagyobb eltérés az ikonikus esőztetésben lesz a két helyszín között. A Dóm téren lehetőségem volt nagy területen, nagy mennyiségű víz kibocsátására: az első felvonás

fináljában 4 perc alatt több mint 500 liter víz esik a színpadra. Az esőztetett felület 20×6 m területű. A Dóm téren ezt a színpad jobb és bal oldalán lévő tűzcsapokból tápláltuk meg. A kétoldali ellátás miatt gyorsabban indul az eső. A tűzcsaptól a 12 méteres torony tetejére eleve két-két csövön fut a víz. A torony felső járószintjén kiépítésre került az elzáró csap és plusz két-két elágazás leeresztő csapja a csöpögés elkerülése miatt. Tehát a fenti 120 négyzetméteres esőfelületet a 13 méter magasan végigfutó tartószerkezetre rögzített, 4 csőbe szerelt, állítható szelepeken keresztül hoztuk létre. A végeredmény a színpadon megjelenő összefüggő esőkép. Az operettszínházas esőztetés megoldása fejben már megvan, a véglegesítés a jövő év elején történik.

Az évad többi előadása a visszatérő produkciók feladatait róttá ránk: kisebb javítások, finomítások és kért változtatások kivitelezése. Összességében izgalmas és sikeres produkciókon vagyunk túl. Talán csak a nem általunk létrehozott eső okozott időnként problémát – ám ez hozzátartozik a csillagtetős szabadtéri varázsához.

TÓTH KÁZMÉR
 ügyvezető igazgató
 Scabello Bt.

Színház és vizes porond

Újfajta látványosság – újfajta mondanivalóval

A Fővárosi Nagycirkusz márciusban mutatta be új vízcirkusz-műsorát Atlantisz gyermekei címmel. Az előadást Fekete Péter igazgató új koncepció alapján rendezte. Az utaztatható, ukrán–orosz cirkuszi szökőkút technikával gazdagított manézs látványos világba repíti az artistákat és a nézőket. A vizes technika kipróbálása egyben kísérlet a megálmodott, új cirkuszművészeti központ koncepciójának kialakításához.

Budapesten az első állandó cirkuszt Baroccaldi olasz artista hozta létre, a másodikat Wulf Ede német–holland cirkuszigazgató létesítette a századfordulón. A hullámbádogból készült épületet 1966-ban elbontották. A Fővárosi Nagycirkusz mai épülete¹ 1971 óta működik folyamatosan a Városligetben, azonban 45 év alatt a Nagycirkusz felett eljárt az idő. Nem tud versenyezni a mai, korszerű technikákkal felszerelt cirkuszépületekkel. Többek között hiányzik a 4-5 m mélyre süllyeszthető, többcélú manézs, a megfelelő felsőgépezetekkel ellátott,

20-22 m magas kupola. A négy évtized alatt folyamatosan történtek kisebb-nagyobb felújítások: LED-es és robotlámpák váltották fel a hatásvilágítást, korszerűsödött a hangtechnika, és zömében kicserélték a korábbi üléseket a nézőtérben. Az épület méreteit, a szükséges kiszolgálóhelyiségeket azonban a cirkusz jelenlegi helyén tovább bővíteni már nem lehet. Egy új, a mai igényeknek megfelelő cirkuszművészeti központ létesítésére van szükség, már csak azért is, mert a Nagycirkusz Közép-Európa egyetlen épített köcirkusza.

A Nagycirkusz Fekete Péter személyében új vezetést kapott. A nagy színházi és cirkuszi tapasztalatokkal bíró rendező mindent elkövet,

hogy a cirkusz világának hanyatló fényét színházi elemekkel újítsa meg. Az *Atlantisz gyermekei* ennek az új koncepciónak az első kísérlete. A cél az, hogy a jelenlegi kötöttségek ellenére változatos, dramatizált, látványos műsorokkal kedveskedjenek a ma már nem csak gyerekekből álló nézőseregnek. A látvány miatt esett a választás az ukrán–orosz csapat által konstruált, utaztatható szökőkúttechnikára. Ez a →

¹ Kép- és Hangtechnika, XIX. évf. 1973. október, 141–148. old. Fazekas István és munkatársai: A Fővárosi Nagycirkusz

FOTO: SZII

→ szerkezet a jelenlegi homokos vagy szilárd elemekkel borított manézsra ráépíthető volt.

Míg a korszerű cirkuszok technikája több méter mély/magas vízmedence gyors létrehozását is lehetővé teszi, amelyben vízi baletet, delfinek táncát láthatja a közönség, hogy a következő jelenetekben ennek helyén akár korszolázó vagy lovas akrobaták következzenek, a Nagycirkusz adottságai ezt nem engedik. Lehetett volna egy 2–2,5 m magas plexihengerben vízi cirkuszt csinálni, azonban ez költséges és a műsor alatt elbonthatatlan. Nehéz a kétórás műsort a vizes medencében zajló számokkal megtölteni. Az embereket a víz felszíne érdekli, ezt látják legtöbbször. Most a budapesti Nagycirkusz porondja hol száraz felületű, hol vizes medencévé, hol pedig szökőkúttá tud átalakulni, mindez a manézs szintjére épített kb. 1,5 m szerkezeti magassággal.

A 2012–13-ban kifejlesztett szökőkútszerkezet összsúlya közel 80 tonna, melyet három kamion szállított a helyszínre. A műanyaggal kibélelt, 1,5 m mélységű medencében mintegy 100 m³ víz van, amelyet – mint az uszodákban – a mechanikai szennyeződésektől szűrnek, vegyszerekkel tisztítanak, fertőtlenítenek, és 56 kW teljesítményű fűtőpatronnal melegítenek 27 °C-ra, hogy az artisták számára a víz megfelelő hőfokú legyen. A szökőkút vizét a városi

vízvezetékrendszerből nyerték, vízszintérzékelő és szabályozóegység biztosítja a szökőkút működéséhez szükséges optimális vízmennyiséget, automatikus pótvíz biztosításával. A túltöltődést megakadályozó túlfolyórendszer, illetve a víz leengedésére szolgáló leeresztő szerelvények a csatornába vannak bekötve.

Ennek a szerkezetnek az igazi érdekessége az, hogy a 12,8 m átmérőjű (42 láb – nemzetközi szabvány) manézs 8 szeletre van bontva, melyek egyenként ±1 m-t mozgathatók függőlegesen. Középen egy nyolcszögű mag fix, erről a gumirozott padlóborítást le lehet venni, hogy alatta a szökőkút fúvókái és a fényvetők működni tudjanak. A 8 – nagynyomású hidraulikával mozgatott – cikk szerkezete horganyzott drótháló, amelyet vastag, kilyuggatott gumile-

mez borít. A szeleteket – felemelt állapotban, szárazon – a szokásos artistaprodukciónak lehet használni. Leengedve azonban lesüllyednek a víz alá, és a manézs egy tavat alkot, középen egy kis szigettel.

A hidraulikusan, egyenként is mozgatható szeletek süllyesztését/emelését a nézőtérrel elhelyezett kis vezérlőtábláról működtetik. A porondelemek két véghelyzetét végálláskapcsolók állítják be, és a porondszinten mechanikusan vannak rögzítve.

A porondot a szokásos kb. 1 m széles piszniggyűrű veszi körül, amelybe a szökőkút fúvókái és a világítás lámpatestjei vannak beépítve. A szeleteket a vízbe engedve, följük további 8 fúvókafaj fordítható be karokkal, manuálisan. Összesen 700 db fúvókából álló rendszerrel

▶ Az egyik cikk lesüllyesztve

▶ A piszni a fúvókákkal és lámpákkal

► Fényvezérlő

hozható létre a látványos, dinamikus vízképet formázó és színesen megvilágítható szökőkút. A fúvókák vezérlése mind manuálisan, mind komputerrel megoldható. A vízoszlop 18 m magasságig lőhető fel, azonban ezt a budapesti Nagycirkuszban 14 m-re kellett korlátozni a kupola alacsony belmagassága miatt. A 100 m³ vízmennyiséget 11 szivattyúval és 54 kW összteljesítménnyel lehet mozgásba hozni, ezek a szivattyúk egyenként 1,5–9 kW teljesítményűek. A csőrendszer hossza megközelíti a 300 m-t.

A víz alatt és felett lévő cső- és acélszerkezetek miatt a Nagycirkusz így kialakított porondja 1,5 méterrel magasabbra került, a szereplők feljárását egy hosszú, fából épített lejtő biztosítja. A szükséges gépezetek – vízi és hidraulikai szivattyúk, szelepek, szűrők és vízkezelők – nagyrészt a lejtő alatt voltak elhelyezhetők. Az elektromos kapcsolószekrényeket a bejárat mellett állították fel.

A külföldi társulat a fenti szökőkútrendszeren túl magával hozta a beépített LED-lámpákat és a négy nagy teljesítményű lézert, valamint azok komputeres vezérlőrendszerét. A produkció világítását a Nagycirkusz – alacsony fogyasztású – LED-es és robotlámpái egészítik ki. (Bár még egy kamionnyi fényvetőt hoztak magukkal a vendégek, de látva a helyi színpadvilágítást, ezeket visszaszállították.)

Az utaztatható szökőkúttechnikát 8 nap alatt 10 fős műszaki gárda építette be, az üzemeltetést három, illetve még egy, a fényt vezérlő szakember végzi.

A vendégtársulat művészei adják az *Atlantisz gyermekei* műsor 70%-át, amit magyar artisták fellépése egészít ki. Az előadás igazi kuriózum a magyar cirkuszművészet történetében. A műsor kerettörténete a valaha mítoszok és mesék ködébe burkolózó dicső Atlantiszt idézi fel két kisgyereket (artistatanulók) és egy tündér-bohóclány ka-

FOTÓK: SZJI

lauzolásával. Az előadás ebbe a titokzatos világba kalauzolja el a nézőt. Az *Atlantisz gyermekei* egyszerre búvóli el a nézőt az artisták ésszel alig-alig felfogható mutatványaival, és egyszerre teszi fel azokat a kérdéseket, melyek egészen kora gyermekkorunktól kezdve felnőtt életünkön át öregségünkig és halálunkig foglalkoztatnak minket.

A beépített – alapjában véve egyszerű – technika jól szolgálja a műsor mondanivalóját, látványát. Egyrészt lehetővé teszi a gumiporondon a szokványos állatszámokat, a zsonglőr-, az ugrodészka-produkciókat, másrészt a trapézszámokat, kötél-táncos és kínairúd-mutatványokat hangulatos, gyakran misztikus világítással színezett szökőkútlátványok fokozzák. A nyolc szegmens változatos porondot alkot, hol csak két, hol négy vagy hat szegmens van a víz felett, a tóban és körülötte a szökőkút játékosan tud működni. A műsor misztikusságát a négy lézer és a ködgépek tovább fokozzák.

FOTÓ: URBÁN ADÁM

→ Három artistaszámot – amelyek a mese mélyebb mondanivalóját mintegy illusztrálják – külön is érdemes megemlíteni. Mindenekelőtt az egyedülálló kötél-táncos (Magasdrót) számot. *Peshkov Vasily* és két partnernője nemcsak vízszintesen kifeszített kötélen táncol, hanem egy 13 méter magasságban levő ferde, 45°-os kötélen is felmegy, ill. hátrafelé lecsúszik. A fantasztikus koncentráció és fegyelem lélegzetelállító szemléltetése ez a produkció. (Az életveszélyes szám főpróbáján az artista a ferdén nyúló kötélt tetejéről akart hátrafelé lecsúszni, amikor a trükk közben leesett. Csak a loncsoló – a biztosító köteleet kezelő kollégája – figyelme és hidegvérű gyorsasága mentette meg az orosz artista életét.)

Kronzhko Roman artista a szökőkút közepén álló kínai rúd körül forogva és tornászva, a szemünk előtt győzi le a gravitációt. Mutatványa a szökőkútban lobogó tüzek és vízugarak között egészen egyedi hangulatot kap. A végén a manézs középső, nyolcszögletű fix részéről lekerül a borítás és így a legmagasabb vízugar is feltörhet. A vízi cirkusz kiteljesedik – az óriási szökőkútban *Prokhorova Angelika* légtornász repked, és közben megmártózik a medence vizében.

A cirkusz sajátos világa már többször megtermékenyítette a színház és a film világát. Az előadóművészetek technikája sok műfaj által használt technikák összessége, amelyek kölcsönösen hatnak egymásra. Manapság megváltozott a világ cirkuszainak élete. Ahogy a modern cirkusz egyik közismert reklámszövege mondja: „Mi éljük azt, amiről mások álmodnak”. Mindennél szorosabbak a kontinensek közötti kapcsolatok, korábban hihetetlen fény- és hangeffektusokat használnak. A Nap Cirkusza (*Cirque du Soleil*) új és igen magas színvonalú látványosság – ám ez már aligha lesz valóban

cirkuszi életforma – jobban hasonlít az egzotikumot kínáló show-műsorokra.

Ideje, hogy most a színház világa gazdagítsa a cirkusz ősi formáját. Nem lehet az sem vi-

tás, hogy a cirkuszokban – melyek világszerte épülnek – igen magas színvonalú gépezeteket, szökőkút- és vizes-jeges technikákat, világítási és hangrendszereket kell ma már építeni. Bizunk benne, hogy Budapesten is sikerül létrehozni egy új, korszerű cirkuszépületet, ahol már természetes lesz egy ilyen vízcirkusz-produkció és a cirkuszt megújító drámai tartalom.

Végezetül köszönetet mondok a cikk elkészítéséhez nyújtott szakmai segítségért *Fekete Péter* igazgatónak, *Marosi Antal* sajtófőnöknek, *Graeser József* cirkuszszakmai vezetőnek és *Kristóf Krisztián* zsonglőrnek a tolmácsolásért.

-SZJI-

A Fővárosi Nagycirkusz épületének 1970-es felújítása

A felújítást magáról a helyszínről folytatott vita előzte meg. Az egyik tábor a Népligetben látta volna szívesen az új cirkuszépületet. Mások szerint a cirkuszt a Városligetbe kötik a hagyományok. A vitát az akkori gazdasági lehetőségek döntötték el, új cirkuszépület nem épülhetett, a régit kellett felújítani korszakosan.

A régi, elavult, életveszélyessé vált épületet tehát fel kellett újítani. Ez azt jelentette, hogy a porond feletti rácsos tartókat és az azokat alátámasztó oszlopokat meg kellett tartani. Így kezdődött el a kivitelezés. Időközben azonban a projekt beruházási hitelből is finanszírozhatóvá vált, ezért a nézőtéren a látást igen zavaró oszlopokat ki lehetett váltani, és a teljes födém szerkezetet kettős kupolafödémre átépíteni. Azonban a régi épület fő méretei, a beépítés kontúrjai változatlanul megmaradtak. Újdonság volt – többek között – a piszniből percek alatt felhúzható vadállatrács.

A technológiai rendszerek a kor lehetőségei szerint újultak meg. A szcenikai világítás 94 áramkörből áll, amelyek csoportosítással és párhuzamosítással 48 szabályozott és 24 közvetlen kapcsolású, 2, ill. 5 kW teljesítményű áramkörként működtek. A beépített teljesítmény 180 kW volt. A vezérlés a Konverta EFB-48 tip. tirisztoros fényszabályozóval történt. A hazai beszerezhetőségű fényvetőket angol, Rank Strand Electric fényvetőkkel sikerült kiegészíteni. Az import fényvetők közül a 8 db HALOSPOT Patt 295 (rövid ívű fémhalogén fényforrással) fejjel jelentette az újdonságot.

Az elektroakusztikai szintemelő, hangközvetítő és hangfelvevő rendszert az Elektroakusztikai Gyár szállította PLC 01 tip. FIT rendszerű keverőasztallal. A hangrendszer tartalmazta az utasító és ügyelői rendszereket is.

Mind a fény-, mind a hangrendszerrel figyelembe kellett venni az artista- és állatszámok speciális követelményeit.

Az építkezés adatai:

Beruházó: Művelődési Beruházó Vállalat

Tervező: Középülettervező Vállalat

Tervezés ideje: 1963–1969

Építész: Fazekas István, Barbier Ferenc

Szerkezetterv: Fazekas István

Gépészet: Turczér Tibor, Bóna Barna

Elektromos: Szücs Károly

Szcenikai világítás: Szabó-Jilek Iván

Akusztika: dr. Lohr Ferenc

Kivitelező: Középületépítő Vállalat

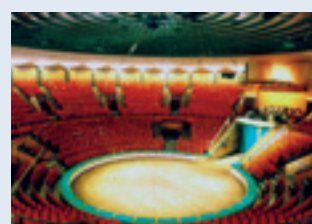
Kivitelezés ideje: 1968–1970

Építésvezető: Somogyi Jenő

Beépített alapterület: 2860 m²

Beépített térfogat: 31 100 m³

Beruházási összköltség: 45,2 millió Ft

Miniszínpad – minikoncert

Második éve működik a Zenélő Budapest produkció. Ezen a nyáron már tíz helyszínen lépnek fel kamaraegyütteseink a főváros műemlékileg-turisztikailag legszebb pontjain.

Tudomásunk szerint sehol a világon nincs hasonló ingyenes koncertsorozat. A zenei anyagok szorosan a helyszínekhez kapcsolódnak. 20-20 perces minikoncertjeink mintegy ötszáz alkalommal csendülnek fel a nyár folyamán. Szinte valamennyi mű egyedi kamaraegyüttesre hangszerelve szólal meg, zenei vezetőnk, Götz Nándor átdolgozásában.

Közönségünk kávéházak teraszáról, parkok padjairól vagy a Margitsziget fűvére heveredve hallgathatja a zenét, de a legtöbb esetben egyszerűen körbeállják művészeinket. Fellépőinket vezető zenekarok és a népzene legnemesebb hagyományait őrző együttesek tagjaiból választottuk.

► Ébresztő kecskedudával a Vajdahunyad vár udvarán

► Bár az olaszos loggia igazán dekoratív, idén mégis a vár udvarára állított parasztszékéren szerettünk volna játszani, testközelbe kerülve közönségünkkel, de ez valamilyen adminisztratív ok miatt nem jöhetett létre. Reméljük, jövőre elhárul ez az akadály. Erdélyi népzeneinknek a lakodalmi csujjogatóval így is nagy sikere van, bár hallgatóink először csak tekergetik a nyakukat, honnan is szól hozzájuk ez a gyönyörű, szerelmes dallamvilág

► A Mátyás-templom szomszédságában, a Magyarság Házának erkélyén Káldi Kiss András énekel. Olasz vagy francia turisták boldogan ismerik fel hazai szerzőik áriáit, de a legnagyobb sikert mégis Erkel Bánk bánjának Bordala aratja. A klarinétosok – negyvennyolcas ifjak – a kórus szerepét is vállalják: bordalt, Petur, bordalt – harsogják

► Händel Vízi zenéje szól a Várkert Bazár szökőkútján körül

A megszólaló élő zenét néhány helyen az akusztikus környezet kívánalmai szerint hangosítással segítjük (Hősök tere, Margitsziget), másutt az épített környezet adottságait kihasználva hangvisszaverő felületeket kerestünk (Várkert Bazár neoreneszánsz kertje, Deák tér, Vörösmarty tér), a huszások rézfúvós kvintettje egyikre sem szorul.

Legkisebb „színpadunk” egy kétülékes riksa, vándormuzikusainkat három helyszínrre szállítja a hírnökök kürtölésétől kísérvé. Leg-

nagyobb „szabadtéri színpadunk” a Várkert Bazár Gloriette és környéke. A rézfúvós huszások szoros koreográfiát követve játszzák itt el műsorukat. Trombiták válaszolhatnak egymásnak a távolból, majd egymásnak rohanó csatadalog sűrűjébe érkezünk – míg vasárnap délidőben a domb túloldaláról J. Strauss polkái szállnak felénk.

A Műcsarnok lépcsőit egy kis dobogóval egészítettük ki. Elég volt mindössze 6 négyzetméter a szaxofonkvartettnek és a műsorukat hirdető állványoknak.

► Fotóm ugyanitt a Gyermeknapon készült, a rézfúvósok fellépése idején. Az id. Pieter Breugel Gyermekjátékok festménye mellé állítva, mai életünk egy hasonló pillanatát örökíti meg. Szerepel rajta körhinta, a gyerekek kosárlékban ülnek, a szülők hajtják, parafa dugót kilövő játékgépyű céltáblával, kacsahalászat, a szerkezet négy sarkán különböző nemzetiségű anyák és gyerekek összehangolt zsinórmozgatása teszi lehetővé a sikeres halászatot – egy japán kisfiú éppen diadalmas mozdulattal emeli fel a kihalásztott kacsát, békaugrálókat katapult, roller, aggódó és ügyes gyerekeiket itató vagy fényképező, büszke vagy mérgelődő atyák, a szökőkút vizével kacérokodó kicsinyek, hátizsákos turisták, akik a panorámában gyönyörködnek, no meg feladatukat a nagy hőségben és zűrzavarban is hősiessé végző huszáraink, kiknek a hely történetét megidéző zenéjét még ilyen körülmények között is sokan meghallják. Így épülünk bele – itt most csak háttérként, máskor néhány önfeledt percre megállva – Budapest életébe

► Harangjáték és fuvolaszó a Szent István-bazilikánál. Ha megkondítják a lapharangokat, hangjuk vetekszik a Bazilika nagyharangjával

► Néhány méterrel arrébb, a neoreneszánsz kertben békés vasárnap, hajdani szőlősgazdák kedvenc polkáival

► Egy kis színház. Tiszteletkörrrel érkeznek a szaxofonosok a Hősök terére

→ A Szent István-bazilika elé díszletet építettünk a harangjáték és egyéb különleges ütőhangszerek (pl. fadobok, hangolt csengettyűsörök) fogadására.

Rövid filmösszeállítás készült munkánkról. Örömről szolgálja, ha ezzel az öt és fél percben sűrített képi és zenei anyaggal hozzátehetnénk valamit országimázsunkhoz. Programunk szellemi jogvédelmet élvez.

Terveink szerint jövőre új helyszínekkel és egy éjszakai műsorral is bővül a sorozat.

GÖTZ BÉLA

a Zenélő Budapest művészeti vezetője

► Ekhós szekér helyett itt riksával kóborló zenészek. Jelenleg a Deák tér pórnépét csöditik össze kürtszóval és fuvolával (Mozart: Törökinduló)

▶ Ahogy sűrűsödik, robbanásig feszülve Ravel Bolerójának hangorkánja, úgy szívja magához a hallgatóságot szaxofonkvartettünk

▶ Hintón, vonósnégyesük zenéjével kísérve vonulnak végig a Margitszigeten hegedűseink

▶ Hallgatóink a japán kert fűvén heverésznek. Vivaldihoz a madarak is csatlakoznak

▶ Önfeledt muzsikálás a Zenélő Kút kupolája alatt

Lámgmentes textiliák, Ékszerfüggönyök, Akusztikus és hangfogó anyagok, Effektanyagok, Fügönyök, Balettpadlók, Fügönymozgató rendszerek, Sínrendszerek, Nagy teherbírású, sínrendszerek, Fügönyejtő rendszer, Vetítövásznak, Vetítövásznak alumínium kerettel, Csévélds vetítövászon, Végtelenített láncos függönyhúzó rendszer, Mobil színpadpódium

The Drama Experience.

LOVAS SZÍNHÁZ

Mára a technika is „nyeregben”

„Meglovagolt” színdarabok

Lovas nemzet vagyunk – vagy legalábbis voltunk –, így érthető, hogy a színházi világban is megjelentek e nemes állatokat is főszereplővé tevő produkciók. Az első magyar lovas színház Komáromban Pintér Tibor színművész kezdeményezésére született meg, s a Szigetszentmiklósi Sziget Színház társulatával működött együtt. Először ismert színpadi művek, mint például a János vitéz lovas verzióit készítették el, majd új, a lovas színház arculatához illő darabokat írtattak, illetve írtak, írnak maguk a társulati tagok is. Idővel Pintér Tibor néhány társával úgy érezte, hogy érdemes továbblépni, „tartósan bevenni” a főváros és az ország közönségét is, ezért létrehozták a Nemzeti Lovas Színházat, amely utazó társulatként működik – vendégként olyan ismert, lovagolni szerető színészeket is foglalkoztatva, mint Benkő Péter vagy Sasvári Sándor. A budapesti bázis mellett rendszeresen turnéznak, ami még speciálisabbá teszi az egyébként is különleges színház működését.

A produkciók technikai kihívásairól Bencze Sándor lovas színésszel, játékmesterrel beszélgettünk.

Egy új színházi műfaj megteremtésekor valószínűleg sok technikai kihívással kellett szembenéznie a csapatnak. Melyek voltak ezek?

Igazi problémát csak a hangtechnika okozott. A kezdetekkor nehézségekbe ütköztünk a mikroportok vételi távolsága miatt. Egy nagy szá-

badtérén, amikor a lovakkal mozgunk, forgolódunk, nincs mindig az antennának megfelelő

► Hófehér és a hét törpe – Bicalon

„rálátása”, s olyankor kihagyogat a vétel. Mivel mi élőben énekelünk, nálunk nincs playback, ez súlyos probléma volt, de némi keresés után megtaláltuk azt az antennaerősítő rendszert, amellyel ez a gond megoldódott.

A fellépésről fellépésre változó, más-más technikai adottságokkal rendelkező helyszínek, valamint a lovaglás mennyire igényelnek sajátos megoldásokat?

FOTÓ: DOBOS KLÁRA

► Honfoglalás – próba Bencze Sándorral, a diósgyőri Lovagi Tornák Terén

A lovakat illetően alapelvárás, hogy a tér homokos legyen, de már a budapesti Operettszínházat is „megjárták” a lovaink... A díszleteknél pedig a jól mozgathatóság a kulcsszó. Nemcsak a játékterek különbözőségére kell felkészülnünk, arra, hogy minden helyszín más, de szempont az is, hogy mi nem rendelkezünk akkora szcenikai brigáddal, mint egy közsínház. Az utazó verzióban négy technikus kolléga dolgozik, a többiek helyi segéderők, ezért fontos, hogy az elemek könnyen mozgathatók, szállíthatók legyenek, kevés helyet foglaljanak – s érdekesnek, látványosnak is kell lenniük. Ezekkel az elvárásokkal szerencsére teljesen tisztában van Domján Gábor képzőművész, aki állandó díszlettervezőnk.

A terek különböző méreteihez mennyire nehéz igazodni?

A tér mérete mindig függ a lovasok számától is, így azt a fellépők számával tudjuk alakítani, korrigálni. A színház 10 saját lovat tart, de van még saját külsős „állományunk” is, 12-14 lóval vonulunk a helyszínekre. S igyekszünk mindig bevonni az előadásokba vendégként a helyi lovasokat, hagyományörző csoportokat is: nekik a fellépést megelőző napokon állítjuk be a lovas koreográfiákat.

Mennyire befolyásolja, korlátozza a technikai elemek alkalmazását az, hogy a lovak köztudottan érzékeny lények, könnyen megzavarja őket a legkisebb váratlan jelenség is? Láttuk például a próbán, hogy az egyik lovat megijesztette a szélfúttá zászló...

A lovaink napi képzést kapnak, folyamatos edzésben vannak, ahogy a színészeink is heti több trükklovas edzésen vesznek részt. Régi tapasztalatunk, hogy azok a lovak, melyekkel folyamatosan együtt dolgozunk, nem ijednek meg a zenétől, erőteljes hang- és fényeffektusoktól. Ezt tapasztaljuk a hagyományörző rendezvényeken rendszeresen fellépő állatoknál is, akik olykor ágyúörgések mellett akcióznak. Persze előfordulhat itt is bármi, mint az előbb a lobogó okozta zavar, de nem ez a jellemző.

Inkább a füst jelent problémát, illetve az alulról érkező vagy a földre vetülő fények, amit a lovak hajlamosak pocsolynak nézni, és félnek belemenni, próbálják kikerülni. De ha sikerült őket vagy kétszer beleirányítani, többet nem foglalkoznak vele. A lovakra jellemző, hogy könnyen megjegyzik az akadályokat, nehézségeket, s amit megtapasztaltak, azzal később már nincs gondjuk.

MIKITA GÁBOR

Bikali Nyári Fesztivál

Idén nyáron a Puchner Kastélyszálló és Élménybirtok kiemelt programja volt a Bikali Nyári Fesztivál, amelynek fő attrakciói a Nemzeti Lovas Színház és a Bikali Élménybirtok színészeinek és lovasainak előadásai voltak. A középkori életet és hangulatot megidéző – számos látványosságot és programot tartalmazó – falu Ma →

→ daras Színpada például az idomított ragadozó madarakkal – sólymok, vércsék, ölyvek – való vadászatot mutatják be az érdeklődőknek. A hatalmas, homokos szabadtéri Lovagi Küzdőtéren pedig már évek óta a helybéli gyönyörű lovakkal és a bikali lovakok középkort idéző küzdelmeivel lehetett ismerkedni.

Pintér Tibor és Kollár László, a Puchner Kastélyszálló tulajdonosának egymásra találása eredményeként ezen a nyáron több lovas színházi előadás színesítette az ott nyaralók programját. A nyáron – nagy érdeklődés mellett – öt alkalommal mutatták be a Hófehér és a hét törpe mesejátékot. Az előadás – a világhírű Grimm-mese lóhátról, kicsit új köntöst kapva – a hollywoodi sikerprodukciók mintáját követte. Látványos trükköket, lovas-akrobatikus harcjeleneteket láthattak a nézők. A Nemzeti Lovas Színház sajátossága éppen a remek színészek, kiváló lovasok és énekesek együttes produkciójában van. Az országot járva a helyi – ebben az esetben a Bikali Élmenybirtok – nagyszerű lovas csapatával kibővítve teszik gazdagabbá az előadásukat.

A színházi vendégjátékok lebonyolítása általában nem egyszerű feladat. Egy lovas színház esetében pláne nem az. A lovakat szállítani kell, megfelelő istállót kell találni nekik, etetésükről, ápolásukról kell gondoskodni. Az előadások bevilágítása, hangosítása sem egyszerű feladat. A scenikai világításnál a hatalmas méretek, a nagy fényteljesítményű fényvetők elhelyezésének korlátai és természetesen a hálózat kiépítése, a vezérlés biztosítása okozzák a gondot. A fényvetőparkot is lehetne mindig bővíteni, korszerűsíteni. A bikali előadás hangosítása valóban jól, magas minőséggel volt megoldva, bár a szabadtéri méretek itt is nagyok. Nem egyszerű feladat a lóháton vágázó színész énekhangjának jó közvetítése mikroponton keresztül...

Az elsősorban a gyerekek számára íródott műsor ugyan 2x45 perc izgalmat és lenyűgöző látványt ígért, azonban az este 20 órakor kezdődő előadás majdnem háromórásra sikeredett. Ezt azonban a gyerekek már nehezen viselik. Közkívánatra idén újra bemutatásra került a Mátyás, az igazságos családi rockmusical előadása is Bikalon.

(További részletek: <http://elmenybirtok.hu/programok/>)

-SZJI-

A Hófehér és a hét törpe előadás alkotói:

Rendező: Pintér Tibor
 Zeneszerző: Mészáros László
 Szövegíró: Lőrincz Andrea
 Koreográfus: Ifj. Nádasdy András/Patuzzi Mónika
 Díszlet: Domján Gábor
 Technikai vezető: Csukay Zoltán
 Rendező és producer: Pintér Tibor

► Képek a Honfoglalás előadásról

FOTÓK: DOBOS KLÁRA

Tószínpad a Fertő-tavon

Seebühne Mörbisch, Ausztria

A magyar határtól pár száz méterre, a Fertő-tó partján fekvő Fertőmeggyesen található Európa talán egyik legszebb – 3600 m² méretű – szabadtéri színpada 1957 óta az operettek és musicalek nyári fesztiváljának ad otthont. Idén Ábrahám Pál: Viktória és az ő huszárja revüsitett operettjét adták elő.

Ausztriában is igen népszerűek a nagy hagyományokkal rendelkező nyári színházi programok. Ezek közül kettő, a bregenzi és a mörbischi különleges vízi színpadok.

A Bregenzi Ünnepi Játékok 7000 fős nézőtere 427 m tengerszint feletti magasságban, a Boden-tó partján, Ausztria, Liechtenstein, Németország és Svájc határánál fekszik. A világ

egyik legkülönlegesebb szabadtéri színpadán 1946 óta zajlanak nyaranta fesztiváli előadások. A tóra épült színpad egyedülálló lehetőség a rendezőknek, díszlettervezőknek, és felejthetetlen élmény a népes nézőseregnek. A szabadtéri színpadon elsősorban operákat mutatnak be. (1980-ban elkészült a modern kongresszusi központ és fesztiválpalota, így

az előadásokat már nem fenyegetik az időjárás szeszélyei.)

Ausztriában a bregenzi vízi színpaddal rivalizálva rendezik meg nyaranta Fertőmeggyesen, a Fertő-tó partján a Seefestspiele Mörbisch Tavi Játékokat, ahol a tóban fekvő színpad az operettek és a musicalek látványos helyszíne. A fesztivál főtámogatója Burgenland tartomány. →

► Főbejárat

► A színpad, mögötte a Fertő tó, nádassal

► A nézőtér jól emelkedik

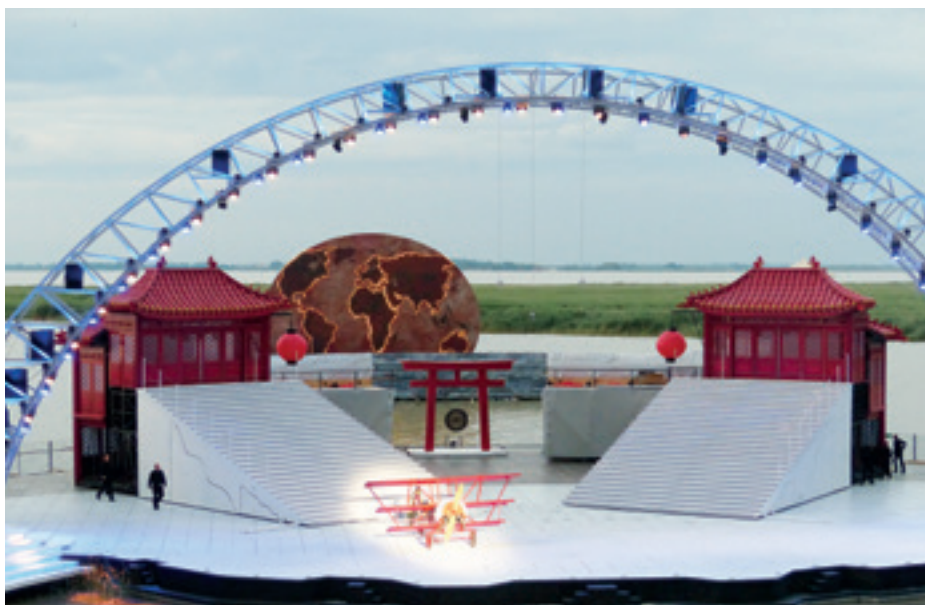
FOTO: BOTH ELŐD

→ A mörbischi vízi színpadot 1955–57 között – Herbert Alsen, a Bécsi Opera énekesének ötletéből – Ferry Windberger építész (aki az első bregenzi vízi színpadot is tervezte) tervei alapján építették több száz cölöpre a tó partján lévő strand, ill. vitorlásokikötő mellé, hatalmas autóparkolóval. Ennek megközelítésére 1,8 km hosszú feltöltésen építették ki az autó- és bicikliutat. Az elő időkben 1500 fős nézőterét 1959-ben kétszeresére növelték, majd a par-
ton lévő, meredeken emelkedő – ma már 6500 fős – beton nézőtér alatt alakították ki a fedett, többszintes előcsarnokot a büfékkel és egészségügyi helyiségekkel, így hirtelen eső elől van hova menekülnie a nézőseregnek. Évente – július-augusztus hónapokban – több mint 30 operett-előadást tartanak, igényes művészeti színvonalon. A mindig látványos scenírozás méltán vonzza a műfajt kedvelőket. Az óriási

► Viktória és az ő huszára – szibériai hadifogolytáborban

► Megérkezett a repülő Japánba

színpad a tóban egy kis szigetre épül, a háttérben a Fertő-tó – természetvédelem alatt álló – csodás tájképe adja.

1957 és 1978 között, az alapító Herbert Alsen művészi irányításával alakult ki a mörbischi tó-fesztiválok imázsa. Az őt követő intendánsok közül kiemelkedik Harald Serafin (1993–2012) munkája, aki valóban nemzetközi hírűvé tette a Seefestspiele Mörbis programját, színvonalas művészi produkciókkal és nagyon látványos, hatalmas díszletmegoldásokkal. 2012 óta Dagmar Schellenberger formálja a művészi arculatot és színvonalat.

Idén nyáron Ábrahám Pál – először 1930-ban, a Király Színházban bemutatott – *Viktória* című operettjének modernizált változatát mutatták be a vízi színpadon. A 20-as évek hangulatát idéző, sok helyszínes operettből már 1954-ben NSZK-film készült *Viktória és az ő huszára* címmel. Az azonos című mörbischi elő-

adás most revüsitett változatban vitte a nézőket Ábrahám örökzöld melódiáival – a történet sok helyszíne következtében – világ körüli utazásra. A hatalmas színpad nem kis feladat elé állította a rendezőt (Andreas Gergen), amelyhez még jobbról-balról két színpadnyúlvány csatlakozik. A díszlet legmarkánsabb eleme félkör alakú, 46 m széles és 16 m magas, 11 tonnás alu truss ív, amely LED-lámpákkal a szivárvány színeiben tud játszani. Minden színpadkép mozgó alapeleme a két hófehér revülépcső volt, mindegyike 16 m széles és 10 m mély, 4,5 m magas, súlyuk 15 t egyenként, a lépcsőkbe épített 3000 LED-világítással, amelyet természetesen komputer vezérelt. A nagy lépcsőket kézi erővel mozgatták. A díszlet-jelmeztervező Christian Floeren volt. A színpad mögé a tóra egy mester-séges nádasba még 19 m átmérőjű, kétdimenziós földgömböt is épített. Jó megoldás volt a

► Budha-szobor és a csónakon érkezők

► Párizsi jelenet - trikolórbán a lépcsők

színpadpadlóból felnyíló óriási legyező (11 m széles és 6 m magas) a japán képen, a 4 m magas Buddha-szoborral és a méretekre jellemző, túldimenzionált, egyenként 1,5 m átmérőjű lampionokkal.

A szólistákon kívül a tánckar 25 párból áll. A történet Szibériától indul, majd Japán, Szentpétervár, Párizs a játék változatos helyszínei, hogy végül a magyar Dorozsma faluban happy enddel érjen véget, ezért a helyszínek által inspirált 200 jelmezt varrtak a kimonótól kezdve a magyaros népviseletekig a grazi varrodában.

Szombaton még viharos eső mosta el az előadást, vasárnap izgulhattunk a jobb időért. Sikerrel, mert az eső már nem esett, csak erős, hűvös szél fújta a nézőtéren, elkeltek a kapucnik... Az előadásban felváltva váltakoznak az intim hangvételű, pár szereplős jelenetek a látványos revüképekkel, ezt a nehéz feladatot

► „Magyaros” jelenet a bal oldalszínpadon

Fotók: SZJI

► Magyarország, Dorozsma falu képe. Közéleg a finálé

talán jobb világítástervezéssel (Jürgen Erntl) lehetett volna megoldani, de az alkotóknak annyira tetszett a LED-es szivárványív, hogy az mindig a hatalmas színpadot világította be. Hasonlóan, a két méretes revülépcső változatos látványáról is nehezen tudtak időnként lemondani. Nehéz egy 3500 m²-es színpadot mindig bejátszani és kitölteni, ehhez talán még több statisztára lett volna szükség, ezt igazán csak a finálé utáni, elmaradhatatlan tűzijáték tudta megoldani. A darab másik ellentmondása – a látvány szempontjából –, hogy a világ körüli utazás után a boldog befejezés egy kis magyar faluban játszódik, ahol az impozáns finálét kell megrendezni...

Az énekesek és a szereplők jók voltak, játékuakat még a repülőgép és oldalkocsis motorbicikli sem tudta csorbítani a színpadon. Külön ki kell emelni a hangosítást, amely az erős szél elle-

nére is kitűnő volt (Prof. Ing. Wolfgang Fritz), a nézőteret körülvette a finom, térhatású hangosítás. A nézők boldogan hallgatták a 20-as évek örökzöld swing-, dzsessz- és charlestonszámait, és élvezték a hozzájuk rendelt táncrevüt. Hiába volt azonban a változatos és a helyszínekhez igazodó rengeteg és önmagukban szépen elkészített kosztüm, a magyar határtól pár száz méterre elvárható lett volna autentikusabb magyar népviselet a szereplőkön, így csak „magyaroschra” sikeredett.

A *Viktória és az ő huszárja* a mörbischi tószínpadon igazi nyári, szabadtéri színházi élmény volt, amely az időjárásért való szurkolással kezdődött, és a szereplők és a nézők végig elszántan maradtak az előadás élvezetében az erős szél, a hűvös este dacára (amely viszont a szünyogokat elriasztotta szerencsére). Egy emlékezetes élménnyel gazdagodtunk.

-SZJI-

512 csatorna ingyen! Itt a lehetőség, hogy átéld a dot2 élményt!

Az új dot2 szoftver legnagyobb szenzációja, hogy a gyártó honlapjáról ingyenesen letölthető MA dot2 onPC díjmentesen biztosít 512 csatornát mindenféle hardver kiegészítés nélkül sACN vagy Art-Net protokollokon keresztül, így egy teljes értékű, laptopon futtatható ingyenes szoftveres vezérlőpulttal kipróbálhatod a dot2-ben rejlő kivételes lehetőségeket!

Töltsd le még ma! Lépj be a dot2 világába ingyen!

Színház | Koncert | Rendezvény | Televízió | Oktatás | Színpadvilágítás

LISYS-PROJECT
STAGE TECHNOLOGY

2

**New dot2
SOFTWARE RELEASE**

512 free channels with MA dot2 onPC

www.lisys-project.hu

1142 Budapest, Tengerszem utca 78. Tel: 06 1 307 6209 E-mail: mail@lisys-project.hu Web: www.lisys-project.hu

Régi színházépületek korszerűsítése

Új gondolkodásmód szükséges a régi színházaknak – a mai színjátszás igényeinek megfelelően történő – korszerűsítéséhez.

Olyan szempontokat találtunk, amelyek alkalmazásával jó eredményt lehet elérni a kiemelkedően sikeres projektekben.

Öt példa igazolja, hogy ennek a felfogásnak köszönhetően a projekt elején kitűzött célok az átépítés után túlteljesültek.

Roel ten Bras vagyok a TenBrasWestinga építészirodától. Hollandiában irodánk kiemelkedő szerepet játszik kulturális projektek tervezésében, gyakran műemlék épületek átalakításával és/vagy bővítésével foglalkozunk. Jól ismert munkánk volt az Amszterdami Városi Színház felújítása és bővítése, valamint az Energy House-projekt, melynek keretében új kulturális találkozóhelyet alakítottunk ki egy korábbi erőműben. Jelenleg többek között az antwerpeni Bourla Színházon, az Alkmaar Színház korszerűsítésén és Isztambulban egy régi gyár színházzá történő átalakításán dolgozunk. Előadásom során ezeket majd bemutatom.

A színházakat korszerűsíteni kell

A legtöbb műemlék vagy régen épült, működő színházépületet korszerűsíteni kell. A korszerűsítés alapvetően két dolog miatt szükséges:

1. azért, hogy lehetővé tegyük a nézők jelenlegi igényeinek kiszolgálását:

A legtöbb klasszicista színházépületben a közönség terei szűkösek: az előcsarnokok gyakran túl kicsik, nincs elég kávézó vagy büfé, a ruhatár kapacitása nem elegendő stb. A színházak megpróbálnak lépést tartani a növekvő igényekkel, és ezért a belső elrendezést gyakran már többször is módosították. Az esetek 99%-ában ennek az az eredménye, hogy a közönség terei nem kielégítőek. A színházak számára létfontosságú, hogy a nézők útvonalai vonzóak és biztonságosak legyenek.

2. azért, hogy a színházak felvehessék a versenyt az előadások művészi eszközeit támogató műszaki és térbeli feltételek, igények fejlődésével:

Bár ez a színházi konzulens felségterülete, az építésznek is fontos ismernie ezeket a szempontokat. A színpad olyan hely, ahol emberek dolgoznak, és a lehető legjobb körülményeket szeretnénk számukra biztosítani.

A kulturális projektek különlegességek

A kulturális középületek építészeti feladatai nagyon speciálisak. Ezek az épületek sok embernek igen sokat jelentenek. Építészeti projektjeink során úgy látom, hogy nagy különbség van a közösségi és kultu-

rális épületek tervezése, valamint az egyéb, például lakásépítési vagy kereskedelmi projektek között. Ez a különbség pedig pontosan az, hogy a kulturális épületek sok ember számára igen sokat jelentenek.

Ez a különbség – amit mi a feladat emberbaráti, emberközeli részének nevezünk – lehet a kulturális épületek újragondolásában a kivételes eredmények elérésének valódi motorja. Hiszem, hogy az építésznek a tervben ki kell bontania ezt a filantropikus szemléletet.

A kulturális épületek korszerűsítése két részre választható szét:

A felújítás „A” része

Tehát a régi színházat korszerűsíteni kell: korszerűsíteni a régi épületet, a közönségforgalmi tereket és a színpad elrendezését, kiszolgálótereit, technikáját. Az „A” rész foglalkozik az épület szükséges javításaival, alapvető karbantartásával és fizikai modernizálásával. A tervezéskor jobb gazdasági és kulturális előnyök után kutat az építész. Ez a közeljövő alapvető követelménye. Általában mindenki nagyon boldog az eredményt látva. Ezt a funkcionális tervezési szakaszt szeretem javításnak hívni, mert ehhez nem kell szív.

A felújítás „B” része

A „B” rész adja a projekt filantropikus részét. Ez emeli a színházat az alapkövetelmények fölé, a képességek új szintjére. Sok embernek sokat jelent a színház. Az emberek szívéből jön a hozzájárulás a projekthez.

Egy részük azért fogja támogatni, mert szeretnék a múlt emlékeit megővni, a megmaradt műemlékeket a következő generációk számára megőrizni, mások a kulturális lehetőségekből

származó előnyök miatt, míg megint mások a gazdaság és üzleti élet fejlődését kultiválják, és vannak, akik sokféleképpen használható, igazi polgári színháztermet szeretnének a régióban.

A „B” rész az, ahol együtt dolgozunk. A különböző szakterületek csoportjai – műhelymunka keretében – az új ötletek számára kreatív laboratóriumot varázsolnak, és a legvadabb ötletekből kiindulva megpróbálják álmaikat valóra váltani.

A+B=C

Az „A” rész azt jelenti, hogy az alapokat megoldottuk. Így lényegében ez már egy jó terv. De a „B” szakaszban a lehetőségek utáni kutatás valami különlegessel egészíti ki ezt. És itt van az, amiben én hiszek: mivel nem minden embernek lehet saját álma, ezért az álmok összefonódnak és egyesülnek. Így valóban érdekes építészeti megoldások jönnek felszínre. Már nem egyedi tartalommal rendelkeznek, hanem az új megoldások több csoport tagjainak igényeit olyan megoldásokba sűrítik, amilyenekre korábban nem is lehetett gondolni.

A felújítás „C” része

A „C” rész tulajdonképpen a gazdaságot, kultúrát és közösséget jelenti. Egy gazdasági szempontból sikeres, kulturális szempontból nagyra értékelt projekt büszke, megelégedett közösséget eredményez. Ha az „A” és „B” szakasz szellemi ráfordításai és befektetései összehalmozódnak, akkor a projekt gazdaságossága és megoldásai közösen meghatározzák a jobb lehetőségeket.

A+B=C gazdasági sikert, széles körű kulturális elismertséget és önrészes közösséget jelent.

„B” a projekt hajtóereje. A tervezésnél helyet biztosítunk „B” szellemi erejének. A legjobb projektek képlete a következő: A+B=C!

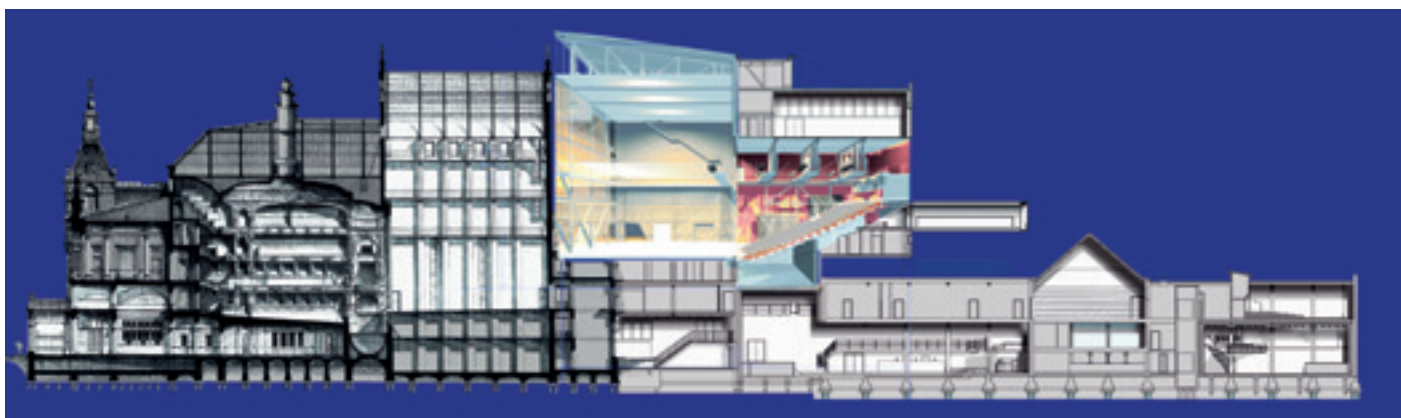
Ezek után nézzünk meg néhány példát a sikeres színházfelújításokból:

1. Az Amszterdami Városi Színház

Amszterdam fő színházépületének, a *Stadsschouwburg*nak 1894-ben történt megnyitása óta ez a színház Hollandia legjelentősebb színháza. →

► 1. ábra. Első tanulmányok a Városi Színház bővítésére

► 2. ábra. Új 550 férőhelyes színházterem épült a hátsószínpad-rész felett, próbateremmel. A régi színházat felújították, a Melkweg termével közös raktár és beszállítás

→ Folyamatosan az ország legnagyobb szintársulata, a Toneelgroep Amsterdam játszik benne. A *Toneelgroep Amsterdam* több színhadtechnikai lehetőséggel rendelkező helyszínt szeretett volna. A popkoncerteknek helyet adó Melkweg saját nagycsarnokát akarta bővíteni. E kívánások egyike sem fért be az épületek területeibe.

Az önkormányzat építészének volt egy elképzelésük. Az ötlet az volt, hogy a meglévő színhadot két oldalról használják úgy, hogy a színhad az új alacsony csarnoknak is része legyen. Az új nézőtér pedig a hátsó színhad területére kerülne. Bár a terem többfunkciós lenne, ez a meglehetősen nagy beruházás estéknél még mindig csak egy előadást tenne lehetővé.

Ez egy tipikus „A” terv.

A *Stadsschouwburg*ról készített első vázlatunk: (1. ábra)

- a színház és a *Melkweg* különálló telkeit egyetlen telekként kezelte,
- érintetlenül hagyta a *Stadsschouwburg* régi előadótermét (műemlék),
- helyet talált egy függetlenül működő második színházteremnek a hátsó színhad területére és a *Melkweg* fölött (lila),
- részben felhasználta a színház telkét a *Melkweg* csarnokának bővítésére (piros).

Ennek megvalósítása során a következőket hoztuk létre: (2. ábra)

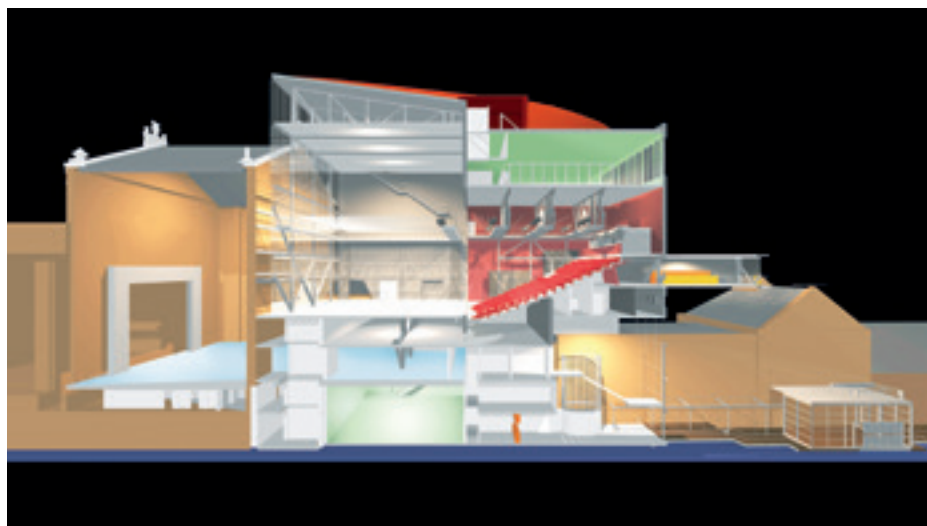
- 550 személyes új színházterem (3. ábra),
- a nézőtér elszeparálható a színhadtól, hogy pophelyszínt lehessen kialakítani,
- a meglévő színház renoválása,
- hely a stúdió próbái számára,
- a színház és a *Melkweg* logisztikailag is össze van kötve.

A színház régi jegypénztárait és előcsarnokát megnagyobbítva modern kávézóvá alakítottuk át. A régi színházból át lehet menni az új előcsarnokba. Az új színház nagyon különbözik a régítől: míg a régi színház különböző szintársulatok vendégszínházainak befogadására szolgál, addig az új terem a korszerű színházi alkotómunkáról szól. Az új színházterem építészeti kialakítása illeszkedik ehhez a speciális funkcióhoz: műszakilag modern és kísérletező jellegű.

Az állandó nézőtérrel világítási hidak és a nézőtérre vezető karzatok vannak. Így a közönség láthatja az alkalmazott színhadtechnikát is. Az oldalfalak függesztett, fekete színű acélpanelelek, ezek választják el a munkakarzatokat a nézőtértől, de egyúttal akusztikai funkciójuk is van. (4. ábra)

A színhad különlegessége, hogy hátsó fala teljes egészében üveg. Az egész üvegfal lezárható a mozgatható fekete acélpanelelekkel, amelyek síneken gördülnek a színhad betonból készült oldalfalainál lévő parkoló pozíciójukba.

A kísérletező, modern színház léggömb folytonos a közönségforgalmi terekben is.

► 3 ábra. A függetlenül működni tudó új színházterem

► 4. ábra. Az új színházterem 550 fős

► 5. ábra. A régi épület mögött megbújik a bővítés

► 6. ábra. Színház a parkolóház tetején

A városközpontban lévő ilyen nagy tömbnek egyszerű külső megjelenést kívántunk adni. Homlokzata a közeli téglá és tetőcserep színeit ötvöző kétrétegű fémhomlokzat. Az épületet a nap folyamán különböző szögekből és fényvi-

szonyok között szemlélve, az anyagok színe változik. (5. ábra)

Az eredmény: a projekt a Toneelgroep Amsterdam részére készülő szimpla programként indult, és egy modern, egyedi kulturális létesítménnyé nocte ki magát Amsterdam szívében, ahol több mint 4750 néző szórakozhat 7 helyen. Ott, ahol az önkormányzat által készített „A” terv két oldalról játszható színpadot tartalmazott, de a végső eredmény túlszárnyalta ezt az első elképzelést.

2. De Vest Alkmaar

Az 1960-as években létesített parkolóház tetején tömör betonból épült színház duplájára szeretné bővíteni kapacitását. Hogyan lehet

megvalósítani egy ilyen programot a meglévő adottságok és korlátok között, ráadásul lakóházakkal a szomszédságban? (6. ábra)

A színház 1970-ben épült. A történelmi városközpontban helyezkedik el, egy lakónegyed közelében. A színház homlokzata a Canada térre néz, amit „Alkmaar nappalijának” hívnak. Az épület jelenlegi formájában egyáltalán nem tükrözi ezt. Szükség van további 300 ülőhelyre és jobb látásviszonyokra, egy harmadik előadóteremre és fejlettebb színpadtechnikára.

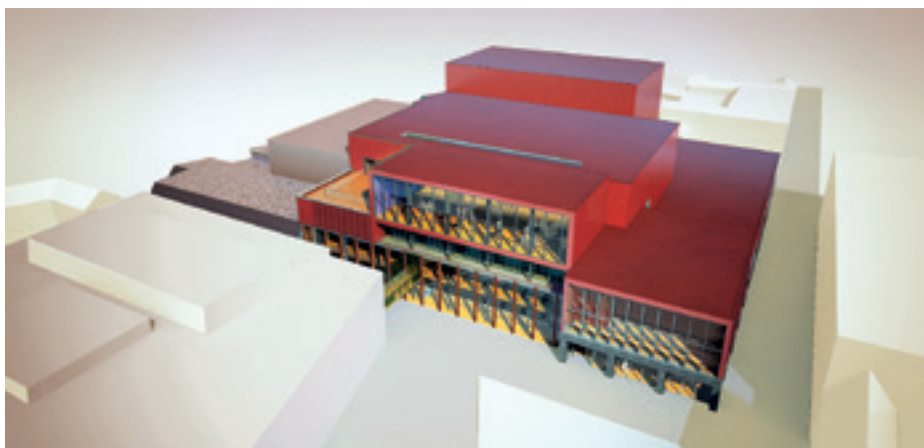
Itt például Alkmaar színpada látható az amszterdami színpaddal összehasonlítva. (7. ábra)

A bővítést a jobb oldalon kérték elhelyezni. De a várostörténelmi kutatás azt a döntést eredményezte, hogy a színházépület ezen az oldalon maradjon alacsony. A mi megközelítésünk lényege a meglévő épület tetőzetének lehántása, és a kívánt bővítésnek a meglévő szerkezetre történő ráépítése. Mivel jobb oldalon van a lakónegyed, ennek az oldalnak a magasságát nem kívántuk megemelni. A nézőtér bővítése és a harmadik játszóhely azt jelentette, hogy a közönség számára új előcsarnokot kell kialakítani. A cél az volt, hogy az egész színházat a városhoz jobban kössük.

Ez a gondolat tükröződik (8–9. ábra)

- a színpad új hátsó falában
- a nézőtér új hátsó falában
- és az új előcsarnokban.

A színház, ami minden lehetséges módon a városközpontba kötődik.

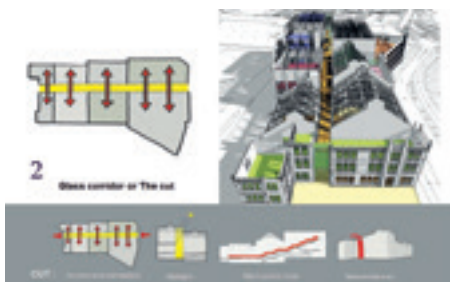
► 7. ábra. Az Alkmaar Színház

► 8-9. ábra Az Alkmaar új színházterme

► 10. ábra. Az egykori erőmű

► 11 ábra. Az erőmű átalakításának funkcióisméjái

► 12. ábra. Közösségi tér a régi épületben

1. A nagycsarnokot közvetlenül az ipari műemlék rácsos acéltartók alá kell létesíteni úgy, hogy azok a közönség számára is láthatók legyenek.
2. Kialakítottunk egy Üvegfolysót, azaz az egész komplexumon végigfutó utcát, ami lehetővé teszi a közlekedést és a tájékozódást, nappali fényt biztosít az épület szívében, megteremt a fő útvonalakat a közönség számára, és megvalósíthatóvá teszi az épület megközelítését a város mindkét részéből. (11. ábra)
3. Útvonalszervezés és tömegirányítás: számtalan lépcső biztosítja az emberek jól szervezett közlekedését.
4. Célunk az volt, hogy a régi üzemi épületekből a lehető legtöbbet hasznosítsunk és megmússuk. (12. ábra)

Az eredmény: öt, egymással korábban semmilyen kapcsolatban nem álló kulturális intézmény most az előadóművészetek egyedi, életlőt lüktető új telepén, az Energiaház márkanév alatt tudja egyesíteni programjait. (13. ábra)

4. Bourla Antwerpen

Az 1827-ben épült műemlék színház az egyik utolsó olyan barokk városi színház Európában, amely eredeti, fából készült kulisszás

színpadgépezettel rendelkezik. A színházban állandó társulat működik. Természetes, hogy modernebb, mai színjátszási lehetőségeket szeretnének. Lehetetlen feladatot tűztek ki a használok: „Létesítményeket szeretnénk a színházban, a semmiből tervezhetünk, de kötve vagyunk a klasszikus műemlék épülethez és a védett fa színpadgépezethez”. (14. ábra)

A Bourla felújítására tervezői ötletpályázatot írtak ki, amelyen irodánk is részt vett. A szervezők késleltetik a pályázat eredményeinek kihirdetését. További intézkedésig nem oszthatunk meg semmilyen információt a projekttel kapcsolatban. Sajnálom ezt a kellemetlenséget.

„Egy problémát nem lehet ugyanazzal a gondolkodásmóddal megoldani, amivel azt létrehoztuk.” (Albert Einstein).

Egyesített célok új módszerekhez vezetnek.

ROEL TEN BRAS

► 14. A Bourla Színház eredeti hosszmeteszterve

► 13. ábra. Az Energy House színházterme

→ 3. Energy House Dordrechtben

A város környékén működő 5 kulturális szervezetet átköltöztették a városközpont közelébe. Ezzel mindegyik intézmény címe megváltozott, de ezen a címen mindnyájan egyenlők lettek, és most már egy országosan ismert új brand részét képezik.

Az Energy House nem más, mint egy 1905 és 1928 között épült egykori erőmű. Bár 1905-ben a város szélén épült, jelenleg igen közel esik az egyre terjeszkedő városközpont. A telep egy kisebb irodaépületből és 3x2 nagy csarnokból áll. Mindegyik csarnok expresszív mérnöki architektúrával rendelkezik. A környékről mind az 5 kulturális intézmény beköltözött a volt erőmű telepére. (10. ábra)

Program: 14 400 m² és napi 2000 látogató. A koncepció világos:

Biztonsági előírások a motorikus színpadgépezetekre

A gyakorlati alkalmazások alapján

A megfelelő technika nélkül ma már aligha lehet elképzelni rendezvényeket és színházi produkciókat. A műszaki elvárások egyre összetettebbek, így a szabványok és előírások egyre nagyobb jelentőséggel bírnak annak érdekében, hogy a munka a modern technikával biztonságos legyen.

A színpadgépezetek biztonságára vonatkozó legfontosabb szabványok:

- a DGUV előírás 54 (korábban BGV D8),
- a D8+ (SR. 2.0 VPLT), a felhasználói előírás igvw sqp 2,
- a DGUV előírás 17 (korábban BGV C1),
- a DIN 61508 SIL 1-3 a vezérlések biztonsági szabványelőírása,
- a DIN 56900, valamint
- az EG gépekre vonatkozó előírás 2006/42.

DGUV előírás 54 (korábban BGV D8)

A szabvány érvényessége kiterjed az egyszerű, munkaeszközként használt emelőberendezé-

sekre. Szabályozza a legegyszerűbb felépítésű, motoros, simán munkaeszközként alkalmazott emelőberendezések használatát. A műszaki jellemzők ebben az esetben az egyszerű biztonság a hajtóműtörés ellen, a tartóelem (lánc vagy drótkötél) legalább 5-szörös biztosítása, valamint csak egy fékezőberendezés vagy egy önzáró hajtómű. Az ilyen felépítésű berendezéseket alapvetően nem szabad használni másodlagos biztosítás nélkül, azaz egy drótkötél vagy lánc nélkül, amely a végső pozícióban a tényleges terhet megtartja. Az emelés során a terhet ember nem tartózkodhat. Idetartoznak az egyszerű emelőgépek, villamos emelődobok.

D8+ (SR. 2.0 VPLT) és igvw sqp 2

Nagyobb felhasználási körrel bírnak a D8+ előírásnak megfelelő berendezések. Ez az évekkel ezelőtt a VPLT Német Szövetség kezdeményezésére létrejött irányelv szabályozza a statikus felfüggesztést személyek felett, ezen bizonyos másodlagos biztosítás nélkül. A szabványt az a gondolat inspirálta, hogy a nehéz terhek alatt dolgozó műszaki személyzet munkája biztonságosabb legyen, és a szükségtelen mászó műveleteket kiküszöböljék. Az ilyen típusú berendezések jellemzője, hogy kétszeres terheléssel méretezett a hajtómű, és két, egymástól független fékberendezéssel bírnak. A tartóeszköz biztonsága minimum 8:1-hez kell hogy legyen. →

► A DGUV 17 szerinti PLC programozása

► GIS-Force LPM láncos emelő metszete – a D8+ előírásai szerint készül

lennie, ugyanis a dinamikát is figyelembe kell venni a számításoknál, mert a tehermozgatás személyek felett is megengedett. Ezáltal a DGUV 17 az alapszabvány minden szintpadon vagy rendezvényen használt, beépített gépezetre, a teheremelésre. A mechanikai biztonság mellett ezen előírás szerinti emelőberendezéseknek további biztonsági felszerelésekkel kell rendelkezniük: üzemi és vészvéggkapcsolók az alsó és felső pozíciókra, aktív túlterhelés-érzékelés, amely nyugalmi állapotban is működik, pl. súlymérő elem, valamint az alulterhelés felismerése. Mindezen biztonsági berendezéseknek működésbe lépéskor megfelelő vezérlőn keresztül értekelhető adatokat kell szolgáltatniuk, és a mozgás biztonságát lezárását kell biztosítaniuk.

DIN 61508 SIL 1-3, a vezérlések biztonsági szabványa

Ez az a pont, amikor a megfelelő vezérlési változatok közül helyesen kell választani, és alkalmazni kell a SIL szabályozásokat. A SIL, azaz Safety Integrity Level 3 fokozatban létezik, SIL 1–3, ahol a legmagasabb biztonsági fokozatot a SIL 3 jelenti, amit pl. minden szcenikai mozgatsnál – nagyobb embertömeg felett – figyelembe kell venni. Ekkor a teljes gépezetnek meg kell felelnie az elvárásoknak, azaz a meghajtásnak rendelkeznie kell az előírt biztonsági berendezésekkel, amit egy SIL 3 berendezésnek kell kiértékelnie. De itt is vannak fokozatok, és így bevett gyakorlat, hogy alacsonyabb biztonsági elvárások esetén is pl. a vészkapcsolókort

	Díszletépítés, szerelés	Egyszerű díszletmozgatás, vizuális kontrollal	Komplex díszletmozgatások, egymástól függő mozgásokkal, vizuális kontrollal
Tehertípus			
	C1	C1	C1 ütközés veszélye + E1 + E4
	C1	C1+E2	C1 + E1 + E2+E4
	C1+E3 vagy C1+E1+E2	C1+E3 vagy C1+E1+E2	C1 + E1+E3+E4
	C1	C1+E1+E2 vagy C1+E3	C1 + E1+E2+E4

► Terhek mozgatása az sqp2 kategorizálása szerint

→ A D8+ kategória eszközei többé-kevésbé a DGUV 54 szerinti egyszerűbb emelőberendezéseket váltják ki szabványos munkaeszközként, és ezek Európa-szerte majdnem minden rendezvényen, színpadon fellelhetőek. Legtöbbször direkt, helyi vezérlésűek, mozgáshatároló kapcsolók nélkül.

DGUV 17

A D8+ mechanikus alapja nagyon hasonló a DGUV 17-hez, vagy ahogy régebben hívták, a BGV C1-hez. Egyedül a biztonsági tényező vagy a tartóelem szilárdságának kell 10:1, ill. 12:1-nek

Passion

For Performance,
Perfection and People.

ELIMEX

1131 Budapest, Rottler Ferenc utca 108.
Tel: +36(1) 239-6270 Fax: +36(1) 451-0560
info@elimex.hu www.elimex.hu

KÖNIG & MEYER
Stands For Music

többször, azaz SIL 3 szerint alkalmazzák. További biztonsági funkció a fékrés figyelése, ami a fékberendezés aktív hatását ellenőrzi, valamint egy addicionális kontrollkontakt a terhérezékelőkhöz annak érdekében, hogy az ún. „egy hiba biztonság”-ot elérjék (egy hiba nem okozhat balesetet vagy kárt). Az egyes esetekre a megfelelő fokozatot kockázatelemzéssel kell megállapítani.

A szabványok és normák folyamatos fejlesztése és alkalmazása során az igvw szövetség az sqp 2 alkalmazási előírással nagyban hozzájárult a normák jobb értelmezhetőségéhez és az alkalmazások érthetőségéhez. Ez a code of practice szabályozza az alkalmazások és az azokkal együtt járó kockázatelemzésekkel, hogy a biztonság mely fokát kell figyelembe venni. A felelősség és az elemzés elvégzésének kötelessége a berendezés üzemeltetőjénél vagy használójánál van, aki a megfelelő karbantartási intézkedésekkel is felel a műszakilag kifogástalan működésért.

DIN 56900

Ez a német alapszabvány vonatkozik minden beépített és használt gépezetre és azok tervezési előírásaira. A különböző szintű biztonságos használatot megengedő gépelemek és biztonsági tényezőket határozza meg. Minden „gépezetre” vonatkozik, úgymint emelőgépekre, süllyedőkre, mozgó acélszerkezetekre, a vezérlésre, tűzvédelmi besorolásra, függönyökre stb. Több ország átvette és elfogadottan alkalmazza a DIN szabványelőírásokat, gyakran más néven.

EG gépekre vonatkozó előírás 2006/42

A tulajdonképpeni összekötő elem és európai alapbiblia a gépezetek előírása, a 2006/42 EG,

Alkalmazás és a kívánt használat	A biztonsági fokozat és a tervezés
Truss tornyok és mennyezetek szabadtéri koncerteken, nincs mozgatás	DGUV 54 gépekkel biztonsági kötelekkel vagy D8+ (a színpadon alacsony kockázat)
Nagy sebességű díszletemelők egy operaházban, nagy terhelés, 2 m/s	Gépek a DGUV 17 szerint, SIL 3 szabvány alapján a vezérlés (nagy kockázat, nagy színpad, sok ember)
Világítási truss tartók mozognak a koncert színpada felett, kis sebesség 0,5 m/s alatt	Gépek a DGUV 17 szerint, de szabványos vezérlés vagy vészleállítás a SIL 3 szerint
Színpadi háttérfüggöny, befüggesztve, nem mozog	DGUV 54 gépekkel biztonsági kötelekkel vagy D8+ (a színpadon alacsony kockázat)
Nehéz tárgyak mozognak a színház vagy egy kiállítás előcsarnokában a nézők feje felett, automatikusan	SIL 3 gép: a vezérlés és a géptervezés a legmagasabb biztonsággal (nincs kezelő, sok ember)
Kis iskolai színpad, fixen befüggesztett dekorációk, függönyök, néhány díszlethúzó kis sebességgel mozog az előadás alatt	DGUV 17 és a D8+ gépekre vonatkozó előírásainak kombinációja elegendő (színpadon, néhány ember felett függő statikus terhek, a mozgó díszletekre DGUV 17)

Végül is a szabványok és előírások abban segítenek, hogy biztonságos állapotot hozzunk létre. Szoros költségvetések és gyorsan változó elvárások tükrében viszont még mindig a reális

ami mindent szabályoz, ami gépekre vonatkozik – vasalókra ugyanúgy, mint színházi emelőberendezésekre. Ez előírja, hogy egy rizikóelemzéssel a készülékbiztonságot meg kell határozni, és a gyártónak egy CE jelzést kell elhelyeznie a hozzá tartozó megfelelési nyilatkozattal, de csak azoknál a berendezéseknél, amelyek önmagukban is gépnek minősülnek, és így tartoznak a berendezések DGUV 17 vagy SIL 3 körbe.

Túl sok a szabályozás!

Mint felhasználó hogyan válasszuk ki a számkra megfelelő berendezést, és ahhoz milyen biztonsági fokozatra van szükség? Meg kell állapítani, hogy a legnagyobb biztonsági fokozat alkalmazása a gyakorlatban nem mindig a helyes döntés. Sokkal fontosabb tárgyilagosan elemezni, hogy milyen veszélyek léphetnek fel az adott használat során, és így a lehető legjobb, de alkalmazható megoldást kell választani.

- Az elemzés terjedjen ki arra, hogy
 - Milyen veszélyek fordulhatnak elő a berendezés használata során?
 - Mennyi a valószínűsége egy veszélyes helyzet létrejöttének?
 - Hány embert veszélyeztet, sebesíthet, ölhet meg a berendezés?
 - Milyen módszerekkel akadályozható meg egy baleset?
 - Nagy terhek nagy sebességű mozgása felülről
 - A rendszer minden gépének el kell érnie a biztonság magas fokát?
 - Nagy terhek mozognak a nézők, a színpadon, a közterületek felett?
 - A gép kezelője belátja a mozgatás teljes útját, végállásokat, van-e vészleállító?

Néhány példa, hogyan döntsünk a biztonsági előírások kiválasztásánál:

megközelítés és az emberi mérlegelés a legjobb döntési alap.

KLAUS WEBER

JDR-Lifting Technology GmbH

www.szinpadtotechnika.com

SZÍNPADTECHNIKAI BERENDEZÉSEK

- Tervezése
- Gyártása
- Szerelése
- Javítása
- Karbantartása

Budapesti irodánk és bemutatótermünk címe:

**1077 Budapest,
Jósika utca 28.**

Telefon: +36 20 974 7511
Fax: +36 1 614 33 75
Email: info@szinpadtotechnika.com

Nagyon szubjektív élménybeszámoló

az idei szakmai találkozóról

Közvetlenül a rendezvény előtt vált biztossá, hogy a színháztechnikai találkozó mindkét napjára el tudok menni. Terveim között szerepelt több előadás meghallgatása, mert a témájuk alapján nagyon érdekesnek ígérkeztek, de erre – sajnos – egyáltalán nem jutott időm. Az a két nap csak a kiállítók standjainak megnézésére és a „személyes kapcsolatok” ápolására volt elegendő.

Ezek a bevezető mondatok már sejtetik, hogy sok volt a látnivaló, és a látogató is. A kiállítók közül többen meg is fogalmazták, hogy elégedettek a „nézőszámmal”, nem egymással beszélgetve múltatták az időt, jutott mindenkinek elegendő érdeklődő.

A helyszínválasztásra sem lehetett panasz, autóval is egyszerűen megközelíthető volt, parkolót is viszonylag könnyen találtunk. A hazainduláskor a délutáni csúcsforgalomban való araszolás már nem volt annyira kellemes, de ez igazán nem a szervezők bűne. Jó ötletnek tűnt, hogy évente más és más vidéki helyszínen találkozzunk, de a hazai realitásokat figyelembe véve a főváros a „legkisebb rossz”. Itt található

a legtöbb „színházszerű” intézmény, és itt van a legtöbb színházban dolgozó kolléga. Ha csak ők jönnek el a kiállításra, már akkor sem kong a rendezvény az ürességtől. Vidékről is a legegyszerűbb a „centrumba” utazni, könnyebb, mint egy másik megyeszékhelyre. Az is igaz, hogy pont a vidéken rendezett színháztechnikai napoknak köszönhetően már sikerült megfordulnom a legtöbb vidéki színházban, bejárhattam azt, megismerhettem, és a látottakból sokat tanultam. Tehát a vidéki helyszíneknek is van hozadéka és realitása.

A helyszín mellett az időpont kiválasztása is hasonlóan neuralgikus kérdés, de úgy tűnik, hogy az évad vége felé már több idő jut a kiállítás látogatásra, mint máskor. Ilyenkor általában már mindenhol lezajlottak az utolsó bemutatók, és van lehetőség egy kis szusszanásra. Természetesen a rendezvény mindkét napján voltak előadásaink otthon, és még „tájon” is, de egy kis szervezéssel sikerült megoldani, hogy nyolcan meg tudtuk nézni a kiállítást, ami szerintem nem rossz arány!

Sajnos nem tudtam mindent annyira megnézni, amennyire szerettem volna. Könnyen lehet, hogy nem vettem észre fontos dolgokat, ami egyébként érdekelt volna, netán szükségünk is lenne rá. Nekem a hang, a világítás és a vizuáltechnika a fő érdeklődési területem, de a számos érintkezési pont miatt a színpadgépészet újdonságait is igyekszem megnézni. A másik szűrő a realitásé. Petőfi írta a hegyekről, hogy „Tán csodállak, ámde nem szeretlek”, én ezeket a sorokat átalakítva azt mondanám, hogy „tisztellek, ám meg nem veszek!” Szóval a legkívánatosabb „falatok” árfekvése messze meghaladja a gazdasági igazgatónk ingerküszöbét, így az ember vágyait némiképp visszafogva olyan újdonságokat keres, amelyek talán árban elérhetőek, és kiváltnak egy elavulófélben lévő eszközt, vagy megoldást nyújtanak egy felmerült problémára.

Jöjjön tehát egy önkényesen összeállított lista a kiállításon látható érdekességekről!

→ Két kiállítónál találtam megoldást arra a problémára, hogy még nem akarunk/tudunk

lemondani a szabályozott áramkörökről, emellett egyre több kapcsolható, direkt áramkörre is szükségünk lenne. A LED-es eszközöknek, a robotlámpáknak ezekre van szükségük, ugyanakkor egy hagyományos színházban legalább kétszer annyi a dimmerelhető csatornák száma, mint a kapcsolhatóké. Erre a problémára nyújt szellemes megoldást a kettő az egyben „dimmer switch” (elnevezés tölem), ahol csatornánként lehet eldönteni, hogy miként szeretnénk az adott áramkört használni. Abból valószínűleg majd adódnak kellemetlenségek, amikor egy fix 230 V-ot igénylő eszközt „kínálunk meg” egy barátságos jelalakú, 30%-ra meghúzott feszültséggel, de az ilyen hibák kellő odafigyeléssel megelőzhetők. A nyeresége, amit a szcenikai hálózatunk rugalmassága jelent, lényegesen nagyobb. Nálam ez a „jövőbiztos” fejlesztés nyerte el a fődíjat. (Külföldi gyártóknak már évtizedekkel ezelőtt is volt ilyen termékük, de azok a szinte elérhetetlen árkategóriában helyezkedtek el.)

→ A második helyezett szintén hiánypótló eszköz, a 40-es ráctartóba szerelhető díszlet-húzó, magyarul „tréger”, ami kérhető egy kötéllal, de akkor fixen telepített ponthúzó névre hallgat. Nem hiszem, hogy tömegével fogjuk vásárolni, de sokszor elképzeltük már, hogy milyen jó lenne, ha az „alumíniumfedésben” használhatnánk néhány „emelőt”, ami nem láncal működik!

→ Mivel már nem gyártott típus, így nyugodtan leírhatom, nagyon szeretjük a Martin TW 1 Halogén Wash robotlámpákat. Egyre inkább úgy tűnik, hogy megvan az utódja, ami ki tudja majd váltani őket (erre, remélem, még jó pár évig nem lesz szükség). A fényerő, fókuszterület, elérhető színek területén már a LED-es versenytárs van fölényben. Emellett olyan effektnek is a birtokában van, amelyek a színházban is hasznosak, és eddig inkább spot optikás eszközök-

re volt jellemző. A színvisszaadás még mindig a legproblematisabb paramétere, de ha őszinték vagyunk, akkor elismerjük, hogy mindenhol van olyan reflektor, amelyhez valósággal „hozzánőtt” valamilyen korrekciós fólia. Olyankor meg már nincs sok értelme a színvisszaadás felemlegetésének. Hallottam is a kiállításon egy ilyen megjegyzést, hogy „gégebe simán betenném, szemből azért inkább maradnék a halogénnél!” Ráadásul az „utód” hasonló árfekvéssé, mint az „előd”!

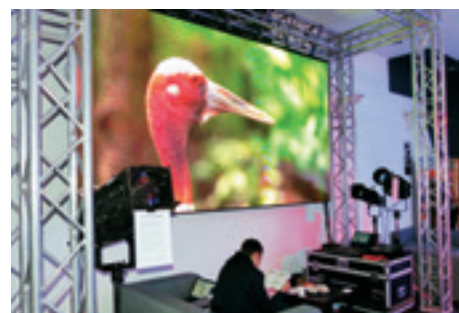
→ A profiloknál egyelőre nem találtam meg az új „vágym tárgyát”, bár egyre több a csábító kísértés. Sajnos itt is az ár a legnagyobb visszatartó erő. Még nem dönt el, hogy melyik lesz az üdvöztető megoldás. Láttam „fehér” LED chippel szerelt eszközt, ami hagyományos CMY színkeverést használt. A legtöbb spotban 4 színből keverték ki az

rendelkező „LED tv-t” vásárolni. Elkerülhetetlen lesz új extenderek beszerzése, amelyek már képesek a HD-átvitelre. A kiállításon találtam is egy ilyen eszközt, ahol a gyártó 100 méteres hatótávolságot ígér egy kábelen, és meglepően jó áron. A HD-jelátvitelhez lehet, hogy ilyen formátumú képkeverő is kell. A mai napig nem

minőség is társul. Megérne egy külön cikket az, hogy hány évente szükséges/illik lecserélni egy digitális hangpultot. Egyáltalán mekkora élettartamot várhatunk el tőle...

→ A fénypultoknál is hasonló a helyzet; körülbelül ugyanannyiba kerül egy átlagos pult, mint néhány éve, csak a kapott szolgáltatás mennyiségében vannak eltérések. Ott viszont hatalmasak a különbségek. Itt – sajnos – tetten érhető, hogy a közelmúltban még 4+1 szereplős beszállítói paletta (a négy fontos, hazai színházi referenciákkal bíró gyártó és a többiek) jelenleg 2+1-esre módosult.

Szívesen megemlíteném még a hangfalakat, mikroportokat, amiket megnéztem, de úgy gondolom, hogy így is igénybe vettem olvasóim türelmét ezzel a „termékismertetővel”.

éppen szükségeset, de továbbra is vannak, akik a jobb színvisszaadás miatt ennél több színnel dolgoznak. A kiállításon ezt a paramétert csaknem lehetetlen megítélni, mert szinte nincs etalonnak használható 3200 °K-s fényforrással szerelt reflektor kiállítva, és a sokféle színhőmérséklet miatt az ember belső viszonyítási pontja teljesen „félrekalibrálódik”. Valószínűleg több olyan eszköz van, ami jól megállná a helyét, de csak akkor, ha a komplett rendszer ilyen „lámpákból” állna. Egy hagyományos lámpaparkba illesztve már zavaró lehet a CRI-index-eltérés okozta különbség. Azért itt is akadt jó pár újdonság, amit nem utasítanék vissza, ha lehetőségem lenne rá... ☺

→ A videotechnika fejlődése követetelentül gyorsan zajlik. A kiállított két LED-fal lényegesen más élményt nyújtott, mint amit néhány éve a Hangfoglaláson láthattunk. Az egyik különösen megtetszett, mert 6-7 méterről már nem látszódtak a pixelek, csak egy jó minőségű, kellemes színezetű kép. A panelillesztések is csak fekete tartalomnál látszanak, amikor a terem általános világítása megmutatja az apró eltéréseket. Mindehhez még kicsi a tömege és keveset fogyaszt!

→ Az sem mindegy, hogy milyen formátummal „tápláljuk” megjelenítőinket. Színházunkban pár évvel ezelőtt még a VGA szabványra alapoztunk, ehhez vásároltunk kiegészítőket, amelyek segítségével CAT5E kábelen tudunk jelet továbbítani. A Padlás című előadásunkhoz viszont már nem tudtunk VGA-bemenettel

ismertem az itt kiállított mixert, de örömmel állapítottam meg, hogy lényegesen kevesebbe kerül, mint a még hazai „sztenderdnek” számító SD formátumú elődje. Persze, ha nem tudunk lemondani a BNC-RCA analóg kamerakábelről, akkor a multi formátumú berendezés beszerzéséhez már mélyebben kell a zsebünkbe nyúlni.

→ Nagyon hasznos lett volna, ha már a Weöres Sándor Színház építésekor kaphatók a mozgó világítási tartókhoz azok a könnyű, műanyag elemekből összerakható „flexibilis kábelcsatornák”, amik a kábelek elvezetését oldják meg elegánsan. A régi klasszikus „börbe varrt” megoldás nem tette lehetővé az utólagos bővítést, cserét, és elég nagy kábelkosár tartozott hozzá. Emiatt mi egy „pantográf” rendszert választottunk, de az itt kiállított eszköz még kisebb helyigényű, ami a nézőtéri tartóinknál látható különbséget jelentene.

→ Örömmel láttam, hogy a hangkeverők piacán egyre több szolgáltatást kapunk körülbelül azonos áron, amihez remélhetőleg még jobb

Összegezve azt mondanám, hogy a rendezvény – szerintem – legfontosabb érdeme, hogy lehetőséget ad a személyes kapcsolatok kialakítására, ápolására. Bizony, több olyan kiállítóval találkozhattam, akivel már több mint negyed százada ismerjük egymást. A papíralapú katalógus helyett ott az online, ha nincs éppen lehetőségünk új beszerzésre, akkor a termékmustra is majdhogyanem nélkülözhető. De annak a bizalmi kapcsolatnak a fenntartása, ami éveken át működik egy cégképviselő és a potenciális vásárló között, az megfizethetetlen, a többire meg ott van a ... (a reklámszlogent nem folytatom). Ugyancsak jó volt beszélgetni a kollégákkal, akikkel az ember egyébként ritkán találkozik, de most gyorsan leegyeztethet egy őszi vendégjátékot, egy kicsit felfrissítheti az információkat, hogy mennek a dolgok más színházakban, mit játszanak, milyen nehézségeik vannak, hogy oldják meg őket...

Végül, de nem utolsósorban muszáj megemlítenem a *Nyomorultak* című előadáshoz tartozó lenyűgöző „díszletmakettet”, ha ehhez a szobrászati alkotáshoz még egyáltalán lehet használni ezt a kifejezést. *Kentaur* alkotása újraértelmezeti velünk a „nagy díszlet” fogalmát.

Visszagondolva nagyon jól éreztem magam ezen a szakmai ünnepen, ahol kötetlenül, kedvünkre „szakbarbárokodhattunk” egyet! Várom a következő alkalmat!!!

SIMON OTTÓ

Weöres Sándor Színház

Szerzetesi iskoladrámák világa

Színpadok templomtól tópartig...

A Sceni-Tech 2016 kiállítás egyik látványossága volt az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet gyűjteményében őrzött soproni jezsuita iskola színházi terveiből rendezett tárlat. Mindeközben a miskolci Fráter György Katolikus Gimnázium diákjai a minorita iskoladrámák világát idézték meg a Kincses Názó bált rendez c. előadásukkal. Ezek apropóján kérdeztük Kilián Istvánt, a magyarországi iskoladrámák kutatóját a barokk kor kollégiumi színházainak scenikájáról.

Konkrét előadás-illusztrációk és leírások híján csak feltételezéseink vannak e témáról – tudtuk meg a tanár úrtól, aki maga is a színházi intézetben őrzött, a XVIII. század első évtizedeiből származó soproni jezsuita díszlettervek gyűjteményét említi mint első számú forrást. Rögtön hozzá is téve, hogy azt nem tudjuk, a fantasztikus gyűjtemény anyagával mennyire éltek az egykori színházcsinálók. A tollrajzok, rézmetszetek mintagyűjteménye sokat elárul a korabeli stílusról, az persze nem tudható, hogy milyen mértékben és módon valósulhattak meg. A fennmaradt szövegek inkább csak az előadások helyszínéről, technikai körülményeiről valának. A színháztermekről, azon belül a színpad és a nézőtér arányáról, elhelyezkedéséről nincs sok információ – kevés az olyan utalás, mint például az, hogy a győri gimnáziumban az 1629-es Szent Paulinusról előadott darabhoz szűkek bizonyult a jätéktér.

A különböző rendek anyagi helyzete közti különbség nagy színvonalbeli eltéréshez vezetett. A jómódúbb iskolák, így a jezsuita kollégiumok a jelmezeket és a díszleteket Velencéből szerezték be, a szegényebbek helyi mesteremberekkel dolgoztathattak: a kulisszakocsikra szerelt, mindkét oldalon megfestett díszletfalak a barokk színházakra jellemző módon több helyszín megjelenítésére is alkalmasak voltak, akár csak a felső szuffiták. S valószínű, hogy itt is törekedtek a tökéletes térhatás illúziójára. A kulisszaszínpadok fából készült gépezeteket használtak, de tudunk machina hydraulica (valószínűleg szökőkút) alkalmazásáról is. A selmeciek színpadán olyan gépezetet alkalmaztak, melynek forgatásával hűsz színváltozást tudtak megoldani (feltehetően forgatható, háromszögű hasábkokkal – periahta rendszerrel).

Minden bizonnyal befolyásolta a kivitelezést az is, hogy az előadások egyházi ünnepekhez kötődtek-e, vagy főúri rendezvényekhez. S meghatározó volt, hogy az iskolák melyik színpadán zajlott az előadás, ugyanis gyakorinak – a jezsuitáknál szinte általánosnak – mondható, hogy két színházteremmel is rendelkeztek: a „célközönység” létszámának megfelelően volt nyilvános, nagyobb előadóterem, s egy kisebb a zártkörű előadások számára. Gyakori volt az ebédlökből

megrendezett színjáték, de van rá példa – többek között az ungvári kollégiumé –, hogy már az építéskor olyan auditóriumot alakítottak ki, ami színházi előadások tartására is alkalmas volt.

Nagyon gyakran tartottak bemutatókat szabadterén, főleg templomtereken, város széli réteken, már csak azért is, mert több teátrális liturgikus esemény, így például a háromkirály-járás vagy a nagypénteki körmenet eleve a szabadban zajlott. A sárospataki jezsuiták például a karácsonyt, a vízkeresztet rendkívül látványosan ünnepelték. Különleges játszási helyszínnek mondható a győri Rába folyó vagy a felsőtárkányi tó.

Viszonylag sokat tudunk a besztercebányaiak 1693-ban tartott játékának színpadáról, ami a természetes és az épített díszlet vegyítésének is példája: egy nagy hársfa előtt építették fel a színpadot, melynek két szélén hat kaput alakítottak ki. A térhatásra törekedve valószínűleg a kapuk magassága befelé egyre alacsonyabb

lett, s egyre közelebb helyezték azokat. Az első ív tetejére a császári házat szimbolizáló sas került. A kapuk mozgatásával szűkíteni, tágítani is tudták a jätéktér.

Jelmezek Velencéből

A jezsuita iskolák előadásai közül a nagyszombatiak emelkedtek ki díszességükkel, gazdagságukkal: az első előadásukat 1617-ben, a templom előtt mutatták be, s a későbbiekben is jellemzőek voltak a kinti előadások, így játszottak a város széli területeken is. Egy 1627-es forrás theatro majoriról, vagyis nagyobb színházról ír, tehát két belső játszóhellyel is rendelkeztek. 1692-ben korszerűsítették a nagytermet új nézőtéri székekkel, valamint „chorus”, vagyis karzat építésével. Pár év múlva a színpad megújításáról, új színpalokról írnak. Ugyanakkor új jelmezek is érkeztek Velencéből.

A pozsonyi jezsuita iskola diákjai egy évtizeddel később, 1628-tól szerveztek előadásokat, itt is jellemzőek voltak a szabadterei bemutatók a templom előtt vagy az érseki udvarban. A század második felétől lett a játékok helyszíne a Szent Salvator templom, ahol időről időre új színpalakkal, hátsó és oldalsó díszletelemekkel, függönyökkel gazdagították a látványt.

A győri gimnáziumból ugyan 1629-től van adatunk a színlelőadások szervezéséről, de sokáig kizárólag a szabadban játszottak, s csak 1685-ben ír a historia domus az ebédlöben kialakított novum theatrellumról, vagyis az új kis színpadocskáról.

Az erdélyi jezsuita iskolákban a magyarországiaknál szegényesebb kivitelezésre volt lehetőség. A székelyudvarhelyiek panasza fennmaradt amiatt, hogy nincs elég és megfelelő jelmezük.

A szegényebb ferencesek, minoriták, piaristák valószínűleg próbálták követni a gazdagabb jezsuita színpadtechnika megoldásait, de azt csak jóval szerényebben tehetők.

Kilián tanár úr örömmel meséli, hogy vannak fiatalok, akik továbbviszik a kutatást, folyik az újabb szövegek feldolgozása, publikálása. Ezeknek köszönhetően talán újabb scenikai érdekességekre is fény derül.

FOTÓ: LUPI SPUMA, SCHAUSPIELHAUS GRAZ

► Stasiuk: Thalerhof. A grazi színházban volt egy előadás, amit Anna Badora rendezett. Azokról a ruszinokról szólt, akiket az első világháború alatt Galiciából Graz mellé, Thalerhofba internáltak a Habsburgok. Ma ezen a területen van a grazi repülőtér. A díszletet az a gondolat ihlette, hogy a csatatér, az internálótábor és a mai modern repülőtér ugyanahhoz a helyhez kötődik, és ezen a helyen ma meg is jelennek a korábbi korok szellemei. Rendkívül érdekes világitási feladat volt a sok üvegfolysó, a kint és bent kezelése a térben

SZÍNPADVILÁGÍTÁS-TERVEZÉS

A fény mestere

Beszélgetés Bányai Tamás világitástervezővel

**Beszélgetésünk apropója a Jászai mel-
lé idén elnyert – a Lisys Projekt Kft. ál-
tal alapított – A Fény Mestere díj.**

Megkeresett a Palatium Stúdió Kft., hogy csat-
lakozzak pályázatukhoz, a 4-es metró állomá-
sainak tervezéséhez.

**Megnéztem a díjnyertes Újbuda Köz-
pont állomást. Nagyon szép a foga-
dócsarnokot lezáró fényüvegfal és az
oldalsó többrétegű üvegfalak találko-
zása a betonszerkezetekkel.**

Fontos része ez az állomásnak, de nem ez a
lényege a több állomáson is átvonuló világitá-
si koncepciónak, hanem maguk a fényt árasz-
tó betongerendák. A mélyállomások itt nem a
fűrőpajzsok által létrehozott csatornák kissé

kitágított variációi – a tervezők a teljes mélység-
ből kitermelt földmennyiséget eltávolították, így
hatalmas, nyílt tereket hoztak létre, amelyeket
erős betonszerkezetekkel kellett kitámasztani.
A világitás alapötlete, hogy megmutassa ezt a
betonszerkezetet, annak teljes szépségében.

**Pszichésen is más érzés belépni ebbe a
térbe. Megszabadulunk a sokak számá-
ra nyomasztó bányajellegtől. A mély-
építészetnek egyedi értelmezésével
találkozunk. Szinte egy új univerzum
nyílik meg előttünk a föld alatt.**

Az eddig szokásos gondolkodással ellentétben
mi nem csak a szűken vett közlekedési útvona-
lakat kívántuk kivilágítani. A LED és fémhalogén
fényforrások, ill. fénycsövek sokasága segített,
hogy a hatalmas terekben a teljes belmagas-

*A legendás kaposvári inkubátor
nemcsak egy új típusú színész-
generáció szülőotthona volt,
rendezőik inspirációt adtak a
színházi látványvilágot megalkotó
különleges művészi-szakmai terü-
leteknek is. Ez a műhely teremtett
lehetőséget a kezdetben talán más
álmokkal oda érkező fiatalem-
bernek, hogy a nálunk akkor még
kevéssé megbecsült területéről, a
színpadi világosítók közül, egyen-
rangú alkotótársa váljék rende-
zőknek, díszlettervezőknek.*

ságot betöltsük, fénnel kiemelve az építészeti
struktúrárt, a gerendázatot.

**Térjünk rá lapunk szakterületére, a
színházi munkákra. Úgy tudom, igen
sokfelé van alkalmad dolgozni.**

Szabadúszóként szerencsére van lehetősé-
gem sok helyen kipróbálni magam. Egyik na-
gyon izgalmas feladatom volt tavaly Genfben

FOTÓ: WILFRIED HÖSL, BAYERSCHE STAATSOBER

► *Janaček: A Makropulos-ügy.* A müncheni Állami Operaházban Schilling Árpád rendezte az előadást, Ágh Márton díszletével és jelmezeivel. Nagy kihívás volt ezen a helyen dolgozni, részben a gigantikus méretek, részben a különleges díszlet miatt. Azt hiszem, ez az egyik hely a világon, ami a legfejlettebb világítástechnikával van felszerelve. Úgy is becézik néha: a Luxusopera. Ilyen nagy terekben a legnehezebb dolog a fény egységességét létrehozni. Persze, itt nagyon sok igazán nagy teljesítményű lámpa segíti a probléma megoldását

Beethoven Fidelio című operájának világítása. Ott igazán volt lehetőség szabadon dolgozni. (Rendező Mathias Hartmann, díszlettervező Raimund Orfeo Voigt).

Mit ért egy világítástervező szabadság alatt?

Magyarországon a színházak általában reper-toár jelleggel működnek. Ezért egy merev világítási elrendezés alakul ki a színpadterekben.

Nincs idő az egyes előadások saját igényei szerint átszerelni a lámpákat. Genfben a francia rendszerben működik az Opera. Ez azt jelenti, hogy egy produkciót létrehoznak, és egy bizonyos ideig csak azt játsszák. Tehát maximalistábban lehet dolgozni, mert nem kell tekintettel lenni a mindennapos átépítésekre. A Fidelióban nagyszámú, a modern technológiát képviselő fényvetővel dolgozhattam. A produkció több mint egy hónapos intenzív színpadi próbafolyamattal jött létre – rengeteg pénzbe kerülhetett.

Az első felvonás majd tízméteres csupasz falai közé az egyik jelenetben bal fentről egy kis szoba úszott be, majd a másikban oldalról érkezett egy kocsi az adott jelenet helyszínével, később meg egy másik alulról. A különböző tereknek egyszerre kellett érvényes fényviszonyokban szerepelniük, mozgás közben is, elkerülve azt, hogy ezek az elemek zavaró fénypásmákon át haladjanak, de közben egy állandó saját világítással kellett rendelkezzenek. Nagyon szeretem az ilyen lecsupaszított képi világot. Látszólag egyszerű, de valójában nagyon sok ötlet és technika van mögötte. A kép tisztaságával szerintem többet lehet kifejezni. A zene és a látványelemek mozgása jelenti a legszebb kihívást a világítástervezőnek, és ezek egyben leghálásabb partnerei is.

Voltak a beúszó díszleteken rászertelt fényforrások is?

Természetesen, de a mozgó kábelek nem varhatták az illúziót, és a bevilágított alptér fénysíkjait sem érintve kellett a változásnak megtörténnie.

A második felvonás nagy helyszíne az eredeti elképzelés szerint a függöny mögött állt volna →

FOTÓ: RAIMUND ORFEO VOIGT, GRAND THÉÂTRE GENÈVE

► *Fidelio, Genf.* A mélységből felemelkedő sziklabörtön

FOTÓ: LUPI SPUMA, SCHAUSPIELHAUS GRAZ

► Shakespeare: Szentivánéji álom (Graz). Rendezte: Bodó Viktor, díszlet: Pascal Raich. Itt egy százéves, háromemeletes épület belső udvarát láttuk alulnézetből. Logikusan felülről csak a fekvő ablakokon keresztül lehetett világítani. Szerencsére az ablaknyílások és a távvezérelhető fényvetők eloszlása jól passzolt egymáshoz, amit sokféleképpen ki tudtam használni

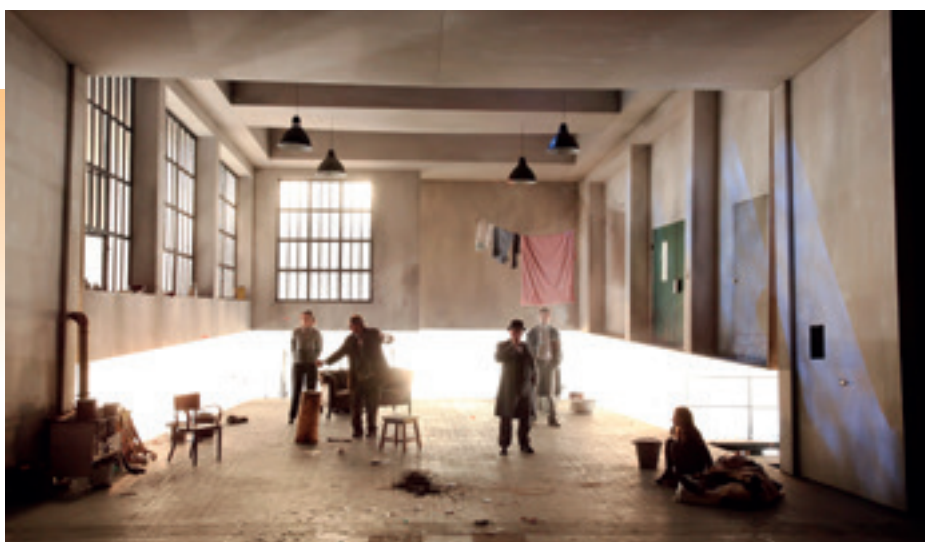
→ be, de a mozgás látványa annyira lenyűgözte a stábot, hogy mindenki nyílt színi változás mellett határozott. Florestan áriájának előzenéje alatt a mélységből egy sziklabörtön emelkedett fel, magán hordozva a színpadon még álló első felvonás hatalmas építményét is.

Hogyan volt látható ilyen magasságú díszlet a nézőtérrel?

A mozgással együtt a színpadnyílás magassága is megváltozott, álló téglalap alakúra nőtt.

A barokk típusú színházépületek egyik meghatározó beszűkültségét sikerült ezzel feloldani. Kár, hogy ilyen előadások nem jutnak el a magyar közönséghez.

Grazban Bodó Viktorral dolgozhattam. Molnár Ferenc Liliomát rendezte (díszlettervező Pascal Raich). Az előadás egy vendégjátéka Budapestre is eljutott, a Nemzeti Színházba. A koncepció szerint a címszereplő halála után az ipari jellegű környezet – egy loftlakás – szertehullik, elfújja

FOTÓ: LUPI SPUMA, SCHAUSPIELHAUS GRAZ

► Molnár Ferenc: Liliom, Graz, 2010. A lakás falai felfelé eltűnnek, hogy beáramolhasson a fény

egy irtózatoss vihar, és e világ romjaira épül a mennyország – „egy másik kerület”. Az égi fény itt talán még szebben sikerült, mint Grazban, a jó méretű hátsó színpadi lehetőségnek és a duplaannyi fényvetőnek köszönhetően.

Hogyan tudtátok megoldani ezt a bonyolult feladatot a Nemzetiben? Mi-lyennek látod a színpadtechnikáját?

A sok jó adottság mellett az alsó színpadi gépészet – a süllyedőrendszer – sajnos megtörik az előszínpad és a főszínpad között, és nem is elég mély ahhoz, hogy egy teljes díszletet el lehessen benne süllyeszteni. A lámpaparkhoz sokat kellett hozzábérelni előadásunkhoz, mert a díszlettartók pozíciói és a világítási lehetőségek nagyon különböztek a grazi színpadra tervezett előadás igényeitől.

FOTÓ: LUPI SPUMA, SCHAUSPIELHAUS GRAZ

► Daniel Kehlmann: *Geister in Princeton*. A produkció a grazi színházban készült. Anna Badora rendezte, és Raimund Voigt volt a tervező. A darab Kurt Gödelről, a híres matematikus-filozófus életéről szól. A portálnyílás egy óriási üvegfalal le volt zárva. Ez a kettéosztott, de mégis átlátható tér valahol ennek a különleges embernek az osztott tudatát volna hivatott alátámasztani. Ez az osztott táblás üvegfal azonban egy folyadékkristályos szerkezetű üvegből volt, ami kapcsolásképpen tudott átlátszó és tejjüveg lenni. Rengeteg kihívással kellett megküzdeni: kezdve az akusztikai dolgoktól a világításiig. Ezt az üveget a legcsekélyebb fény se érheti, mert azonnal fedetté válik a belső kristályszerkezet miatt. Ha ez bekövetkezik, akkor jelentősen romlik az átláthatósága. Csak profillámpákkal lehetett dolgozni, hogy minden fényforrást le tudjunk szedni az üvegről. Rendkívül aprólékos volt a lámpaállítás, hogy ne rontsuk el a hatást

Pályakezdésed óta sokféle technika, új műfajok is születtek ezen a téren. Mi a véleményed a LED-falak megjelenéséről színpadjainkon, nem ölik meg a legszebb fényeffekteket is?

Örömmel várok minden újdonságot. Persze láttam ebből már sok jó, de rossz alkalmazást is. Szerintem a technikai fejlődés meghatározza

a vizualitás irányait. Nem tudunk elzárkózni a technológia vívmányaitól. Azok előbb vagy utóbb beépülnek a színházba is.

És a fényfestés?

A fényfestés műfajával – más szóval: mapping, amikor épületekre vetítenek, és az eredeti struktúráját módosítják, torzítják, ill. teljesen

átértelmezik videó segítségével – nem nagyon foglalkoztam még. Szerintem ez inkább egy kültéri látványosság. Annak viszont elég nagyszabású is tud lenni, de én nem nagyon látom benne a színpadra kívánczó drámai kifejezőerőt.

A szakma valamennyi lépcsőfokát végigjártad. Hogyan gondolsz vissza azokra az évekre?

Érdekes, hogy szívesen ülök még ma is néha a szabályzópult mellé. Van úgy, hogy gyorsabb, ha én programozok. És különben se rossz emlékeztetni magam néha arra, hogy honnan indultam.

Az igazi teammunkákat szeretem, ezért is különösen jó dolog színházban, vagy akár az építészekkel együtt dolgozni. Így vettem részt egyszer az egri várban létrejövő fény- és hangjáték tervezésében is. Sajnos az nem valósult meg.

Gratulálok A Fény Mestere díjhoz. További rangos megbízásokat kívánok, és köszönöm a beszélgetést.

GÖTZ BÉLA

FOTÓ: LUPI SPUMA, SCHAUSPIELHAUS GRAZ

► Liliom Graz-ban. A loftlakás realitása

Hogyan látják a műszakiak a körülöt- tük zajló színpadi munka valóságát?

Szeretnék egy új cikksorozatot indítani, ahol a színházi műszakiak elmondhatják véleményüket, problémájukat, javaslataikat munkájukról, környezetükről, és a művészet kiszolgálása során kialakított tapasztalataikat. A műszakiak mellett – természetesen – várom mindazok megszólalását is, akik jobbító szándékkal, okos megoldásokkal tudnák segíteni a műszak munkáját.

Az bátorított a cikksorozat elindításához, hogy látom a körülöttem zajló színházi élet egyre változó kihívásait, melyek ésszerű és okos megoldást követelnek. Ötvenkét éve dolgozom folyamatosan a színházi szakmában, és mindig a műszak „szemüvegén” keresztül láttam a kialakult helyzetet. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy bármilyen téren is művészetellenes lennék. Nálam mindig a művészet volt az első és meghatározó, még akkor is, ha kritikus hangon közelítettem meg a témát. 38 évi tanításom és az ott végzett hallgatók igazolhatják, hogy mindig a művészetnek adtam az elsőbbséget, és azt oktattam, hogy mi, a műszak azért vagyunk, hogy a művészetet kiszolgáljuk, és ez akkor is igaz volt, amikor esetleg kritikai hangot is megütöttem. Jelmondatom az volt: minden a művészetért, melynek mindenkor elsőbbsége van a megoldandó feladatok között.

Az új cikksorozat elindításával az az elképzelésem, hogy minden olyan téma napirendre kerül, amelynek megoldása, teljesíthetősége komoly gondot jelentett és okoz ma is. Nagyon sok problémát tudnék felsorolni, de csak pár fontosabb témát vetek föl gondolatébresztés végett. Az senkit ne zavarjon, hogy engem is színháztechnikai szakértőként tartanak nyilván a köztudatban, ami igaz is, de akkor is a műszak mellett állok, őket képviselem, teljes alázattal a művészet irányában. Meggyőződésem, hogy a művészeti oldal, ahol mind kiváló vezetők irányítanak, a műszakiak javát akarja. A műszaki vezetés oldalán sem lehet semmiféle kifogást találni. Jól képzett és a színház iránt elkötelezett (megszállott) vezetők irányítják a műszaki munkát, kellő alázattal a művészet iránt. Ha ez igaz, akkor hol a baj, mi az, amin változtatni kell vagy muszáj, hogy még jobb feltételeket lehessen a műszaki munkavégzéshez biztosítani? Magamból indulok ki, amikor nekem állást kell foglalnom bizonyos vitás kérdésekben, akkor veszem észre, hogy csak a józan eszemre hagyatkozhatom, mivel nincs rendeleti háttér, amely kapacitást jelenthetne.

Van ugyan egy Színházművészeti Baleset-elhárító Szabályzat (SzBSz), amely tizenkilenc éve, 1997-ben készült. Azóta sokat változott a világ, és óriási fejlődött a technika is. Ezt a

rendeletet korszerűsíteni kellene, hogy választ tudjon adni a mai kor problémáira.

Azután itt van a színházi tűzvédelem helyzete. 1968-ban készült egy szakmai, színházakra és kulturális intézményekre vonatkozó tűzvédelmi óvó rendszabály, amely régóta korszerűtlen, sőt rendeletileg meg is szűnt, de helyette más nem született. Az OTSZ-t, az Országos Tűzvédelmi Szabályzatot azóta több alkalommal módosították, de a színházak problémáira jelenleg sem ad egyértelmű iránymutatást. Sok nyitott kérdés esetében sokszor vissza kell nyúlnunk a régi, 1968-ban kiadott szakmai szabványhoz, hogy valamiféle választ tudjunk adni egyes felvetődő problémákra. Nagyon nagy szükség lenne egy részletes tűzvédelmi szakmai szabvány elkészítésére.

Örök visszatérő probléma a szakmai képzés kérdése. A hetvenes évek elején elindított díszítő-, világosító-, hangosító-, kellékesképző mellett a színházi műszaki vezetőképző is áttörést jelentett a szakmai képzésben. Az azóta eltelt időszak alatt az oktatás terén végrehajtott reformok ezt az oktatási formát erősen megnyírbálták és igencsak a periféria szélére sodorták. Valahogy vissza kellene térni a kiindulási állapotokhoz, amelyre közös összefogással – talán – lenne mód. Igen komoly szaktudással és színházszeretettel rendelkező olyan műszaki van, aki képes ezeket az oktatási formákat újraéleszteni, és ami megmaradt, azt tovább folytatni. El lehetne érni egy közös szándékon alapuló oktatási formát, amely a cirkuszi műszakiak és a vidámparki szórakoztatóipar üzemeltetését biztosító szakemberek szakmai képzését is biztosítja.

Ugye, milyen egyszerű kérdés az egész, és mégis megoldatlan.

Az elmúlt évek során a művészeti irány és ezen keresztül a műszakkal kapcsolatos elvárás is igencsak megváltozott. A régi klasszikus, könnyű díszletek helyét átvette az egész színpadot betöltő, monumentális nagyságú és a színpad terhelhetőségét meghaladó díszletképek sora. Emiatt zúgolódhatnánk is, de nem ez a kötelességünk. Mindig azt kell néznünk, hogy mit és hogyan lehet megoldani, és nem azt, hogy miért nem. Tudomásul kell venni, hogy ez az új művé-

szeti irányzat, és nekünk meg kell felelni ennek a kihívásnak.

Tudom, hogy most sokan összeráncolják a homlokukat, de közlöm, hogy nincs igazuk. A művészet ezen megnyilvánulását esetenként lehet kritizálni, de kötelességünk a művészi elképzelést megoldani és megvalósítani, ahogy azt a tervező és a rendező akarja. Lehet avval érvelni, hogy a díszleteknek nehéz a beépítése, mozgatásuk tönkreteszi a színpadpadlót, veszélyes a munkabiztonságra stb. Az érvek igazak, de a megoldást tőlünk várják. Igen jól képzett szcenikusaink vannak, azonban a biztonságos megoldáshoz sok esetben az ő szaktudásuk kevés. Mérnöki, statikai számítások kellenek a teherelosztás, mozgatás és építés, valamint a bontás biztonságos kivitelezéséhez. Az nem megoldás, hogy érzésből tesztek a díszletek alá kerekéket, és nem tudom, hogy mennyi a súlyelosztás mértéke, és nem tudom, hogy a mozgatáshoz milyen munkavédelmi segédeszközöket kell használni a biztonságos munkavégzés érdekében. Nem szabad és nem kell szégyellni, ha ezekre a munkákra mérnöki segítséget veszünk igénybe. Egy díszlettervezőtől a művészetének megfelelőségét és alkalmazkodását az előadás-hoz meg lehet követelni, de azt, hogy szakmérnöki feladatokat ellásson, azt nem.

Ezt a gondolatsort folytathatnám még tovább extrém példák felsorolásával.

Régóta dédelgetett elképzelésem, hogy a színházak és kulturális létesítmények szervezeti és működési szabályait kiegészítve, létre kellene hozni kimondottan a színpadokra – mint veszélyes üzemre – vonatkozó szervezeti, működési és etikai szabályzatot, amely mindenkire vonatkozna, aki bármilyen célból a színpadon végez bármilyen tevékenységet. Meggyőződésem, hogy ez a szabályzat szigorúbb kötelmeivel nagyban elősegíthetné a színpadi munkavégzés biztonságát.

Folyamatosan visszatérő probléma a színpadtechnikai rendszerek rendszeres karbantartása. Több intézményben – színházban – bevezetésre kerültek a karbantartási napok, amit vagy betartanak, vagy a sürgős művészi elképzelések megvalósítása miatt elhalasztanak. Végre kellene egy központi elhatározás, amely az időszakosan

ismétlődő javítások és karbantartások rendjét kötelezően meghatározza.

Az eddig felsoroltakon kívül még nagyon sok gondolat kavargó bennem, amelyekről beszélünk kellene, hogy szervezettebb munkával tudjuk szolgálni a művészetet.

Örök igazság az ősi magyar mondás: *Amiről nem beszélünk, azt megoldani sem tudjuk.* Hát

beszéljünk és oldjuk meg közösen a problémának ítélt feladatokat a művészi elvárások és kihívások tökéletesebb kiszolgálása érdekében.

Az eddig leírtakat vitaindító előzetes ismertetésnek szántam, és várom a problémák felvetését, melyekre igyekszünk közös és mindenki számára megnyugtató megoldást találni. Bízom benne, hogy a leírtak arra fogják sarkallni az illetékeseket,

az olvasókat, hogy problémáikkal és javaslatikkal segítsenek megoldani azt a sok nyitott kérdést, amely nyomásztóan hat a napi tevékenységükre.

Problémáikkal, elképzelésükkel és javaslatikkal engem keressenek meg, vagy a SZÍNPAD folyóirat szerkesztőségébe juttassák el. Bízom abban, hogy jó ügyet fogunk szolgálni.

SCHMIDT JÁNOS

HAZAI HÍREK

Best of Diploma 2016

► Csanádi Judit rektor és Dr. Rényi András egyetemi tanár megnyitja a kiállítást

► Látványtervek az MKE aulájában, középen Leitner Levente szobrász Hangulatmodulátora

A Magyar Képzőművészeti Egyetem az idén végző hallgatók legszínvonalasabb diplomamunkáit kiállításon mutatta be az egyetem Andrásy úti központi épületének termeiben. A kiállítás résztvevőit és a nagyszámú érdeklődő közönséget 2016. július 5-én Prof. Csanádi Judit, a Magyar Képzőművészeti Egyetem rektora köszöntötte, majd Dr. Rényi András PhD egyetemi tanár, az ELTE Művészettörténeti Intézetének igazgatója mondott megnyitó beszédet.

A kiállításon bemutatott munkákat az MKE festő- és szobrászművész, képző- és iparművész, restaurátor, tervező- és képgrafikai specializáció, intermédia, valamint az alkalmazott látványtervezés és látványtervező művész szakon végzett hallgatók készítették. A kiállítás

szervezői nem különítették el az egyes szakokon végzett munkáit, mert érzékeltetni akarták, hogy az egyetem nyitott oktatási szelleme megalapozza a diákok széles körű érdeklődését. Az egyes szakok területei átjárhatóak, a hallgatók szabadon váltogathatják és használhatják a kortárs művészeti irányzatokat, és így a bemutatott diplomamunkák nehezen voltak differenciálhatók.

A díszlet- és jelmeztervezést tanuló hallgatók munkái zömében az aulában nyertek elhelyezést, ahol jól megfértek egymás mellett Béres Brigitta tervezőgrafikus és Leitner Levente szobrász munkáival. Bobor Ágnes, Csuzda Kitti és Tóth Barbara jelmezeket mutattak be, míg Dabóczi Noémi a Nemzeti Színház színpadára, Szakács Ferenc a Miskolci Nemzeti Színházba tervezett díszleteiket mutatták be. Az igen informatív kiállítás minden alkotó munkájának koncepcióját is ismertette rövid leírással. A fiatal, tehetséges pályakezdők jól átgondolt és szépen kivitelezett munkákkal mutatkoztak be.

A kiállítás július végéig volt megtekinthető.

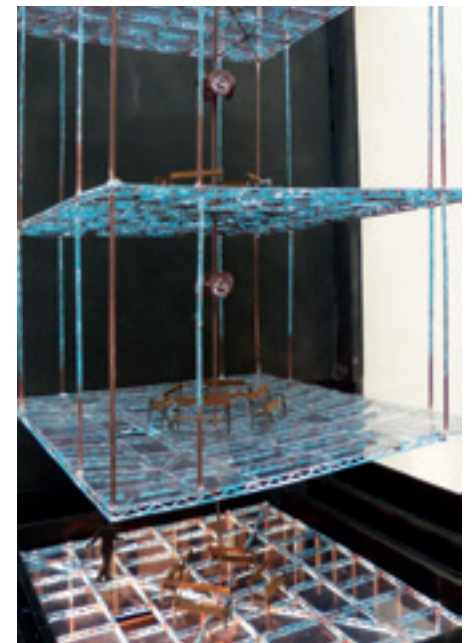
-SZJI-

► Szakács Ferenc a Miskolci Nemzeti Színház nagy-színpadára a *Dürrenmatt: A nagy Romulus darabhoz* tervezett díszlete. Romulus villája olyan árnyékbirodalomként jelenik meg, amely ellentmond a keretes színpadok törvényszerűségeinek. A közepen lévő napóra a felgyorsult napszakok változását mutatja a világítás segítségével

► Csuzda Kitti Goethe: *Faustjának Márta-jelmeze: drótváz, hálóval befedett testbábja*

► Dabóczi Noémi díszletterve Térey János: *Jeremiás, avagy az isten hidege darabjához* a budapesti Nemzeti Színház színpadára. A terv a színpad 72 süllyedőjét használja, a nézők a süllyedőrendszer külső sávján körbeülve nézik az előadást. A színesek kezdetben az emelvény polikarbonát lemezekkel fedett felületén játszanak. Az előadás csúcspontján a nézőtér lesüllyed, és az előadás a süllyedők felületén folytatódik

SZÍNHÁZFELÚJÍTÁS

A Magyarországi Német Színház új köntösben

A Szekszárdon 1994 óta, egy volt mozi épületében működő Deutsche Bühne építészeti és színházi fény- és hangrendszerének felújítására kerülhetett idén sor. A korszerűsítéshez a kormány és az országos német önkormányzat nyújtott támogatást.

A Deutsche Bühne Szekszárd Garay téri otthona eredetileg filmszínháznak épült, és többszöri átépítés után, 1991-ben végleg bezárta kapuit. Megkezdődtek az átalakítási munkák, melyek eredményeként ismét színház született Szekszárdon, Magyarország Német Színháza. A Deutsche Bühne Ungarn 1994-ben húzta szét függönyét, hogy „új színek és alakok” jelenjenek meg színpadán, immár színházként és német nyelven szólva közönségéhez. Az azóta eltelt idő alatt csak kisebb fejlesztésekre és átalakításokra volt lehetőség, így mondhatjuk, hogy a színház épülete, infrastruktúrája előregedett.

2016-ban a színház állami támogatáshoz jutott a felújítási munkákhoz, így a tervezés ez év februárjában megkezdődött. A tervezés fázisában már világossá vált, hogy az igényeket és az anyagi forrásokat csak kompromisszumokkal lehet egymáshoz igazítani.

► Látkép a vezérlőből

► Dimmer rack

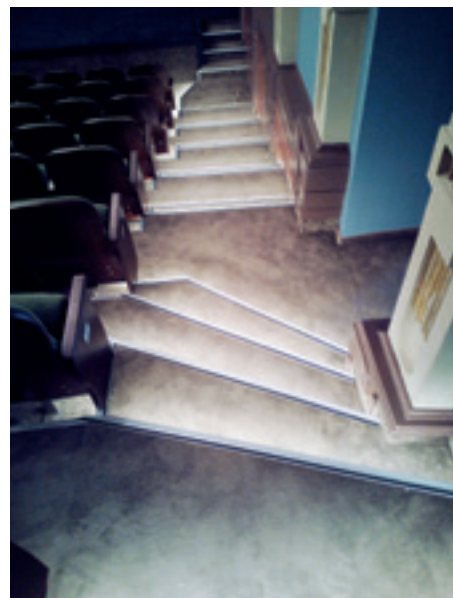
A felújítási munkák egy része az öltöző-iroda épületet célozta meg, a másik maga a színház és a közönségforgalmi részek felújítása volt.

A hang-, fény-, videotechnikai rendszer korszerűsítését is a költségkeret által szabott kompromisszumok határozták meg, ezért úgy döntöttünk, hogy a meglévő berendezések közül azok, amelyek még ki tudják szolgálni az igényeket, karbantartás, javítás után visszakerülnek a rendszerbe.

A teljes kábelhálózat viszont elbontásra és cserére került.

Már a tervezés szakaszában mind a hangrendszer, mind a fényrendszer kialakításánál figyelembe kellett venni, hogy a normál színpadi játéktérén kívül, egyes előadásokon a nézőtér első négy sorát mobil fedéssel beborítva, előrehozzák a kibővített játéktérre. A hangsugárzók és a világítási tartók elhelyezésekor erre különös figyelemmel kellett lenni.

Az eredeti elgondolás szerint a nézőtér és az előszínpad felett 4 db, a terem szélességét átfogó világítási tartó került volna elhelyezés-

► A lépcső rejtett világítása

► Nézőtér a színpad felől

re, melyeket a belsőépítészekkel egyeztetve terveztünk meg. A tervek elkészültét követően meglepetéssel tapasztaltuk, hogy úgy döntöttek: a meglévő nézőtér térformáját és kinézetét – felújítva ugyan – megőrzik.

A teremvilágítás antik lámpatestjeinek elhelyezkedése miatt hamar kiderült, hogy a világítási tartókat az elképzelésnek megfelelően nem lehet elhelyezni. Így a 3 nézőtér feletti világítási tartó helyett jobb és bal oldalon 5-5 db rövid tartó került elhelyezésre, ami a csapdakiosztás és kábelezés áttervezését is maga után vonta. Ezekon kívül az előszínpad felett 2 db tartó, a függönyjárás felett színpadi világítási híd, jobb és bal toronnyal, valamint a színpadon gépi mozgatású világítási tartó nyújt lehetőséget a fényvetők elhelyezésére.

A világítási rendszer alkotóelemeit megőrizve, karbantartva, visszakerült a régi Szenika dimmerpark, a Compulite Spark fénypult, mely →

Kivitelezési adatok

Beruházó: Magyarországi Németek Országos Önkormányzata
Generálkivitelező: Plan-Eta Építő és Vállalkozó Kft.
Építész tervező: Lajtai Zoltán okl. építészmérnök, Műterem '90 Építész Iroda Bt.
Építész kivitelező: Sz+C Stúdió Kft.
Színháztechnikai fővállalkozó: AVA-PACK Kft.
Hang-fénytechnikai tervező: Dobreff György okl. villamosmérnök
Hang-fénytechnikai kivitelező: Piramis Technika Hungary Kft.
A teljes beruházás összköltsége: 200 millió Ft, amelyből a hang- és fénytechnikai kivitelezés költsége: 4,7 millió Ft

→ 84 szabályozott, 12 direkt áramkörrel látja el az igényeket. A világítási tartókhoz DMX csatlakozások is ki lettek építve.

A nézőtér világításánál – megőrizve az antik lámpatesteket – LED izzók kerültek elhelyezésre, 4 áramkörös DMX LED dimmer által szabályozva.

A színházi üzemén kívül – reteszelve – a nézőtéri világítás és a színpadi munkavilágítás kezelhetőségét a technikai helyiségből, a nézőtérrel és az ügyelői pulttól biztosítottuk.

A hangrendszer rossz állapotú és elavult berendezései teljes egészében cserére szorultak.

A nézőtér hangellátását előlrol jobb, bal és centersugárzó, valamint a terem középvonalaiban 2 db segédsugárzó biztosítja, melyeket külön-külön szabályozva, a játéktér elhelyezkedésének függvényében beállítható a legideálisabb hangzás. Ezenfelül a színpadtérben 4 db mobil sugárzó csatlakoztatható, szintén külön vezérelhetően.

A hangsugárzókat Qi-4400 digitális 4 csatornás végerősítők látják el. A színpadi 16 bemenő jel, a 3 db bejátszó, valamint a mikroportok jeleit ALLEN & HEATH QU-24 digitális keverővel lehet kezelni, mely lehetőséget biztosít az

előadás több csatornán történő felvételére is. Új bejátszó eszközként NUMARK CDN-77 CD/MP3/USB lejátszók szolgálnak.

A Szenika által gyártott ügyelői hívó és utasító rendszer karbantartás és kiegészítés után kifogástalanul látja el a feladatait.

A videorendszer a kornak megfelelő IP HD kamerákkal lett kiépítve, melyek képét az ügyelőnél lévő monitoron lehet figyelemmel kísérni. Kiépítésre került az ún. tolmács-tv, mely segítségével az idegen nyelvű előadások magyar nyelven is követhetőek. Ezenfelül VGA és HDMI csatlakozási pontok is rendelkezésre állnak.

Összegzésként: ismét egy példa arra, hogy megfelelő odafigyeléssel és tervezéssel hogyan lehet egy nyomott költségvetésből is működő technikai hátteret létrehozni.

DOBREFF GYÖRGY
műszaki vezető
PIRAMIS TECHNIKA

► Hangvezérlés

► Fényvezérlés

► Ügyelői rack

Elhunyt Gombár Judit

1937–2016

2016. május 28-án, életének 79. évében, hosszú, türelemmel viselt betegség után meghalt Gombár Judit díszlet- és jelmeztervező, a Győri Balett örökös tagja, Jászai Mari-díjas, Magyarország Érdemes Művésze.

Gombár Judit 1937. szeptember 13-án született Budapesten. Gyerekkora óta festett és rajzolt. Balettiskolába járt, és tíz évig tanult zongorázni. Alig húszévesen színészként kezdte, noha soha nem akart színészi pályára lépni. Mivel középiskolás korában műfordításokat készített, például Rainer Maria Rilke verseit ültette át magyarra, úgy gondolta, hogy jó dramaturg válna belőle. Jelentkezett a színművészetire, de abban az esztendőben nem indult dramaturg szak. Mégis felvették – ötezer jelentkező közül – a színész osztályba. 1955–1957 között négy szemesztert végzett el, majd kölcsön-színészként lépett fel egy esztendeig Kecskeméten és Egerben. Szubrettként például Stazit játszotta a *Csárdáskirálynő*ben, és a főszerepet Innocent-Kállai-Szenes: *Tavaszi keringő*jében.

Közben azonban már készült az Iparművészeti Főiskola felvételijére. 1958–1963 között az Iparművészeti Főiskola textil szakának diákja. 1963-ban végzett az Iparművészeti Főiskola jelmeztervező szakán, amelyet az ő hallgatói kezdeményezésére hoztak létre. Osztálytársai voltak Bata Ibolya, Vágó Nelly és Wieber Mariann. A harmincharmadik színházi tervezésével diplomázott, mert főiskolásként elszerződött a Pécsi Nemzeti Színházba. Itt ismerkedett meg Eck Imrével, a táncos-koreográfussal, az úttörő Pécsi Balett alapító igazgatójával. Ő fordította érdeklődését a tánc világa felé, így jegyezte el magát a táncsal.

Tizenöt évig a Pécsi Nemzeti Színház tervezője volt, de alkotott az ország sok más színházában, így több éven át a Magyar Állami Operaházban is. Pécsen és az Operaházban főleg balettekhez tervezett jelmezeket, de ugyanúgy prózai előadásokhoz is, Szegeden, Kecskeméten, Szolnokon.

1972-től 1979-ig Maurice Béjart brüsszeli székhelyű társulatának, a Ballet du XXe Siècle-nek (A XX. Század Balettje) volt a tagja. Így a modern táncművészet középpontjába került. Az együtttest ő ismertette meg Markó Ivánnal – férjével –, aki addig az Operaház magántáncosa volt. Egy év múlva a Gombár–Markó házaspár a Béjart-társulat tagjaként hosszabb időre Brüsszelbe költözött, ahol Maurice Béjart vonzáskörében dolgoztak. Magát a színházat tanulták meg tőle. Sokat turnéztak a társulattal. Monte Carlóban, Tokióban, Párizsban a neves koreográfus ősbemutatóinak tervezője, míg férje a társulat vezető táncosa volt.

Gombár Judit két, Mahler zenéjére készített Béjart-művet tartott számára meghatározó jelentőségűnek, szimbolikusnak, melyeknek jelmeztervezője volt: az 1974-es *Ce que l'amour me dit-t* (Amiről nekem a szerelem beszél), és az 1978-as *Ce que la mort me dit-t* (Amiről nekem a halál beszél).

1979-ben hazaköltöztek, és megalapították – a Balettintézet akkori végzős évfolyamának kérésére – a Győri Balettet, amely a korszak magyar tánc- és színházművészetének igazi szenzációja lett. Gombár Judit nemcsak díszlet-, jelmez-, látványtervezőként vett részt a munkában, hanem a produkciók szövegkönyvírójaként és dramaturgjaként meghatározó alakja volt az együttesnek. Nemcsak a szcenírozásban vett részt, valamilyen módon mindenben benne volt, amit létrehoztak. Tulajdonképpen annyira összefolyik Markó Ivánnal a kettőjük munkája, hogy bizonyos elemeit nem lehet különválasztani. A produkciók gondolati alapjaival is foglalkozott. A Győri Balett 48 turnéján tevékenykedett. Sportcsarnokbeli emlékezetes előadásai: az *Izzó planéták*; *Jézus, az ember fia*; *Tabuk és fétisek* című bemutatók voltak. A társulat örökös tagja volt.

1991–1992 között a győri művészeti középiskola igazgatója, majd oktatója, tanított a budapesti Nemzeti Színház Akadémiáján és a Magyar Táncművészeti Főiskola posztgraduális szakán is.

1992-ben nyugdíjba vonult, de tovább dolgozott az Operaházban, a Győri Balettnél, a Nemzeti Színházban, Székesfehérvárott, Budaörsön, Komáromban és a Népszínházban. Minden tervezői területen – színház, opera, balett, film és televízió – készített látványterveket. Számtalan prózai és zenés színházi produkció díszlet- és jelmeztervéért, színpadképéért felelt. Mindig a rendezők, koreográfusok előtt járt. Mire a próbák elkezdődtek, az ő tervei már készen voltak. Számára a munka látomással kezdődött. Ismerte a tánc törvényeit. Pontosan tudta, mi az, amiben jól érzik magukat a szereplők a színpadon. A táncművészeti előadásoknál a dilemma abból fakad, hogy kell jelmez, de olyan, amely a testet is megmutatja. Kell díszlet, de csakis olyan, ami teret enged a mozdulatoknak. Soha nem ismételte magát.

Pályája során több száz színpadi műben, prózai, énekes, de főleg táncprodukcióban varázsolt elénk és sokszor a külföldi közönség elé a látványt. Egy idő után csak úgy vállalt munkát, ha a díszletet és a jelmezt is ő készíthette. Igazi színházi ember volt, ezt példázza, hogy nemcsak díszlet- és jelmeztervezője, hanem szerzője és rendezője volt a *Szerelmem, Josephin!* című 1996-os előadásnak.

1998 óta a Magyar Táncművészeti Főiskola és a magánalapítású Shakespeare Akadémia tanára, 2001-től főiskolai adjunktus, 2008-tól főiskolai magántanár. Tapasztalatait a fiataloknak tanárként adhatta tovább.

A Balázs Zoltán vezette Maladype Színháznak annak alapításától, 2001-től volt az állandó vendégművésze, valamint tevékenykedett a Bárka Színházban is. Bábtervezőként 2007-ben mutatkozott be, Sullivan: *A Mikádó* című előadással, 2009-ben Goethe: *Faust*, 2010-ben Grimm testvérek: *Csipkerózsika* előadásokhoz tervezett bábokat.

2011-ben jelmezeket tervezett az – 1996-ban Markó Iván által alapított – Magyar Fesztivál Balett *Mózes, avagy a Tízparancsolat* című darabjához is. Nekik köszönhető a korszakos, a világ balettművészetével szinkronban lévő, eleven és bátor magyar táncművészet.

240 produkció jelmezeit és 47 előadás díszleteit tervezte. Nyolc film látványtervét készítette el: *Kötélék* (1968), *Irgalom* (1973), *Hét tonna dollár* (1973), *Bolondok bálja* (1978), *Pintyőke cirkusz, világszám!* (1980), *Jézus az ember fia* (1986), *Peer Gynt* (1988), *Az a nap a mienk* (2002).

Művészetét 1984-ben Jászai Mari-díjjal, 1992-ben Pro Urbe Győr éremmel, 2002-ben Hevesi Sándor-díjjal, 2005-ben Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetéssel, 2007-ben Táncművészetért díjjal, 2011-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje kitüntetéssel, 2016-ban Magyarország Érdemes Művésze díjjal ismerték el.

Még egyszer a színpadpadlóról

Előző számunkban A világot jelentő deszkák – a színpadpadlóról címmel megjelent összeállításunk nagy érdeklődést váltott ki a színházi műszaki vezetők körében. A téma jelentősége többeket indított arra, hogy írásban is elküldjék gondolataikat a problémáról.

Helyreigazítás

Többek véleménye és a hosszú évek gyakorlati tapasztalatai alapján állítottuk össze a cikk klasszikus színpadpadló-szerkezetéről és fektetésének technológiájáról írt fejezetét. Azonban kimaradt összeállításunkból, hogy a színpadpadló-fektetés technológiáját már több évvel ezelőtt Schmidt János színháztechnikai szakértő – egy technológiai utasításban – elsőként foglalta össze. Ez alapján készültek a padlófektetések az utóbbi évek színpadfelújításainál. Schmidt János technológiai utasításának egyes részleteit a padlófektető szakcégek tovább finomították gyakorlati tapasztalataikkal. Ma már a klasszikus színpadpadló fektetésének technológiája általánosan ismert, elismert és széles körben alkalmazottá vált, így került be cikkünkbe.

-SZJI-

„Konzervatív” színpadpadló

A SZÍNPAD 2016. júniusi számában elgondolkozott cikk jelent meg a színpadpadló témakörében, érdekes gondolatokkal, de többnyire panaszos felhangokkal. A legkülönbözőbb színházak műszaki gazdái sok hasonló üzemelési gonddal, pénzühiannyal, vízzel, leginkább a színpad túlterheléséből adódó problémákkal küszködnek, és próbálkoznak megoldási javaslatokkal. Nem vagyok birtokában a bölcsek kövének, ezért én is csak leírom az Operaházban folytatott gyakorlatot, annak tapasztalatait, majd végül megpróbálom más szempontokból is elemezni a helyzetet. Némileg konzervatív szemlélettel, mert az Operaházban 10-20 éves darabok is folyamatosan színre kerülnek – a legrégebbi (Bohémélet) 1937-ből származik.

Az Operaház színpada közel 700 négyzetméteres. Szerencsére csaknem a teljes felületén alulról is jól szellőzött. Az épület 100 éves évfordulójára került be új NDK gyártmányú színpadgépezet, erős, stabil acélszerkezet, amire a fa színpadpadló alsó része csavarozással rögzül. 1984-ben – már csak a beruházási, valamint a jövőbeni üzemelési költségekre tekintettel is az országban először kétrétegű fapadlót építettünk be. Az alsó, 2”-os rész nem borovi fenyő (!), hanem annál jóval olcsóbb fenyőanyag, viszont második, felső réteggént kapott egy 1”-os borovifenyő-borítást. Az alsó rész csere nélkül adja a teherbírást a mai napig is, így csak a felső réteget kell megfelelően karbantartani, szükség esetén cserélni. Amennyiben csak egy 2” anyagot csiszolnánk időnként, az vékonyod-

va néhány év alatt már nem lenne megfelelően teherbíró, és a teljes csere is drágább, nehezebb lenne, nem beszélve a bontás után már nehezebben hasznosítható borovi anyagról.

A felső rész tudja, amit színházilag tudnia kell. Ami az Operaház esetében nem kevés. A színpad ugyanis sok mozgó elemet tartalmaz (6 db 12×3 méteres nagy, 10 db 3×3 méteres kisebb süllyedőt), mindezek a nézőtér irányába ferde is állíthatók. A nagy süllyedőbe pedig 30 (!) db alulról nyitható, különböző méretű személysüllyedő nyílás van beépítve. Egyik nyílás vagy a mozgó részek széle sincs kemény fával védve, de eddig ez nem okozott gondot. A felső rész aszimmetrikus nütos kialakítású, nütban szögelve, a nüt a középvonalnál lejjebb van, így több csiszolást is kibír. Tulajdonképpen egy teljesen hagyományos, egyszerű szerkezet.

Két kisebb problémát kellett megoldani. A hátsó színpadon van egy több tonna súlyú színpadkocsi (12×12 m) beépített forgóval. Ez csak előre-hátra mozog. A meghajtó dörzskerekek nyomvonalába a színpad padlójába keményfa-betétek kerültek. Másik dolog az ország első táncegyüttesének lábaival kapcsolatos: a mozgatható színpadrészek közötti óhatatlan hézagokat első időben úgy tüntettük el, hogy valamennyit letakartuk vékony bádoglemezzel, arra került a szokásos balettszőnyeg. Később vettünk egy speciális balettpadlót is, ami 2 cm vastag, gumibetétes fapadló. Ez alternatív megoldás, mindig szervezés kérdése, mert csak süllyedő mozgás nélküli, speciálisan tervezett díszletek esetén használható, esetenként csak kisebb felületen, vagy marad a bádogos megoldás.

BORSA MIKLÓS

A színpadpadló mint állatorvosi ló

A színpadpadló (tönkremenetele) csak jelkép, mutatva, hogy színházainkban jó néhány dolgot meg kellene gondolni, irányt kellene választani. Mert az eszközök, a látvány egyre hangsúlyosabb volta éppen a művészi hatást csökkenti. (Kedvencem, Boros Misi zongorázik tízezer embernek egy sportcsarnokban, akik vagy a nagy kivetítőn nézik, vagy a mobiljukon. Olyan műveket ad elő, melyek maximum nagyobb kastélyok termeire íródtak, a hallgatók személyes közelségével számolva. A hangosítás bizonyára tökéletes, mégis, a művészet valahol a levegőben elszállt. Viszont a jegybevételre nem lehet panasz).

A magyar színházak döntő többsége reper-toárt játszik, annak minden következményével.

(Általában este 7 órai előadáskezdés, másnap délelőtt a következő bemutató próbája). Természetes, hogy a mai, felgyorsultan változó világban a színházak működése is módosul. Egyre gyakoribb a nem a színházhoz tartozó vendégrendező és díszlettervező (többnyire világhírűek, ami nem kunszt az internet korában...), akiket nem érint, érdekel az adott színház működtetése, illetve csak addig, amíg a bemutató után meghajolnak a függöny előtt. Így jönnek létre azok az előadások, melyek előkészítése a színház működési ritmusának megzavarásával jár, a jóval hosszabb, esetleg éjszakai munkát is igénylő építés-bontás, világításbeállítás miatt, gátolva ezzel a további produkciók próbalehetőségeit, sőt maguk alatt vágva a fát, az adott darab gyakoribb színre kerülését is. (Az utóbbira számos példát tudnék felsorolni).

Ekkor és itt merül fel az adott színház művészi, gazdasági és műszaki vezetésének felelőssége. Mindent meg szabad engedni? Minden költséget vállalni kell? Szabad a műszaki munkatársakat a törvények megszabta kereteken túl is dolgoztatni? A színház vezetőinek felelőssége, hogy minden szempontot megvizsgálva egyáltalán megengedjenek-e egy produkciót színre vinni színházukban, vagy felkérni az alkotókat módosításokra. Esetleg elköszönni tőlük. Mert hogy a díszlet súlya a színpadpadlót összetöri, a víz elrohasztja, az építés-bontás ideje a repertoár működést akadályozza, a sok túlórát ki kell fizetni. Ráadásul mindezt előre lehet tudni!

A kérdés megválaszolása mégsem egyszerű. Művészi oldalról legkevésbé. Az elmúlt évtizedek technikai fejlődése a nézők látványigényeit magasra emelte. A színház megpróbál ennek utánamenni, de lehet-e a plázamozik és a plazmatévék színes, bravúros, akár egy hónapon át javígtatott, számítógépen hónapokig módosított világával konkurálni? Egyértelmű nem a válasz.

A megoldást a színház egyedülálló élő adása irányában kell keresni, és nem a vasdíszletek tonnányi súlyában, vagy a szereplők látványos bőrig áztatásában. Saját tapasztalat, hogy azok az effektek, melyek három évtizede még nyílt színi tapsot idéztek elő, ma már alig jelentenek valamit. Sokkal fontosabb az „emberi lépték”. Amikor a színész, énekes, táncos közvetlen kisu-gárgzását érezni, amikor egy levegőt szívok vele, amikor velük együtt vagyok fáradt vagy boldog. Amikor a látvány, a színpadi környezet csak arra szolgál, hogy az ember legyen a főszereplő.

BORSA MIKLÓS

AZ OSRAM és a CLAY PAKY felvásárolta az ADB-t

AZ OSRAM tovább növeli piacvezető szerepét a szórakoztatóipari világítás területén. Augusztus elején hivatalosan is bejelentették az ADB TTV SAS színpad- és tv-stúdió-világításra szakosodott francia cég bizonyos egységeinek kivásárlását, amelyek az OSRAM leányvállalata, a CLAY PAKY integrált részeként folytatják tevékenységüket. „Az ADB TTV SAS cég és annak világszerte híres ADB termékcsaládjának megvételével megerősítjük pozíciónkat az innovációkkal fejlődő szórakoztatóipari világítás piacán” – mondta Hans-Joachim Schwabe, az OSRAM Speciális Világítás részlegének vezérigazgatója.

Az ADB 1920-ban született meg Belgiumban, alapítója, Adrien De Backer családi vállalkozásként működött 1987-ig, amikor a céget a SIEMENS Csoport kivásárolta. Ekkora az ADB már úttörő technológiákat fejlesztett ki a színpad- és

stúdióvilágítási berendezések terén: digitális dimmereket, memóriás vezérlőasztalokat, kiváló optikai rendszerekkel rendelkező színházi fénvetőket. Vezető gyártó cég volt ezen a területen, gyártelepei Belgiumban, Franciaországban voltak, és kereskedelmi kirendeltsége volt Németországban. Az ADB referenciamunkái között rangos színházak szerepeltek, többek között a Nemzeti Nagyszínház Pekingben, a párizsi Opera Garnier, a milánói Scala. 2002-ben az ADB TTV France menedzsmantje több befektető segítségével kivásárolta a céget. Ekkor vált a francia Saint-Quentin gyártelep a cég központjává, ahol a kutató-fejlesztő részleg, a gyártóbázis működött, míg a marketing- és nemzetközi kereskedelmet folytató részleg a korábbi belgiumi telephelyen maradt.

„Az ADB nagy tapasztalattal bír a színpad- és stúdióvilágítás terén, és széles körű gyártmány-

palettája tökéletesen illeszkedik a mienkhez. Erőnket egyesítve képesek leszünk e sajátos színpad-világítási szakterületre koncentrálni, vezető technológiánkat kialakítani. Ennek eredményeképp a fénvetők, vezérlőasztalok következő generációit fogjuk tudni kifejleszteni a színházi piac igényei alapján” – magyarázza Pio Nahum, a CLAY PAKY vezérigazgatója.

„Büszke vagyok, hogy az ADB működéséhez biztos alapokat találtunk” – mondja Christian Léonard, az ADB TTV SAS tulajdonosa és vezérigazgatója. „Az OSRAM és a CLAY PAKY tőkeinjekciója és szakértelme biztosítja az ADB biztató jövőjét, kiváló és korszerű termékekkel és szervizszolgáltatással, és ez biztonságot jelent alkalmazottainknak és partnereinknek.”

OSRAM – CLAY PAKY NEWS

Új főszerkesztő a PROSPECT-nél

Az Osztrák Színháztechnikai Társaság (OETHG) szaklapja a PROSPECT, amelynek főszerkesztője, Dipl.-Ing. Günther Konecny – aki többek között az osztrák rádió és televízió (ORT) műszaki munkatársa is volt – 15 év sikeres szakmai munka után visszavonult, és átadta a főszerkesztői stafétabotot fiatalabb utódjának, Dr. Herbert Starmühler úrnak. Az idei 2. júniusi szám már az új főszerkesztő koncepciója alapján jelent meg. A Starmühler

Content Marketing ügynökség több szaklap kiadója, és az ügynökség számos cég marketing-feladatait látja el. Így a PROSPECT szerkesztésén kívül a lap grafikai tervezését, tördelését és nyomdai előkészítését is ez a családi vállalkozás végzi. Bár a lap tartalmi szerkesztésében Konecny úr továbbra is részt vesz, az ügynökség elsősorban a szaklap egyfajta modernizációját, az új olvasók – elsősorban a rendezvénytechnikusok – felé törté-

nő nyitást kezdeményezi. A lap grafikai újratervésével a fejezetek tagolását is láthatóbbá tették. Most az egyes témákat a következő rovatokban találhatjuk meg: színpad & rendezvény, technika, szcenika és OETHG/akadémia (oktatás).

A PROSPECT korábbi főszerkesztőjével folytatott hasznos együttműködésünket az új stábnal is szeretnénk fenntartani.

-SZJI-

OSRAM

KREIOS

RGBW 80W
WW 80W

WW 80W

RGBW 162W

PELYHE KFT
Light-Sound-Stage

1033 Budapest, Huszti út 34. | Tel.: +36 1 368 92 35 / +36 30 9321 640 / +36 20 9321 640 | www.pelyhe.hu | pelyhe@pelyhe.hu

Ystadi kaland,

avagy Hamlet visszatér Skandináviába

Egy évvel ezelőtt – a körülmények szerencsés együttállása folytán – a Weöres Sándor Színház *Hamlet* című produkciójával vendégszerepelt a Svédország déli csücskén található Ystad város színházi fesztiválján. A rendezvényen – 2015. augusztus 19–23 között – nyolc előadás vett részt; a legjelentősebb közülük a Globe Színház Shakespeare: *Sok hűhó semmiért* c. darabja volt. Talán furcsának találják, hogy ennyi idő elteltével írom le ennek a „tájélopsnak” a tapasztalatait, de az emlékek még frissek, viszont már kialakult az a kellő távolság az eseményektől, ami objektívebbé teszi a beszámolómat.

Általános tapasztalat, hogy amikor egy előadást kimozdítunk az otthonából, szembetalálkozunk egy csomó problémával, amit meg kell oldanunk, s amelyek valójában függetlenek a befogadó hely színvonalától vagy a térképen elfoglalt helyétől. Persze, ha külföldre utazunk, ráadásul egy fél kontinensen és a tengeren is át kell kelni, akkor tovább bonyolódik a helyzet.

Nézzük azokat a kérdéseket, amelyekre még a szerződés aláírása előtt választ kell találnunk.

→ Lehetséges-e az előadást az adott helyszínen elfogadható technikai színvonalon megvalósítani? A játéktér létrehozható-e úgy, hogy nagy átalakításra ne legyen szükség? Egy vendégjátéknál, idegen környezetben az eredeti előadás reprodukciójánál mindenki arra törekszik, hogy a lehetőségekhez képest ez a közönség is ugyanazt az élményt kapja, mint az otthoni.

→ Ha a játéktér létrehozható, akkor meg kell nézni, hogy milyen a többi technikai körülmény? A világítás, a hang- és videotechnika megfelel-e az elvárásainknak? Esetleg kiegészítésre van szükség?

→ Mennyi idő áll a produkció rendelkezésére az építés, próba, előadás, bontás végrehajtásához?

→ Mekkora és milyen járműpark kell a produkció utaztatásához?

→ Milyen szakemberekre van szükség az előadás kiszolgálásához? Hány főnek kell utaznia?

→ Mennyibe kerül a fent felsoroltak megvalósítása, és ki biztosítja az anyagi erőforrásokat?

→ Esetünkben még egy kérdés megválaszolására is szükség volt. Hogyan fogja megérteni a svéd közönség a magyar nyelvű előadást? Szerencsére a svédek közül sokan beszélnek angolul, így az angol nyelvű vetített feliratozás mindenki számára elfogadható kompromisszumot jelentett.

► Az Ystad Városi Színház

Az előzetes egyeztetés során elküldték nekünk a befogadó hely alaprajzát, és hozzá a technikai leírást is. Nagy segítséget jelentett, hogy a színház honlapján egy olyan linket is találtunk, amelyre rákattintva virtuálisan bejárhatuk a színpadot: <https://www.google.se/maps/@55.427724,13.8181751,3a,75y,71.46h,45.21t/data=!3m7!1e1!3m5!1ssBYg3of4TPwAAAA-GOvLHnQ!2e0!3e2!7i13312!8i6656!6m!1e1>

A Weöres Sándor Színházban, a Márkus Emília teremben a darab egyoldalas nézőtérrel volt berendezve, és ez volt talán az egyetlen egyezés a mi termünk és az Ystadi Színház színpada között. Nálunk a nézőtér a játéktérhez képest emelkedik, és nincsen semmilyen elválasztó keret, Ystadban pedig egy „klasszikus” barokk kulisszás színpad található, 7,6 méteres színpadnyílással, ahova el kellett helyezni a 13,5 m széles díszletet. A darab képi világa és játéktípusa is a modern skandináv krimiket idézi, így a minimál designú sík falak közül néhány kihagyásával sikerült egy kisebb, de használható játéktérrel összehozni. Az átalakításban – a színpadmesteren kívül – természetesen a tervező is részt vett. Azt már előzetesen leegyeztettük, hogy a patkó alakú nézőtér legelőnytelenebb helyeire nem adnak el jegyet.

Az előadásban is kellett változtatásokat végrehajtani, mert az itthoni körülmények között az egyik szereplő szinte végig kerekesszékekben játszik, de Ystadban nem volt hely a díszlet mögött ehhez. Ekkora átalakításokat a darabban már a rendező hajt végre. Szerencsére Czukor Balázsnak minden felmerült problémára sikerült megoldást találni.

Ezzel el is érkeztünk a második kérdésünkhöz: Mennyi idő áll a rendelkezésünkre? Azt tudtuk, hogy a díszletet csak az előadás napján építhetjük fel, mert előző nap egy kubai balettprodukciónak kell a színpad, éjjel pedig a színház műszaki dolgozói pihennek. Ez egy többnapos fesztivál esetében érthető is, főleg, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a teljes műszak három főből állt, de a színpadmester érkezésünk előtt egy gyengébb infarktuson esett át. Viszont mi sem tudtuk a teljes létszámú műszaki gárdánkat utaztatni. Így aztán kevesebb embernek

► Világítási tartók leeresztve

kellett egy kisebb díszletet egy új helyen felállítani. Ezért minden hadra fogható férfiember a műszakból segített a díszletállításban. Természetesen az előzetes tervek, az elmélet és a gyakorlat között mindig van valamekkora eltérés, ez esetünkben kb. 6 métert jelentett!

A tervek szerint a rekvizitumokat és a nagyobb személyes csomagokat szállító teherautó már előttünk megérkezik a színház rakodórampájához, így amikor a vendéglátóink a malmói repülőtérrel a színházhoz fuvaroznak bennünket, hozzáférünk majd a táskáinkhoz. A valóságban a kamionnak nem sikerült elérnie a tervezett kompot, így csak éjjel 11-kor parkolt le a rámpa közelében. A kubai balettelőadás kilenc órára befejeződött, hamar felszabadult utánuk a színpad, így akár munkához is láthattunk volna, de a mi autónk még sehol nem volt. Az éjszakai építés eleve meghiúsult volna.

Szerencsések voltunk, hogy már előzetesen tudtuk, hogy a svéd munkaszervezés miatt nem dolgozhatunk, így az első napot az utazásra és a környék megismerésére szántuk. Reggel kellemetlen meglepetésként ért minket, hogy a szükséges állásidők miatt a teherautó nem mozdulhatott meg, mert akkor nem indulhatott volna haza a visszapololás után. Na, ebből adódott a 6 méter különbség. Így ahelyett, hogy a kiegyenlítő lejtőn felsétáltunk volna a platóról a színpadra, sokkal nehezebben tudtunk kipakolni. Minden elismerésünk a két helyi hangosító, világosító kollégának, akik teljes természetességgel álltak be segíteni, pedig ez nem volt könnyű munka. A dolog pikantériája, hogy az egyik kolléga hölgy volt, a másik pedig egy lengyel úriember, aki néhány éve dolgozott a színháznál, és hozzánk hasonlóan nagyon keveset beszélt angolul. A kitűzött ütemtervet

► Öltözőrészlet mosdóval és pissoirral

a díszletépítésre azért mégis sikerült tartani, gyorsan meglett a helye mindennek.

Az otthoni körülmények között a friss és kipihtet világosítók ilyenkor állnak neki szerelni, majd – már a díszítők nélkül és még a kellékes előtt – viszonylag sötétben nekikezdenek lámpát állítani.

Itt a szokásos nehézségek mellett megjelent az „itt csak ennyi reflektor van, az sem olyan mint otthon, és nem is ott van, ahol szeretném”, és azzal is meg kellett küzdenünk, hogy a nagyon segítőkész helyi kollégákat egymás kezéből rángattuk ki. Szegény Míczlaw még be sem tudta fejezni azt a munkát, amire megkértük, már kapott is két másikat. A legneuralgikusabb kérdés a felirat vetítése volt. El kellett dönteni azt, hogy honnan, hová és mivel vetítsünk. Végül is a legkisebb rossz megoldás az lett, hogy az előfüggöny vonalában, egy fekete „szuffita függönyre” tudtunk jó méretű és látható, fehér feliratot vetíteni egy nagy teljesítményű projektorral. Így nem zavart bele az előadás összképébe, de a nézőknek az olvasáshoz nagyon meredeken felfelé kellett nézni. Az már csak adalék, hogy az előre elkészített feliratokat egyenként át kellett alakítani, hogy passzoljanak a rendelkezésre álló vetítőfelülethez. Ezt a mi színházunk produkciós menedzsere végezte, aki tolmácként is segített bennünket, a vetítést pedig az angolul szintén jól beszélő rendezőasszisztens hangolta össze az előadással.

Hangtechnikailag a *Hamlet* nem túlságosan bonyolult előadás, a telepített hangrendszer pedig jó minőségű, logikus felépítésű volt. Ráadásul a hangpult Yamaha M7CL, amit otthon is használunk. Így a hangosító, Szalacsy Tamás viszonylag nyugodtan haladt egyedül is a feladataival. Persze az okozott némi problémát, hogy rendezői kérésre a valóban szűk színpadnyílásba telepített fronthangfalakat le kellett →

► A nézőtér balkonjai világítási pozíciókkal

► Szalacsy Tamás hangosító a projektorunkat szereli

→ szerelni... A két D&B láda tényleg nem volt ott szerencsés helyen, de akkor min fognak majd megszólalni a bejátszások és a telepített határfelület-mikrofonok? Szerencsére a klasszikus teremkialakításhoz egy valóban jó akusztika társult, így a nyitva hagyott zenekari árokból is jól szólt a hang.

Mindeközben haladtunk a világítással is. Az általunk hozott, díszletre szerelt világítótestek bekábelezése után nekiálltunk a fényvetők beállításának. Természetesen már előzetesen végiggondoltuk, hogy melyek azok a fényhatások, amelyek kihagyhatatlanok, és melyek azok, amiken lehet egyszerűsíteni. Rendezői kérésre kihagytuk a két fénycsöves armatúrát, amit rivaldaként használtunk. Itt a klasszikus nézőtéri elrendezés miatt valóban rontották az összképet, viszont az általuk adott kellemetlen, hideg fény jól szolgálta volna itt is több jelenet hangulatát. Szerencsére minden lényeges reflektornak sikerült megtalálni a megfelelőjét Svédországban is, úgyhogy kissé csapzottan, de még mindig a tervezett időrend szerint láthattunk neki a következő feladatoknak. A fénypultunkat magunkkal vittük, így nem a nulláról kellett kezdeni a programozást, elég volt a „patchelést” megcsinálni, és azokat a jeleket kitörölni, amelyek feleslegessé váltak a megváltozott díszletben. Gyors ebédszünet (hagyományos svéd húsgolyó, amit az IKEA-ból már ismertünk) után elkezdődött a próba. Így az elkerülhetetlen világítás-korrekciókat már a színészekkel együtt tudtuk elvégezni. Szerencsére jutott erre is idő, és utólagos reflektorszerelésre, állításra már nem volt szükség. A fénypultot Boros Dániel kollégám kezelte.

Az előadás sikeres volt, a közönségnek tetszett, nagy tapsal jutalmazták a társulatot.

A bontás és rakodás gyorsan, összehangol-

▶ A vezérlő a projektorral

tan történt, most már közvetlenül a kamionra pakolhattunk a színpadról. Ha a különbséget zongorázni lehetne... Mindez itthon is történhetett volna, hiszen minden „tájéolás” többé-kevésbé így zajlik. A nagy különbség a két ország eltérő színházi struktúrájában van.

Svédországban csak néhány „állami” színház van, állandó társulattal, a többi játszóhely befogadó színházként működik, magán- vagy alapítványi fenntartásban, ahol esetleg saját produkciókat is létrehozhatnak. Ystad város színháza is ilyen, egy közösség működteti alapítványi formában, rendkívül színes és sokszínű kínálattal, amiben a dzsesszfesztiváltól a színházi előadásokig sok minden előfordul. A település Svédország déli csücskén található, tengerparti kikötőváros egy viszonylag sík mezőgazdasági vidéken, kevesebb mint 20 000 lakossal. Az 1800-as évek végén, magántökeből felépült a neoklasszicista megjelenésű színház. Az épületet sikerült szinte eredeti állapotában megőrizni, illetve visszaállítani azt, amire az üzemelte-

tők rendkívül büszkék. Mindezt ők mesélték el akkor, amikor a repülőtérrel elfuvaroztak bennünket személyautóikkal a színházhoz. Érdekes emberekkel ismerkedhettünk meg. Azt az autót, amiben én is utaztam, az Oslói Opera nyugálományba vonult igazgatója vezette, aki most önkéntesként segíti városa kulturális életének szervezését. Így a teljesen profi, de nem főállású stáb mellett elég néhány állandó dolgozó, akik ellátják a napi üzemmenetet. Ez még önmagában nem lenne különleges, de éves szinten összesen 40 000 nézőt szolgálnak ki!

A színházban megvan, és jelenleg is használható a komplett kulisszás díszletrendszer, amely elfoglalja a rendelkezésre álló minimális méretű raktárakat. A modern kornak annyi engedményt tettek, hogy négy állandó világítási tartót alakítottak ki a színpad fölött, és amennyire a műemlék jellegű épület engedte, létrehoztak nézőtéri világítási pozíciókat is. A vezérlőpultokat a földszinti nézőtér végén egymás mellett, azzal egy térben helyezték el.

Magyar Állami Operaház - Fotó: Nagy Attila

A Gépber Színpad LED falakat már a Magyar Állami Operaházban is használják!

A színpad és, ami mögötte van!

gépber színpad

www.gepberszinpad.hu

► Csatunk és vendéglátóink

Elmondásuk szerint hazájukban nincs olyan műemlékvédelmi előírásrendszer, mint nálunk, tehát az eredeti állapot megőrzése nem rájuk kényszerített feladat. Persze elsőre furcsa a nézőtéri folyosókon a görbült, „erősen rusztikus” fenyőpadlózat látványa, amit csak középen takar egy vörös futószőnyeg. A padlózat nemcsak elüt az épület külső és belső megjelenésétől, hanem mozog és nyikorog is. A nagyméretű és teljesítményű projektort, amivel végül is a feliratokat vetítettük, egy gördíthető állványon a legfelső páholsor folyosóján helyeztük el, és egy klasszikus vetítőlyukon keresztül „látott be” a terembe. Félő volt, hogy egy óvatlan néző egyszerűen ellökheti, vagy a padló bizonytalansága „mozgóvá teszi” az állóképet. Szóval ez nem volt a legüzembiztosabb megoldás. A legfelső nézőteret valószínűleg ritkán használják, mert az oldalt szó szerint fapados, és a láthatóság itt erősen korlátozott.

Az eredeti padlózat természetesen a színpadon is megmaradt. Az egyeztetés során nem kérdeztünk rá a padlóhoz rögzítés módjára, ezért vendéglátóink nem örültek, amikor megpillantották kezünkben a behajtókat és a facsavarokat. Tanulság: hiába van fenyőből a színpadpadló, nem biztos, hogy örülnek, ha csavarokat hajtunk bele... ☺

A kiszolgálóhelyiségeknek a színpadhoz közel sikerült helyet találni, ezek jellemzően öltözők, a világosító-, hangosítóraktárak már egy lifttel közelíthetőek meg. Az öltözőben ér bennünket a következő meglepetés, a berendezés a szokásos tükrös asztalon és székeken kívül egy hűtőszekrényből, mosdóból és egy pissoirból állt!!! Így, egymás mellett, az öltözővel egy térben, ami közvetlenül a színpadra nyílt.

A kulisszás színpad mozgatórendszerét sajnos idő hiányában nem nézhettük meg, pedig ez igazi kuriózum lehetett volna! De a kikötő, a

homokos strand, a gyönyörű városka sok egyéb látnivalót kínált. Szállásunk 500 méterre volt a tengertől, amit érkezésünk után közelebről is megnéztünk. És akkor ismét egy különbség! Az öslakosok szerint ennyire meleg még soha nem volt a tenger, de a meleg fogalmáról is bebizonyosodott, hogy erősen kultúrafüggő. Természetesen készültünk fürdőruhával, de amikor mi a tengerél voltunk, a fürdőruháink a teherautóban még a kompra vártak. Mivel rajtunk kívül szinte senki más nem volt a strandon, a bokszeralsó pedig szinte teljesen megegyezik a mostani fürdőnadrágokkal, így megmártóztunk az elméletileg 20 fokos Balti-tengerben. Mindezt kolléganőink irigykedve szemlélték... Fürdőzésre több alkalomunk már nem volt, hiszen a második nap az előadás jegyében telt. A harmadik nap reggelén volt még némi időnk elbúcsúzni a hajnali tengertől.

A reptéri transzfer ismét személyautóval történt, az út mentén Niels Holgerson szobra búcsúztatott bennünket. Ha Ystad neve ismerősen cseng, az nem a véletlen műve. Széles körben ismert a *Wallander* című skandináv krimisorozat, amelyben a főszerepet a híres angol színész, Kenneth Branagh játssza, aki több Shakespeare-dráma filmváltozatát is megrendezte, köztük a *Hamlet* is. Szóval így érnek össze a dolgok: a szombathelyi *Hamlet* borongós, modern kriminek álcázva hazatért Skandináviába... (tudom, hogy nem Dánia, de azért legalább a környéke! ☺)

Ez az előadás Szombathelyen már nincs műsoron, de egy hazai vendégszereplés során a címszereplő, Bajomi Nagy György a *Hamlet* alakításáért átvehette a Gábor Miklós-gyűrűt!

SIMON OTTÓ

fővilágosító, hangtárgvezető

VARI-LITE

chromasound

Vari-Lite magyarországi kereskedelem és szerviz
bővebb információ: info@chromasound.hu

SHURE™ ULX-D A PESTI MAGYAR SZÍNHÁZBAN - INTERJÚ

„Huszonhét ezerrel több néző mint az előző évben. Sokkal több zenés előadás, 5 év alatt az egész hangtechnikai rendszert felújítottuk, kezdve a vezeték nélküli rendszerrel, a SHURE ULX-D-vel.” - Mohai Györggyel, a Mohai Audio Kft. tulajdonosával, és Kerekes Andrással (Gömbi) a Pesti Magyar színház hangtárgyvezetőjével beszélgettünk egy nyári délután a színházi évad végén.

- Mikor és hogyan kerültek kapcsolatba a hangtechnikával?

Gömbi: „Nálam egyszerű a helyzet, én elkezdtem basszus gitározni tanulni és a tanárom kérte, hogy menjek el vele és segítsék neki összerakni a cuccát. Elkezdtem road-olni és így kerültem a hangtechnikai eszközök közelébe és nagyon megtetszett ez a világ és benne ragadtam.”

Gyuri: „Én már gimis koromban kezdtem el ezzel foglalkozni. Gimnázium után elvégeztem a Magyar Rádió hangtechnikusi tanfolyamát, jártam a Kőbányai Zeneiskolába ének szakra, aztán 2007 körül meghirdették a Színművészeti Egyetemen az egyetemi szintű hangmester képzést... Ez egy út, amit 15 éven keresztül csinál az ember aztán eljut valahova.”

- Mióta vagytok jelen a Pesti Magyar Színházban?

„2012. szeptemberi évadtól vagyunk itt, a Mohai Audio mint cég üzemelteti a Pesti Magyar Színház hangtárgyát. Első komoly színházi munkánk a 2009-es budaörsi Passió volt. Ott csöppentünk bele ebbe a világba.”

- Milyen szinten vesztek részt a színház életében?

„Akkor tudsz mindenről, és tudsz választ adni akár a művészeti titkárságnak vagy a menedzsmentnek, ha képben vagy a napi dolgokban. Én igyekszem a színház életébe befolyni napi szinten, muszáj a folyamatos jelenlét.”

- Volt meghatározó darab az idei évben?

„A Muzsika hangja mindenképpen, ott 32 portot használtunk. A Sugar „van aki forrón szereti” ahol szintén hasonló számú port illetve nagyzekekar volt.”

- Hol találkoztatok a SHURE ULX-D-vel először?

„Muszáj naprakésznek lennünk az új technológiákkal, hiszen a Mohai Audio-ban is folyamatos a fejlesztés. Ugye, mi színházon kívül is dolgozunk és az első munkánk az ULX-D-vel egy nagy kereskedelmi televízióban volt. Mindenképpen egy digitális technológiával működő rendszert kellett, hogy találjunk. Teszteltünk más gyártók hasonló rendszerét is, de az óriási ár szakadék miatt, illetve a kiváló RF átvitele és hangminősége miatt esett erre a választás. Később itt, színházi installációban sem volt kérdéses a rendszer választása.”

- Itt a színházban, milyen konfigurációban használjátok?

„3 éve volt az első része a beszerzésnek, azóta folyamatosan fejlesztjük a rendszert. ULXD4Q négycsatornás vevőkkel dolgozunk, UA845 antennajel osztó, két UA874-es lapantennával. 24 db ULXD1-es zsebadóval és pár darab kéziadóval rendelkezünk.”

- Mik a főbb előnyök a rendszerrel kapcsolatban?

„Úgy érzem, hogy a SHURE Wireless Workbench 6 használata az egyik fontos dolog a színház életében, egy zárt, belső strukturált hálózatot alakítottunk ki neki, mind vezetékes és vezeték nélküli formában. Minden darabnak külön showfile-ja van a port nevekkal, gain és egyéb beállításokkal. A mikrofonosok iPad-en vagy laptopon figyelik a zsebadók állapotát, előadás alatt és a próbákban is természetesen.

A nagy előnye, hogy más gyártók mikrofonrendszerei is megtalálhatók a szoftverben, ezáltal hozott eszközök, vagy kinti helyszínek esetén megkönnyíti a frekvencia tervezést, főleg nagyobb csatornaszám mellett. A vevő oldali gain-ezés lehetősége is megkönnyíti az életünket. A „group-scan” funkció a gyors helyszíni frekvencia keresést segíti, amit 32 csatornával próbáltunk és remekül működött. A gyors elemcsere lehetőség mellett a „power lock” funkció is hasznos, nálunk ez a funkció folyamatosan be van kapcsolva. Az elem behelyezésével kapcsoljuk ki be a zsebadókat.”

További információért forduljon hozzánk bizalommal!
info@eurhythmicshu - www.eurhythmicshu

- Hogyan viselik a zsebadók a mindennapos igénybevételt, volt e már leejtés, leesés? Bármilyen érdekes történet?

„Többször, rendszeresen. Többnyire természetesen a színészek nem számolnak be, maximum mi vesszük észre a mechanikai sérülést. De nagyon jól bírja a gyűrődést: a fém robusztus ház hozza a várt minőséget. Érdekes történet, hogy egyszer egy színész úgy gondolta, hogy nem vesz fel mikroportot, hanem a fémhéműjében helyezi el a zsebadót. Ennek egy szervizelés lett az eredménye, természetesen.”

- Milyen tapasztalatok vannak a gyári akkumulátorral kapcsolatban?

„Teszteltünk SHURE SB900-as akkumulátorokat és a későbbiekben tervezzük is bővíteni ezzel az itteni rendszert. De az előbb említett kereskedelmi televízióban 3 éve használják, kifogástalanul. Ami nagyban megkönnyíti a technikus kollégák dolgát, tekintve, hogy percre pontosan mutatja az állapotát. Akkumulátorral ráadásul több mint 10 órát is képes üzemelni a rendszer.”

- Ezek szerint AA-s elemekkel használjátok őket. Üzemidő tekintetében mit tudsz elmondani?

„Igen, a „sárga elemmel” használjuk őket, 8-9 óra folyamatos működést biztosít 10mW adóteljesítmény mellett. 1mW-os adóteljesítménnyel szinte semmit se merül az eszköz, természetesen ezt csak próbákban szoktuk használni.”

- Van-e DANTE kompatibilis eszköz a színházban az ULX-D-n kívül?

„Természetesen, a színházban és a tv-ben installált vevők is mindegyike DANTE-n kommunikál a keverőpultokkal.”

- A „bodypack frequency diversity” módot használtátok-e valamikor, illetve az AES256-os titkosításra volt, hogy igény merült fel?

„Egyelőre még nem. Ezek is nagyon hasznos funkciók, de nem feltétlenül színházi környezetben.”

- Volt pozitív visszajelzés a színészek részéről, az új rendszer beüzemelése után?

„Abszolút! Az a fajta rettegés ami a korábbiakban teljesen jellemző volt a színészek körében, hogy bármikor tönkremehetett vagy kihagyhatott egy port – ez az elmúlt 3 évben teljesen elmúlt. Mikroport hiba – mint jelenség – az elmúlt 3 évben konkrétan nem volt. A mikroport az ő szemükben egy üzembiztos eszközzé vált, ami nagyon fontos.”

- Szerintetek, mi a legfontosabb és legnagyobb dolog a SHURE ULX-D rendszerben?

„Hangmérnöki szempontból a hangja: lineáris átvitele van, jó a dinamikája, felhasználói szempontból a kezelhetőséget szeretem nagyon. Rendszermérnöki szempontból azt, hogy a zsebadóban van az A/D a hangfalban pedig a D/A konverterünk és végig egy, egységes digitális láncunk van. Nagyon kompakt és felhasználóbarát vezeték nélküli rendszer.”

eurhythmicshu

Robe Strobe/ColorStrobe ● ● ●

A cseh gyártó idén tavasszal bemutatta a piac jelenlegi legfejnyesebb LEDes stroboszkópját, melyből kétféle kivitelben, fehér és színes változat is kapható, egy félig kültéri, valamint egy beltéri verzióban. 32° nyitásszögének

köszönhetően irányítani tudjuk a "sokkolás" irányát. 120 db nagy-teljesítményű LED található benne, melyek 12 cellára vannak osztva. Folyamatos világításra is alkalmas 100%-os intenzitás mellett, vibrálás nélkül. Számos előre írt makró került bele, így villámlást, pulzálást, vagy speciális villanásokat is könnyedén előhívhatunk.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ
WWW.AVLTRADE.HU

Személyek reptetése – gyorsan, biztonságosan, rugalmasan ● ● ●
A mobil „Aerial-Performer MK2” csőrő

Az LSR GmbH (Németország) legújabb termékének kifejlesztése tíz év tapasztalatát tartalmazza, amit a cég a színpadi és artistamutatóványokhoz használt különböző emelőgépekkel szerzett. Az új sze-

mélyreptető csőrő kifejlesztése három évet vett igénybe. A mobil kötélcsőrőként megtervezett gép megfelel minden német és európai biztonsági szabványnak. A kompakt méret ellenére a kötélcsőrő-

nek figyelemre méltó kapacitása van, ami a több tengelyes komplex mozgásoknál szükséges.

A csőrő négy féket használ annak érdekében, hogy a reptetés, ejtés során jelentkező erők – még zavar esetén is – a személyek számára elviselhetők maradjanak. Korábban a fékutak minimalizálására törekedtek, a nagy dinamikájú berendezéseknél ésszerűbb egy megfelelően kalkulált hosszabb fékúttal a személyre ható erőket az elviselhető keretek között tartani. Ezzel párhuzamosan a vezérlésnél a megfelelő algoritmusokkal be kell határolni a távolságfüggő maximális sebességet az adott végpontok előtt.

Két, speciálisan erre a célra kifejlesztett motorral a mozgásokat tovább optimalizálták. Három nyomóhenger tartja a kötelet a dobon a személyek bekapcsolásakor, laza állapotban. A vezérlést számos érzékelő folyamatosan és precízen tájékoztatja a gép állapotáról.

Ezzel az univerzálisan használható géppel a színpadi személyi reptetés számos fajtája valósítható meg: dinamikus emelés/ejtés, komplex mozgások egysíkú, sínes reptetés 2:1 elrendezésben, vagy háromdimenziós személyi reptetés. A mobil készülékeket az adott alkalmazáshoz a legoptimálisabb helyen lehet felállítani.

A csőrő három változatban kapható 1, 1,5 és 2 kN emelőerővel, ill. 8, 6 és 5 m/s sebességgel. A kötélhosszak 85, 105 és 140 m.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ:
LSR GmbH
www.the-winch.com

Új ETC fényvezérlő pultok ● ● ●

Az ETC idén tavasszal két új fényvezérlő pulttal jelentkezett, melyek a ColorSource széria legfrissebb tagjai. A ColorSource 20 és ColorSource 40 fényvezérlő pultokat kifejezetten a legújabb LED-es technológiához és kisebb világítási rendszerekhez fejlesztette az amerikai gyártó.

Az új hordozható pultok beépített plug-and-play rendszere és multitouch kezelőfelülete meglepően gyors beüzemelését teszi lehetővé. Intelligens szoftverének köszön-

hetően pedig könnyebb vele a patchelés, és automatikusan felismeri az RDM-képes eszközöket.

Az új konzolok hamarosan AV verzióban is elérhetővé válnak, és a két alappult tudása mellett

Pár perc alatt felprogramozhatók a lámpatestek a stage-mapre. Szoftveres kezelőfelülete teljesen a használó igényeire szabható,

képesek audio- és videojelek kezelésére is, ami sokoldalú, izgalmas eszközzé teszi őket. Hardveresen ez annyit jelent, hogy az alap 1 DMX, 1 USB csatlakozás mellett mindkettő – tehát a ColorSource 20 AV és ColorSource 40 AV pulton is – helyet kap még egy DMX, még egy USB, valamint egy-egy HDMI, Ethernet és audio in-out csatlakozó is.

a beépített sugórendszer és oktatóvideók pedig rendkívül felhasználóbarát eszközzé teszik a ColorSource pultokat.

Az ETC ColorSource pultok egyszerű és kompakt megjelenése nagyszerű beltartalommal párosul, újszerű megoldásainak köszönhetően kisméretű játéktéren is →

luminis

ColorSource 20 és ColorSource 40 fényvezérlő pultok

ColorSource 20
500 000 Ft + ÁFA

ColorSource 40
770 000 Ft + ÁFA

- Kiváló ár-érték arány
- LED lámpatestekhez optimalizálva
- Kisebb világítási rendszerekhez
- Beépített multitouch kijelző
- Megtekinthető bemutatótermünkben

1116 Budapest Építész u. 26. ● ● ● ● ●
tel.: +36-1-371-1983
fax.: +36-1-371-1984

www.luminis.hu ● ● ● ● ●

→ izgalmas képi és hanghatások valósíthatók meg.
A ColorSource 40 változat megtekinthető a Luminis bemutatótermében (1116 Budapest, Építész u. 26.).

BŐVEBB INFORMÁCIÓ:
www.etccconnect.com

Zajszennyezés-számítás precízen d&b audiotechnik NoizCalc szoftver

A szabadtéri zenei események, fesztiválok is régóta küzdenek a zajszennyezés problémájával. Ezeknek a rendezvényeknek az engedélyezése nem egyszerű procedúra: vagy hivatalos nyilatkozatban kell a szervezőknek jelezni, hogy mekkora zajhatással lesz a környezetére az esemény, vagy már eleve az engedélyben kikötik a maximális hangnyomást, mely túllépése büntetést von maga után, bár ezzel a szervezők már amúgy is tisztában vannak... Mennyivel egyszerűbb lenne, ha modellezni lehetne, és már a színpadépítés előtt használható adatokkal rendelkeznenek az események szervezői a várható zajszennyezésről!

Erre kínál megoldást a d&b ArrayCalc programjának (mely az egyik legelismertebb elektroakusztikai modellező program napjainkban) kiegészítésére készült szoftver, mely a távolléte imisszióját hivatott modellezni. A program 3D-s térképen mutatja meg, hogy az

összetett hangrendszerek milyen hatással vannak a környezetre, számolva a meteorológiai és domborzati viszonyokkal. Továbbá lehetővé teszi a felhasználóknak, hogy optimalizálják a színpadok pozícióját, a hangrendszerek beállítását, és ezzel kielégítsék a helyi előírásokat.

Annak érdekében, hogy az eredmények megbízhatóak legyenek, a NoizCalc magában foglalja az összes komplex adatot és számítást a hanghullámok terjedésére, illetve a hangsugárzó rendszerek egymásra hatására vonatkozóan. Nagy segítség, hogy a program képes adatokat importálni a d&b ArrayCalc szoftverből. A NoizCalc megfelel az ISO 9613-2 és Nord 2000 szabványoknak.

A NoizCalc a d&b audiotechnic és a SoundPLAN GmbH. szakembereinek közös munkája. A SoundPLANnoise egy az egész világra kiterjedő előírásoknak megfelelő, szélesebb körben akkreditált program, melyet a zajterhelés számításaira használnak. A d&b ingyenes szoftvere lehetővé teszi a tervezőknek, hogy idő előtt tudják, milyen zajterheléssel kell számolniuk.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ:
www.intertongroup.com

DIGITAL 9000 – A SENNHEISER digitális vezeték nélküli rendszere

A SENNHEISER DIGITAL 9000-et a színházi, musical, valamint magas színvonalú élő koncert-előadásokhoz fejlesztették ki, a magas minőségű digitális vezeték nélküli hangátvitelre. Nagy hangsúlyt fektettek a rendszer frekvenciahatékonyságára, hogy a felhasználók az egyre komplexebb HF környezetben minél magasabb csatornaszámot használhassanak. A digitális vezeték nélküli rendszernek két üzemmódja van, így a rendszert ideálisan hozzá lehet rendelni a követelményekhez és az adott helyszín HF-adottságaihoz. A High-Definition-Modus (HD) az audiójeleket komprimálás nélkül viszi át, mintha vezetékes mikrofont használnánk. A Long-Range-Modus-t (LR) zavaró tényezővel nehezített átviteli körülményekre fejlesztették ki.

A DIGITAL 9000 a vevőt és az adót egy infravörös csatlakozási ponton szinkronizálja, praktikus antennaáthurokolás funkcióval bír nagyobb vevőrendszerekhez, és nem hoz létre intermodulációs hatásokat. A rendszer részei az EM 9046 többcsatornás vevő, az SKM 9000 kézi adó és az SK 9000 zsebadó.

Az EM 9046 vevő első oldalán a nagy kijelző és átlátható kezelőelemek vannak. A nyolc csatorna külön-külön vagy tetszőleges

csoportosításban hallgatható a fejhallgató-kimeneten keresztül. A fogadó a 328 MHz kapcsolási sávzélességgel lefedi a 470-től 798 Hz-ig terjedő UHF tartományt, és rendelkezik egy grafikus spektrumanalizátorral a HF-környezet szkennelésére, valamint egy HF-térorómerővel a vételi jelek ellenőrzésére és az antennapozíció optimalizálására.

Az SKM 9000 kézi adó kombinálható a Sennheiser 2000 és evolution wireless G3 sorozatok minden elemével, így például a Neumann kapszula KK 204-gyel és KK 205-tel is. Ezen kapszulák mellett még létezik négy speciális 9000-s mikrofonfej. Az SK 9000 zsebadó robusztus és könnyű rugózítani, ill. elbújtatni a ruházatban vagy a jelmezben.

A nem kívánt frekvenciáktól és zavarforrásoktól a DIGITAL 9000-et az AB 9000 antennaerősítő nyolc, erősen szelektív szűrője védi, amelyek csak a pontosan kiválasztott frekvenciasávot engedik át.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK
www.sennheiser.de

www.claypaky.it

CLAY PAKY
AN OSRAM BUSINESS

A fény és a csend harmóniája.

PELYHE KFT
Light - Sound - Stage

SCENIUS
The sound of light

OSRAM

1133 Budapest, Húsvéti út 34. | Tel.: +36 1 348 92 35 / +36 36 9321 640 / +36 20 9321 640 | www.pelyhe.hu | pelyhe@pelyhe.hu

Színház és szponzor

A másik marketing három szakterülete közül a legismertebb a szponzor-marketing. Természetszerű és nem véletlen az ismertsége, hisz magának a szponzorációnak alapvető szükséglete és megmutatkozási formája a nyilvánosság. A publicitás a szponzor-szerződések elengedhetetlen kelléke, hisz e szerződésben egyik oldalon a szponzoráló vállalja, hogy pénzt ad a színház célkitűzéseinek megvalósításához, a másik oldalon pedig a színház vállalja, hogy erősségei által támogatja a szponzor tevékenységeit.*

A szponzoráció céljai és módszerei

Ahhoz, hogy a színingazdaságban a szponzoráció – a vállalkozások társadalmi-gazdasági súlyának megfelelően – egyre nagyobb jelentőséggel szerepeljen, alapvetően szükséges, hogy a színházak e szakterülettel foglalkozó munkatársai alapos ismeretekkel rendelkezzenek a vállalkozások marketing tevékenységéről. Elengedhetetlen az is, hogy a színházi marketing szakemberek tájékozódjanak lehetséges szponzorai általános piaci helyzetéről, valamint azon termékeiről és szolgáltatásairól, amelyek számításba jöhetnek a szponzorációs szerződés megkötésekor.

A szponzor-marketing legfontosabb célkitűzései a következők lehetnek:

- új vállalkozás megismertetése,
- a vállalkozás bevezetése új piaci területen,
- az imidzs új elemeinek bevezetése,
- az imidzs régi elemeinek megerősítése,
- új termék bevezetése,
- a termék piacának bővítése,
- a vállalkozás általános imidzsének az erősítése.

E célkitűzések természetesen a legritkább esetben jelennek meg önállóan a szponzor-marketing eszközzrendszerében, sőt maga a szponzor-marketing is csak ritkán valósul meg önállóan, hisz egy-egy marketing aktivitás hatékonyabban tud érvényesülni másokkal együtt. Mégis, az egyszerűség kedvéért a továbbiakban önállóan és egyenként tárgyalom a szponzor-marketing fenti célkitűzéseit.

a. A vállalkozás megismertetése, vagyis bevezetése a piacra

A szponzor-marketing legkényesebb feladata. Nem véletlenül, hisz egy induló vállalkozásnak hírnevet és jó hírt teremteni nem tűnik nehéznek, ám gondoljunk arra, hogy egy elrontott bevezetési kampányt már csak rendkívüli szellemi és anyagi erőfeszítéssel lehet helyrehozni, és csak hosszú és következetes munkával lehet teljesen elfelejteni.

* Másik marketingnek hívjuk a marketing azon ágát, amely a szponzor-, a kormányzati és a szállítói marketinget foglalja magában. A szállítói marketingről lásd a SZÍNPAD 2006/3. számát, a kormányzati marketingről pedig a színingazdaság.hu honlapon a Páholypótszék 7. előadásának megfelelő fejezetét.

Ugyanakkor ne feledjük a szponzor-marketing első alaptörvényét, amely szerint a szponzoráción csak a szponzoráló veszíthet.

A piaci bevezetés hatékony eszköze lehet a szponzor-marketing, hisz egy még ismeretlen cég bejelentkezése egy kiváló minőségű, és sikeres színházi eseményen keresztül olyan asszociációs háttérrel biztosíthat a szponzorálónak, amelyet annak hiányában csak a meglehetősen drága médiapiacra szerezhet meg. Természetesen rendkívül fontos, hogy a vállalkozás bevezető marketingje részeként olyan, már a múltban bizonyított, rangot és minőséget jelentő színházhoz, vagy színházi eseményhez kösse magát, amely kellő garanciát jelenthet a sikeres együttműködéshez. Érdemes arra is odafigyelni, hogy a szponzor kiknek a társaságában vesz részt az eseményen, sőt arról sem szabad elfeledkezni, hogy a szponzor kieső szponzor helyét tölti-e be, vagy önálló, saját jogú támogató.

b. Az új piaci szponzor-marketing

Tartalmából következően, komoly előnyökkel, de ugyanannyi hátránnyal bír. Előnye, hogy a vállalkozás új piacra történő bevezetése során már felhasználhatók a cég más piaci területeken szerzett tapasztalatai. Az új piacok földrajzi, termék- és szolgáltatás piacot is jelenthetnek. Eredményesen használhatók olyan korábbi és sikeres szponzorációs projektek, amelyek az új piacon – akár kisebb vagy nagyobb módosításokkal is, de – folytathatók.

Ne feledkezzünk meg a szponzor-marketing második alaptörvényéről, amely szerint múltbeli eredményes szponzorációs projektek olyan tartalék marketingenergiával rendelkeznek, amelyek viszonylag olcsón felhasználhatók.

Hátránya is ebből fakad, hisz egy komoly és eredményes múltbeli szponzor-marketing arra kötelezi a céget, hogy legalább ehhez hasonló méretű és nagyságú projekttel mutakozzon be az új piacon is. Korunk ilyen divatos, ugyanakkor vitathatatlanul életbevágó ellentételezései: az élő környezet védelme, a technológia tisztasága, a felhasznált energia, az alap- és segédanyagok ártatlansága.

A szponzor-marketing harmadik alaptörvénye tehát a szinten tartás, illetve ellentételezés törvénye.

Az új piacra átlépés különösen abban az esetben hasznosíthatja a szponzor-marketing eszközzrendszerét, ha a szponzorált színház, illetve a támogatott színházi esemény lehetséges közönsége egyik vagy jelentős része a vállalkozás által meghódítani kívánt piaci szegmensnek.

c. A vállalkozás imidzsének új elemekkel való bővítése

Az új elemekkel való bővítésre általában akkor kerül sor, amikor a cég vezetése vállalkozásuk piaci helyzetét, imidzsét jelenlegi és lehetséges vásárlóközönséggel új szempontok alapján szeretné értékelteni. Erre elsősorban a versenytársak megelőzése érdekében kényszerül, illetve akkor, amikor piacutatásaiából azt a következtetést vonja le, hogy jövőbeni helyzete – változatlan aktivitással – rosszabbodni fog. Relatív előnnyel rendelkezik az a vállalkozás, amelyik korábban még nem szponzorált, hisz imidzséje új elemeként most a szponzormarketinget vetheti be, vagyis azt a kulturális támogatást, amelyet egyre több marketing munkatárs a társadalmi felelősség megnyilvánulásaként szeretne a közvéleménnyel elismertetni. A szponzormarketing, mint a vállalkozás imidzsének új eleme, azt a piaci gondolatot szeretné ébreszteni a cég partnereiben, hogy a vállalkozás már kilépett gyermekkorából, hisz olyan felnőtt és komoly dolgokkal képes foglalkozni, mint a társadalom közérzete, a polgárok kulturális komfortja. A szponzoráció egyik „rejtett” célkitűzése éppen az, hogy a fogyasztók elhiggyék, érdemes a cég termékeit vásárolni illetve szolgáltatásait igénybe venni, hiszen a vállalkozás már túljutott azon a szinten, amikor csak saját nyeresége érdekli, tevékenységét már társadalmi szintű civilizációs problémák, és fogyasztóinak teljes körű kielégítése határozza meg alapvetően.

Mindez a szponzor-marketing negyedik alaptörvényében fogalmazódik meg, amely szerint a szponzor-marketing másnak, többnek szereti mutatni magát, mint ami.

d. A vállalkozási imidzs régi elemeinek megerősítése

A fogyasztói tudat egyik sajátos jellemzője, hogy egy adott cégről kialakított illetve kialakult piaci összkép kedvező elemei – amennyiben azokat a vállalkozás tudatosan nem →

→ erősíti –, az állandóan változó és hullámzó piaci körülmények között elhalványulnak még akkor is, ha valójában semmit sem változott a cég tevékenysége. E sajátos működés mellett tudatosan és tervezetten kell foglalkozni mindazon image-elemek karbantartásával, amelyek meghatározóak a cégről meglévő piaci tudat szempontjából. Egy, a fiatalok által fogyasztott terméket gyártó cégnek rendszeresen és oly módon kell támogatnia kulturális (köztük színházi), sport és egyéb eseményeket, amellyel bizonyíthatja vásárlói számára, hogy a céget nem csak az érdekli, hogy termékeivel kielégítse fogyasztói igényeit, hanem az is, hogy teljes és kiegyensúlyozott élethez segítse a vevőkörét alkotó fiatalokat.

e. A vállalkozás új termékei bevezetésének elősegítése

A színházi szponzorációban ma még csak ritkán játszik szerepet. Vannak olyan vélekedések is, amelyek szerint a termék-marketing - elsősorban természete miatt - nem való a művész színházakba, ám úgy gondolom, léteznek az új termék bevezetésének olyan formái, amelyek nem rontják a művészeti befogadás lehetőségeit, ugyanakkor a szponzor célkitűzéseit is szolgálják. Alkalmazása lehetőségét korlátozza, hogy a termék lehetséges vásárlóközönségének meg kell egyeznie a színházi esemény nézőközönségével, és az esemény hangulata által keltett asszociációknak összhangban kell lenniük a termék imidzsével.

f. A termék piacának bővítése

Ennek érdekében a vállalkozás olyan megnyilvánulási lehetőségeket kutat fel magának, amelyeken keresztül termékeinek új piacot tud teremteni. Az új piac teremtése gyakran azt is

jelenti, hogy más cégektől, versenytársainktól kell piacot szereznünk. Éppen ezért a szponzor-marketingnek rendkívüli óvatossággal kell megfontolnia, hogy mely színházak, illetve színházi események azok, amelyeken eredményes lehet a piachódítás, hisz egy sikertelen kísérlet negatívabb következményekkel járhat, mint egy meg nem tett akció.

g. A vállalat általános imidzsének erősítése

Amellett, hogy a vállalat általános imidzsének erősítése a szponzormarketing előzőekben említett minden területét szolgálja, önálló célkitűzése is a cég marketingjének. Gondoljuk csak meg, egy adott cégről kialakult összbeműnyomásunk, piaci tudatunk ritkán elemzi csak a vállalkozásról kialakult összképünket, e nélkül általában egy-egy szóval, gondolattal, de a leggyakrabban érzésekkel fogalmazódik meg bennünk a cégről vagy termékeiről alkotott véleményünk. Ez az összbeműnyomás a cég terméke vagy szolgáltatása milyenségétől függetlenül is létezik, és kell is hogy létezzen, hisz a leendő vásárlókban meg kell teremtenie annak a piaci döntésnek az alapjait, amely végül a cég termékei vagy szolgáltatásai vásárlását jelenti majd. A szponzormarketingben igenis megvan az ilyen önálló, általános imidzszerősítő célkitűzés reális és szükségszerű alapja, amely elsősorban a cég termékeitől és szolgáltatásaitól függetlenül támogatásban nyilvánul meg. Az általános imidzszerősítés különösen a csúcson lévő vállalkozások esetében meghatározó jelentőségű, hiszen ezen cégek termékei között már olyan kicsi a különbség, hogy azzal érvelve alig-alig lehet a piaci hírnevet – a többiek hátrányára – erősíteni. A legnagyobbak között a verseny tehát a cégimidzs területén zajlik.

A szponzoráció csoportosítása

A színgazdaság lehetősége és szüksége az, hogy az előzőekben bemutatott szponzor-marketing hat célkitűzésének aktivitási, elsősorban megmutatkozási lehetőséget biztosítson, és ezen keresztül pénzt vagy természetbeni juttatást szerezzen a művészet számára. A továbbiakban bemutatom azokat a színgazdasági és színházi lehetőségeket, amelyeket a költségvetési művész színházak is kihasználhatnak anélkül, hogy ezzel művészeti hírnevük érezhetően sérülne. Mielőtt ezek elemzésére sort kerítenék, nézzük, milyen főbb szempontok szerint csoportosíthatjuk a vállalkozások szponzorációs lehetőségeit:

→ időtartam tekintetében beszélhetünk határozott (egyszeri, egy évadra vagy évre szóló), határozatlan idejű (a produkció élettartamához illetve sikeréhez kötődő)

→ időzítetttségük szerint lehetnek megelőzött, folyamatos, utólagos;

→ elszámolási módjuk szerint folyamatos, utólagos, illetve elszámolási igény nélküliek; pénz vagy természetbeniek; legvégül pedig

→ tárgyak szerint a következő tíz szponzorálási területekről beszélhetünk: a színház működése, színpadi mű alkotása, produkció színpadra állítása, előadás játszása, színházi események, vendégművészek, marketing, oktatás, a néző és a művész.

A továbbiakban ez utóbbi szerint elemezzük az egyes támogatási lehetőségeket.

1. A színház működésének általános támogatása

Amikor a szponzor úgy adja pénzét, hogy annak konkrét felhasználásáról a támogatási szerződésben nem rendelkezik külön, vagy korlátozóan. E forma legnagyobb előnye, hogy a

O·H·R·C·A
Open
High
Resolution
Configurable
Architecture

M-5000/M-5000C

Új lendület a digitális keverők világában

96kHz mintavételezés • 72-bit belső jelfeldolgozás • 128 szabadon konfigurálható input vagy output lehetőség • 960 lehetséges audió bemenet • Dante/Waves/MADI kompatibilitás • SDI/DVI videó hang beágyazás • 32db 31 sávú GEQ/8 sávú PEQ • 4 sávú Full-band PEQ, 2db szabadon konfigurálható dinamika processzor, De-esser, Delay minden bemeneti és kimeneti csatornára • 16 független multi-effekt processzor • Offline PC/MAC editor • Teljes körű kompatibilitás a már meglévő REAC eszközökkel

REAC Dante MADI WSG

www.proav.roland.com/OHRCA

ree.proav@roland.com

Roland

színház szabadon rendelkezhet a támogatással. A színház ellentételezéseként általában biztosítja a szponzornak azt a lehetőséget, hogy marketing stratégiájának megfelelően, szabadon választhat a színház által felajánlott megjelenési lehetőségek között. Ennek megfelelően nem határozhatók meg egyenként a kapcsolható marketing-célkitűzések és a támogatás ellentételezése sem, hisz ezek a szponzoráló és a színház közötti egyedi tárgyalás eredményeként alakulnak ki. Lényegében az ilyen típusú támogatások gyűjtésére jöttek létre az alapítványok, köztük a különféle színházbarát alapítványok is. Ugyanakkor ilyen típusú támogatást adnak a színházak kizárólagos szponzorai is, akik elegendő pénzzel támogatják a színházakat ahhoz, hogy egy adott időszakban vagy célra a színház ne kössön más támogatókkal szerződést. E kizárólagos támogatási forma egyre gyakoribb lesz színházainkban, hála a kereskedelmi bankok ilyen irányú vágyainak és elkötelezettségeinek.

2. Színpadi mű alkotásának támogatása

Még ritkán előforduló szponzorációs lehetőség, hisz az alkotás természete miatt e támogatási forma legnagyobb hátránya, hogy a szponzor soha sem tudhatja, az alkotás sikeres lesz-e, márpedig a siker a szponzor-marketing alapvető és megkerülhetetlen érdeke és feltétele. Ugyanakkor rendkívüli előnye, hogy a szponzor közvetlenül kapcsolatba kerül olyan alkotó művészekkel, akiknek kapcsolatai és művészeti aurája a cég marketingjére megtermékenyítő hatást gyakorolhatnak. További előnye, hogy állandó és „ingyenes” sajtólehetőségeket jelent. A támogatást a szponzor utalhatja közvetlenül az alkotóknak, vagy olyan alapítványnak, amely az alkotókat támogatja, ám utalhatja a művet megrende-

lő színháznak is. Utóbbi esetben a szponzor a színház által kifizetendő alkotói díjakat téríti meg a színháznak. A támogatás alsó határát a szokásos megírási díj összegét célszerű meghatározni. A támogatás formája általában pénz, de természetbeni támogatás is lehetséges, hisz támogathat például a szponzor egy zeneszerzőt zongorával, vagy olyan utak finanszírozásával, amelyek szükségesek a mű elkészítéséhez. Az alkotók támogatása a szponzormarketing általános imidzserősítő eszköze, de szerepet kaphat egyes imidzselemek karbantartásában, illetve új elem bevezetésekor is. Ellentételeként érdemes kikötni a művész nyilatkozási kötelezettségét, a szponzorral való rendszeres megjelenési kötelezettségét, valamint ajánlatos kitérni az esetleges időbeni és térbeni kizárólagosságra is.

3. A támogatás leggyakoribb színházi területe a produkciók színpadra állítása

Gyakoriságát elsősorban az indokolja, hogy egy már létező színpadi mű színpadra állításáról van szó, vagyis a szponzornak már viszonylag megalapozott véleménye lehet a támogatott előadás várható sikeréről. A még nem játszott darab esetében támpont lehet a szerzők és a színpadra állító művészek eddigi pályafutása, a korábban már játszott darab esetében mindezt még támogathatja a darab korábbi sikere is. Leggyakrabban a szponzor pénzzel járul hozzá a produkció bemutatásig felmerülő dologi kiadásaihoz, ritkábban teljes egészében fedezi azt. Létezik a produkció természetbeni támogatása is. Ebben az esetben a szponzor, aki általában gyártó vagy kereskedő, anyagokkal vagy szolgáltatásokkal - például díszlet- és jelmezanyagokkal, szállítással - támogatja a produkció elkészültét. A produkciós támogatáshoz valamennyi szpon-

zormarketing társítható. Az előadással kapcsolatos valamennyi megjelenési lehetőségen, valamint a meghatározott számú előadásonkénti tiszteletjegyen kívül (amelyeket a továbbiakban általános elemeknek hívok), a támogatás ellentétele lehet egy-egy előadás és önálló fogadás a szponzor és partnerei tiszteletére.

4. Az előadás játszása

Alacsony kockázatú lehetőség a szponzor számára, mivel a premier utáni néhány előadásból általában már következtetni lehet a produkció sikerére. A támogatás módja általában pénz, amely konkrét összeget vagy az előadási veszteség fedezetét jelentheti. A támogatás harmadik módja esetében a szponzor minden este megveszi a megmaradt jegyet, vagyis azzal támogatja a színházat, hogy teltházat biztosít. Az előadási támogatás valamennyi marketing-célkitűzéssel társítható, természetbeni támogatás esetén bevezethető az új termék bevezetésekor, illetve új piacokra való betöréskor is. Ellentételezéseként az általános lehetőségeken kívül a szponzornak önálló előadás megvételét is célszerű biztosítani, továbbá azt, hogy az általa támogatott előadáshoz kapcsolódó fogadásokon láthassa vendégül partnereit. Természetbeni támogatás esetén lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a szponzor – a támogatott előadáshoz kapcsolódóan – közönségforgalmi területeken (és természetesen a színház honlapján) bemutathassa, illetve kiállíthassa termékeit, ajánlhassa szolgáltatásait.

5. Színházi események

Ilyen esemény lehet egy-egy művész jubileumi koncertje, művészek, alapítványok javára tartott jótékony célú előadások, adott előadás 25-el osztható előadása, a színház külföldi vendégszereplése, külföldi vagy hazai színház vendégszereplése, →

DiGiCo
Digitális pult csereprogram 2016

Az új DiGiCo digitális keverőpultjának árába beszámítjuk régi analóg vagy digitális pultját!
bővebb információ: info@chromasound.hu

 chromasound

→ fesztiválokön való részvétel. Az ilyen események támogatásának legnagyobb előnye az, hogy a szponzornak tág lehetősége van arra, hogy megtalálja a marketing célkitűzéseinek leginkább megfelelő színházi eseményt. Hátránya, hogy bármily sikeres is a rendezvény, hatása gyorsan lecseng, így a szponzornak a tartós hatás érdekében újabb és újabb marketing-eseményről kell gondoskodnia. Hátránya ellenére az események támogatása a szponzor-marketing gyakori területe, ám a színházi világban még mindig eléggé ritka, mivel a színházak gazdasági helyzetük miatt elsősorban produkcióik támogatását ajánlják partnereiknek. A színházi események formája a pénz mellett lehet természetbeni is (anyagok, szállítás, szállás, catering, biztosítás). A marketing-célkitűzések mindegyike társítható az egyes színházi eseményhez: egy adott külföldi piacon való megjelenés például jól kapcsolható a külföldi vendégszereplés támogatásához, egy gyermekrendezvény szponzorálása kedvezően köthető össze a cég gyermekeknek szánt termékének megjelentetésével, és így tovább. Ellentételezése természetesen az általános elemeken kívül egyenként különböző lehet: a színpadon való megjelenés, díjak átadása, termék, illetve szolgáltatásbemutató a színház közönségforgalmi területein, fogadás, illetve díszvacsora a művészek részvételével.

6. A vendégművészek szponzorálása

Legfontosabb előnye abban rejlik, hogy egyrészt a támogatási forma „üzenete” egyszerűen, hatásosan és jól megfogalmazható, másrészt a fedezendő költségek is pontosan elhatárolhatók. Hátránya gyors lefutása, amely ellensúlyozható egy jól felépített előkészítéssel, és egy szépen lecsengetett utójátékkal. A támogatás formája elsősorban pénz, de kiegészítheti természetbeni szponzorálás is, amennyiben például szálloda és repülőtársaság a támogató. A vendégművész szponzorálása elsősorban a vállalkozás imidzsét fejlesztheti, illetve erősítheti, így a marketingmunkát ennek érdekében kell felépíteni és lefolytatni. A támogatás ellentételezései, a megszokott marketingeszközökön kívül speciális elemek is lehetnek: például díszvacsora rendezése, illetve az azon való részvétel, a szolgáltató reklámanyagaiban való megjelenés, valamint a színházzal és a vendégművésszel készített média-interjúkban való közös részvétel.

7. A színházi marketing támogatása

Lehet pénz, ám főképpen természetbeni támogatás, amelyben a szponzor saját szolgáltatásaival illetve saját vagy vásárolt marketing eszközeivel támogatja a színház marketingjét, leggyakrabban reklámját. A támogatás formája lehet, hogy a szponzor térítés nélkül vagy jelentős árengedménnyel nyomtatja a színház reklámanyagait, ragasztja ki plakátjait, egy rádió vagy tévétársaság közvetíti hirdetéseit, adja

kölcsön reklámfelületei, média- és internethirdetési egy részét vagy egészét. Ez utóbbiakban a szponzor hivatkozik például arra, hogy támogatja a színházat, illetve annak egy produkcióját; hogy a produkció bizonyos anyagait vagy szolgáltatásait ő szállította; hogy a színház művészei nála biztosítják testüket, hangjukat, autójukat. A színház Hivatalos Szállítója illetve Kizárólagos Szállítója cím használata a marketing támogatásának kölcsönösen előnyös formája, amelynek során a szállító reklámanyagaiban hivatkozhat arra, hogy a színház oly mértékben elégedett termékeivel vagy szolgáltatásaival, hogy csak tőle rendeli meg azokat.

8. Szakemberképzés

A szponzoráció egyik új és izgalmas területe lehet az oktatás, amely magában foglalja a gazdasági, műszaki és a különleges színpadi szakmák képzését. Annak ellenére, hogy a szponzoráció legkevésbé látványos és csak hosszútávon megtérülő befektetése az oktatás, tudnunk kell azt is, hogy a szponzoráción kívül szinte nincs is más finanszírozási forrásunk. Így tehát mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy szponzorainkat meggyőzzük az oktatás támogatásának fontosságáról. A szponzoráció formája készpénz és természetbeni támogatás is lehet. Ez utóbbi helyiségek, számítógépek, járművek és más dolgok rendelkezésre bocsátását jelenti. A szponzoráció ellentételezése lehet, hogy az oktatásban részt vevők pályafutásuk meghatározott ideje alatt valamennyi színházi megjelenésükön nyilvánosságra hozzák, hogy tanulmányaikat a szponzor támogatásának (is) köszönhetik.

9. A néző szponzorálása

A marketing ma még ritka és épp ezért kevésbé ismert területe. Általában a szponzor általános cég imidzsének megerősítésére szolgál azáltal, hogy a néző támogatásán keresztül a cég jótékonyágát, áldozatkészségét, nagyvonalúságát és szolidaritását teszi nyilvánvalóvá a tényleges és a lehetséges vevők piaci tudatában. A néző szponzorálásának legfontosabb eszköze a színházi jegyárak egészének vagy egy részének finanszírozása, amely lehetővé teszi, hogy olyanok is eljussanak színházba, akiknek erre nem lenné elég pénzük. Ennek legegyszerűbb módja a nagycsaládosok, a nyugdíjasok és a diákok színházba járásának támogatása azáltal, hogy a szponzor megtéríti a bérletek vagy jegyek bizonyos százalékát, így a színház az ilyen bérleteket és jegyeket olcsóbban adhatja. A jegyár megtérítése ugyanakkor történhet közvetlenül a nézőknek is, amennyiben a támogatott nézői réteg érdekei valamilyen társadalmi szervezetben megtestesülnek. Akár a színházon keresztül, akár közvetlenül támogatja a nézőt a szponzor, a támogatás egy előre meghatározott összeg, vagy eladott bérletenkénti illetve jegyenkénti összeg lehet.

10. A színházi szponzoráció legkényesebb, és ezért ma még alig alkalmazott formája a művész támogatása

Nem véletlenül, hisz a marketing szakemberek zöme úgy gondolja, hogy e forma kockázata – összevetve azok marketing hozadékával – jelentősen nagyobb a korábban felsorolt formákéhoz képest. A szponzor bátor, hisz azzal, hogy egy művészt kiválaszt, másokat nem választ ki, ösztönöz, mivel választását – éppen marketing céljai miatt – nyilvánosságra kell hoznia, ugyanakkor bátornak és ösztönzőnek is kell lennie ahhoz is, hogy esetleges tévedését a későbbiekben belássa, és ennek megfelelően választott művészt mással váltsa föl. A művész támogatása lehet pénzbéli és természetbeni. Pénzbéli támogatásról beszélünk, ha a szponzor valamely alapítványon keresztül a művésznak ösztöndíjat ad, vagy tanulmányi útját támogatja. Természetbeni támogatás, ha a szponzor tárgyak vagy szolgáltatások formájában például lakást, autót, ruhát, kozmetikumot, hangszer, tanulmányokat, gyermekfelügyeletet biztosít a művésznak. A művész támogatása nagy kockázata ellenére is a szponzoráció egyik különösen ajánlott formája, hisz sikere esetén, vagyis ha a támogatott művészből híres, netán világhírű művész lesz, a támogatás bőven megtérül. A művész támogatásának ellentételezése lényegében megegyezik az oktatásnál felsorolt tételekkel.

Befejezésül

Egyetlen – általam alapvetőnek tartott – gondolatra hívom fel ismételtelen a figyelmet, mégpedig arra, hogy nehezebb a szponzort megtartani, mint megszerezni. Ahhoz, hogy támogatónk hosszú távon is támogatónk maradjon, aprólékos és mindennapi munkára, valamint olyan feltétlen ösztönzésre van szükség, amely bizonyítja szponzorunknak, hogy nem csak előnyeinket, hanem hátrányainkat is megmutatjuk neki. Elengedhetetlennek tartom, hogy a szponzor szinte napi kapcsolatban álljon színházunkkal, részt vegyen annak ünnepi pillanataiban, részese legyen minden jelentős médiamegjelenésének, ott legyen az állammal vagy az önkormányzattal rendezett minden fontos rendezvényen, vagyis olyan megkülönböztetett bánásmódban legyen része, amely motiválja őt arra, hogy a szponzorálási ciklus lejártát követően is velünk kössön újabb szerződést.

Zárógondolatként olvasóim figyelmébe ajánlom azt a nyilvánvaló, ám gyakran elfeledett megállapítást, melynek értelmében a szponzor nem mecénás, hanem olyan üzletember, aki vállalkozása, terméke, szolgáltatása, múltja, imidzséje és természetesen pénze fejében színházunk imidzsén keresztül egy olyan nyilvánosságot és méltánylást szeretne kapni, amely mecénásként tünteti fel őt.

DR. VENCZEL SÁNDOR
színházi közgazda

A Szabadtéri Játékok kezdetei

A Szabadtéri Játékok meghonosítása Szegeden nem ment könnyen. A sikeres tradíció megteremtéséhez és a nemzetközi elismerésig hosszú volt az út. Különösen a kezdet volt nehéz, és a vitákban már akkor minden mai probléma felmerült. A színháztechnikai megoldásokról is sok érdekesség maradt fenn, amelyekről Lugosi Döme: A szegedi Szabadtéri Játékok története 1931–1937 című könyvében olvashatunk.

A 20. század első felében Európa nagy szellemi centrumaiban egyre divatosabbá váltak a különböző kulturális értékekre, hagyományokra épülő fesztiválok, valamint a nagyszabású szabadtéri rendezvények. A külföldi rendezvények sikerei a magyar szellemi élet képviselőit hasonló indíttatású fesztiválok megszervezésére sarkallta. Magyarországon az elsők között indították útjára az immár több mint 85 éves múlttal rendelkező nyári színházat, a Szegedi Szabadtéri Játékokat, amelynek helyszíne a szegedi Fogadalmi Templom előtt elterülő kövezett, 10 ezer m² területű tér, árkádos egységbe foglalt épületcsoporttal határolva.

A Játékok ötletét először – Salzburg mintájára hivatkozva – 1926-ban Juhász Gyula, a szegedi költő vetette fel. Ekkor már épült a Fogadalmi Templom (1913–1931), a Dóm tér azonban csak később, 1929–1932 között készült el. Egy másik szegedi fiatalember, Hont Ferenc párizsi színházi rendezői tanulmányai alatt figyelt fel a francia vidéki városokban rendezett ünnepi játékokra. Ezek egy új, látványos színházi műfajt teremtettek, a *szabadtéri tömegjátékot*. Hont a családjával folytatott levelezésből értesült Szeged építészeti csodáiról, és arról, hogy a Dóm tér építése befejezéséhez közeledik. Cikkét írt, amelyben a francia példákhoz hasonló „szabadtéri előadások rendezése, modern szellemű, a passiójátékokhoz hasonló tömegszínházi és világsikert aratott darabok bemutatását” javasolja, amely a város számára az idegenforgalom növelését is jelentené.

Abban az időben Szeged kulturális életének legfőbb támasza gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter, Szeged város országgyűlési képviselője volt. 1929. július 25-én a *Pesti Naplóban* írt cikkében kitér a külföldi szabadtéri játékok ismertetésére, és felveti a Margitszigeten, a Duna partján felépítendő nyári színház tervét, valamint a szegedi Dóm téren rendezhető játékokat.

Klebelsberg meghívására Hevesi Sándor, a Nemzeti Színház főrendezője, igazgatója leutazott Szegedre, és megállapította, hogy a szegedi Dóm téren szabadtéri előadásokat rendezni nem lehet és nem szabad. Megállapítása szerint a színház és a nézőtér nagy mérete állandó akadály lenne annak a lélekbeli kapcsolatnak, amely szükséges a színész és a közönség között, amely kontaktus nélkül nemcsak siker, de még előadás

sem képzelhető el. Aggályát fejezte ki a világítás miatt, továbbá feleltette, hogy gazdaságilag is lehetetlen a kérdés megoldása, mert nagy tömegű néma szereplőket szerződtetni céltalan. Hevesi Sándor szakvéleménye folytán az illetékes körök lemondtak a szép terv megvalósításáról.

Németh Antal dr., a szegedi városi színház akkori rendezője (később a budapesti Nemzeti Színház igazgatója) döntötte meg Hevesi Sándor szakvéleményét, és a cáfolatot felterjesztette Klebelsberg Kuno grófhhoz. Németh Antal elgondolása szerint a Dóm tér nagysága nem veszélyezteti az összpontosított figyelmet, mert az előadásokat éjjel és reflektorvilágítás mellett véli megtarthatónak, amikor is a színház csupán egy részét világítaná meg, a közönség figyelmét csupán erre a pontra irányítva, a nézőket egyáltalán nem zavarná a színház nagy mérete, sőt az éjjeli világítás misztikussá varázsolná a környezetet is. Gazdaságilag is megvalósíthatónak tartja a tömegjelenségek kérdését, mert helyes reflektorvilágítás mellett 50-60 főnyi néma szereplő, ha kellően mozgatják, 300 vagy még annál is nagyobb számú tömeg hatását keltheti. A nézőteret sem találja túl nagyknak, mert hiszen a tribün felállításával leszűkíti a térhatást, és megszünteti a tatóngó üresség érzését is.

1930

A szabadtéri játékok megrendezésének gondolata mégis háttérbe szorult. A Fogadalmi Templom már elkészült, és a térral együtt készen várta a felszentelés ünnepi alkalmát. Erre 1930. október 25-én került sor Horthy Miklós kormányzó és az ország előkelőségeinek jelenlétében. Ez volt az első szabadtéri ünnep, az alkotók menetét Klebelsberg gróf vezette. A menet három oszlopból állt (papság – alkotók: tervezők, művészek, iparosok – a város és az egyetem vezetői), a felvonulás fél óráig tartott, ágyúörgés, orgonazúgás és

▶ A Dóm tér ünnepélyes megnyitója.

harangkongatás mellett. Aznap este még lampionos felvonulás is volt, és mindenki meggyőződött arról, hogy a jövőben szabadtéri ünnepi játékok nagy tömeghatást fognak gyakorolni. Az árkádsorral körbevett templomtér kiváló akusztikájával ideális helyszínek bizonyultak a szabadtéri színelőadások megrendezésére.

1931

Az első előadásra – *Magyar Passió* – 1931. június 13-án került sor. Egy héttel korábban, 5-én hajnalban három hatalmas teherautón érkeztek meg a *Nemzeti Színház* díszletei és kellékei, melyekkel a 30 m-es színházteret a Dóm lépcsőzetes teraszán kialakították. Egyidejűleg Szegedre érkezett Ráday Dénes rendező és Upor Tibor díszlettervező, a Nemzeti Színház tagjai, valamint Tolnay Pál mérnök, az állami színházak főfelügyelője, akinek vezetésével a munkálatokat nyomban megkezdtek. A honvédelmi minisztérium engedélye alapján a munkálatokhoz műszaki csapatokat vezényeltek ki, így négy nap alatt, 11-én már állt is a 3232 ülőhelyes nézőtéri tribün. A *Magyar passió* előadásához a tribün máris kicsinynek bizonyult, és kénytelenek voltak minden előadásra 500-500 állóhelyet biztosítani.

A *Nemzeti Színház* gárdája csak 12-én érkezett Szegedre, ezzel 100 főnyire emelkedett a Szegeden vendégszereplő tagok száma, ebből 38 színész és színésznő, 30 statisztika és 32 műszaki alkalmazott volt. A legnagyobb gondot még mindig a világítási kérdések okozták. Hevesi Sándor eredetileg nappali világításra gondolt, és azért a Dóm tér színházvilágítását sebtében kellett megoldania, s a sűrű világítási próbákön kialakult tapasztalatok alapján állandóan módosította terveit. Olyan sok technikai berendezést igényelt a játékok megrendezése, amilyenre még addig a világon nem volt példa. Az előkészületek alkalmával 9000 m huzalt használtak fel, és 11 távbeszélő készüléket szereltek fel, hogy a néma szereplőkből álló tömegek mozgását irányítani lehessen. A Nemzeti Színház állandó statisztái mellett nagyszámú szegedi néma szereplőt alkalmaztak. 50 férfit, az iskolai növendékek közül 200 fiút és 100 leányt, valamint 100 katonát, úgy, hogy mintegy 450 főnyi néma szereplő személyzet fölött rendelkezett a rendező. A templom két tornya mellé öltözők céljából sátrakat emeltek.

Az egész színházteret (a Nemzeti Színházi színházteret) →

→ háromszorosa) és a nézőteret a vörös bordó szín uralta. A templom főbejáratát nagy fehér keresztel leplek takarták, az oldalbejáratokat széthúzó leplek takarták, a boltíveket zöld lombfüzerek zárták be. A csonka torony és a templom, valamint a Szentháromság-szobor és a templom között hatalmas spanyalfalaknak tűnő leplek, a bal oldali a szegedi, a jobb felőli a magyar címerképpel. Ezek mellett a nézőtér felé, a templombejáró magasságát elérő egy-egy világítási torony ugyancsak bordóvörös bevonattal, és mindenütt a bordó leplek gazdag oszlopszerű aranyos sujtással voltak díszítve.

A szomszédos egyetemi épületek tetején elhelyezett reflektorok világították meg a tornyokat és a Dóm homlokzatát, míg a színpadot a világítási tornyokban elhelyezett reflektorok világították meg. A templom hármaskapujának irányában, a lépcsők alatt körülbelül egy méter magas, kisebb előszínpadot emeltek, melyen a játék egy része folyt. A zenekart a Szentháromság-szobor mögötti részben leplek mögé rejtették el, míg az énekkart az ennek irányában fekvő egyetemi intézet tetőteraszára telepítették, úgyhogy annak vezénylése zsebvilnylámpa segítségével történt.

Az előadásokat közel tizenötezeren nézték végig. Bár az előadás után Hevesi Sándor rendező azt nyilatkozta: „Csakis olyan darab adható elő, melynek legalább egyik főszereplője maga a templom, csak olyan nemzeti színjáték, melynek gyökerei lenyúlnak a vallási érzésbe.” Majd így folytatta: „Felmerült az a gondolat, hogy így kellene előadni Az ember tragédiáját. Ez nyilvánvaló félreértés a templomtéri játékoknak”. Azonban az előadások sikere hatására a következő évben már kéthetes műsort gondoltak, amelyben a filharmónia, a kamarazene, a képzőművészetek és irodalmi előadások mellett még a sportjátékok is helyet foglaltak volna. A világi művek előadására vonatkozólag azt a tervezték, hogy ilyen előadások esetében a színpadot nem a templom elé, hanem a térnek más oldala felé kell állítani, és a tribünt is akkor annak irányában felállítani.

Klebsberg Kuno gróf 1931-ig volt kultuszminiszter, és 1932-ben elhunyt. Ezzel nagy támogatóját vesztette el Szeged. Az ember tragédiája és a Jedermann előadásán vitatkoztak a szervezők 1932-ben, de Gömbös Gyula honvédelmi miniszter megvonta a támogatást a tribün felépítéséhez, így elmaradtak a Játékok.

1932

Hont Ferenc, aki a Szegedi Színházban több nagy sikerű előadást rendezett, mikor látta, hogy sem a város, sem az állam a szabadtéri játék ügyében nem tesznek semmit, a szabadtéri eszme ébren tartása érdekében a nyár folyamán több előadást rendezett Szeged különböző helyszínein. A szegedi közvélemény Az ember tragédiájának Dóm téri bemutatását remélte, erre azonban az egyház és a hatóságok ellenállása miatt nem kerülhetett sor. Hont végül 1932-ben a szegedi Rudolf téren

próbálta színre vinni a Tragédiát, azonban ezt a Nemzeti Színház tette lehetetlenné azzal, hogy a kért jelmezeket nem volt hajlandó kölcsönadni.

1933

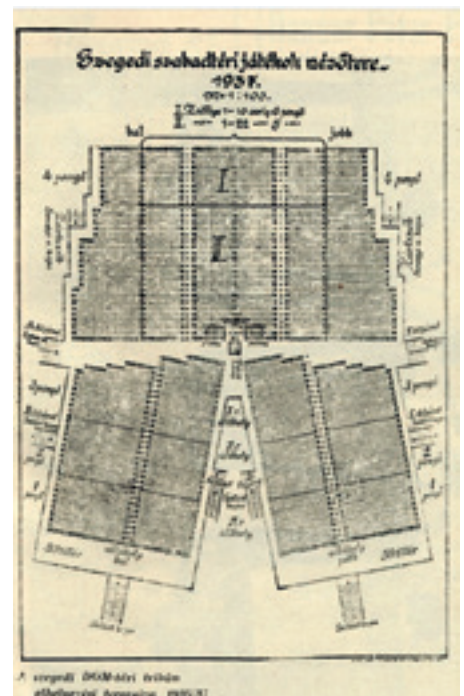
1933-ban a szegedi újságok fogtak össze, hogy a város támogatását kérjék ahhoz, hogy Hont Ferenc rendezésében a Dóm téren előadják Az ember tragédiáját. A megválasztott intézőbizottság elérte a honvédség támogatását, a vallás- és közoktatásügyi miniszter közben hozzájárult a Nemzeti Színház és az Operaház világítási berendezéseinek, az igényelt kellékek és ruhatári jelmezek kikölcsönzéséhez.

Augusztus 26-án este 8 órakor, kissé hűvös időben színre került Az ember tragédiája. Lélegzet-visszafojtva figyelte az előkelő közönség a szépen perdülő jeleneteket. A nagy színpadon, a szabad ég alatt csodálatosan hatottak a játszó nagy tömegek és a 300 főnyi státsztéria. Varázslatos hatása volt az egyes jelenetekben előadott táncszámoknak. A színpad ez évben kétdimenziós, emeletes és két különböző magasságú volt. Hont műfajilag misztériumnak fogta fel Az ember tragédiáját, és a felső színpadon a mennyországot, az alsóban a paradicsomot ábrázolta. A terasz lépcsőzete előtt 8 m szélességben még 3 különböző magasságú színpadot emeltetett. Az előadás két szünettel 8 színhelyen pergett le, s a 160 m² vetítővásznat kocsiszerkezettel tölték be és vonták ki az egyes jeleneteknél, s ugyanígy alkalmazták a díszleteket is. Az egyes képek között az át díszletezésnél a közönség felé fordított fényvetők káprázata miatt szinte észrevétlenül változtatták meg a színpadképet. Hont Ferenc a Dóm teljes homlokzatát használta fel háttérként, de néhány plasztikus kiegészítőt és díszletjelzést is szerepeltetett. Az 1931. évi színpad külalakjából a rendezés átvette a Magyar Passió kétoldali világítási tornyát, amelyet azonban most sűrke leplel és lombfüzerekkel díszítettek, s az angyalok a tornyok tetején helyezkedtek el. A templomkapukat is leplekkel takarták és lombfüzerekkel díszítették.

A tribün építését a katonaság végezte el csodálatos gyorsasággal, pontosan és szakszerűen, e segítség nélkül valóban nem lehetett volna megrendezni a játékokat. A tribünt úgy építették, hogy azon 2500 ülő- és 2000 állóhely volt, és mindenki jól láthatott és jól hallhatott. Az 1931. évi tribünhöz hasonló volt, de egységesebben építve, feljáratokkal és utakkal, elosztva, a nézőtér közepén pedig magas toronyban vetítógépek voltak, amelyek felszerelése azonban sehogyan se akart pontosan működni.

1934

A következő évben a szabadtéri bizottság elhatározta, hogy egy könnyen szétszedhető, vaskapcsokkal összeállítható fatribünt fog építtetni, és minden évben e tribünt állíttatja fel a Dóm téren. Július 8-án már megkezdtek a Dóm téri színpad

► A nézőteret Tolnay Pál tervezte

és tribün építkezéseit, mégpedig ez évben először a katonaság nélkül, kizárólag polgári munkaerők felhasználásával. 18-án kezdődtek meg az 500 státsztával a próbák. Bánffy Miklós gróf nagy lelkesedéssel irányította a próbákat, és nyilatkozata szerint szinte kifejezhetetlen előny, hogy öt különböző magasságú színpadon lehetett dolgozni. A háttért teljes egészében vetítettetni akarta. Külön kiemelte az inségmunkásokból és egyetemi hallgatókból alakított státsztériát, melynek intelligenciája folytán a legtökéletesebb munka elvégzését remélte.

Mivel a játékrendező bizottság függetleníteni akarta magát az állami színházaktól is, tervbe vették, hogy a státsztéria részére ruhatárt alapítanak, és a Nemzeti Színház meg az Operaház által kölcsönbe küldött 2 vagon ruha kiegészítésül több mint 500 ruhát varrattak Szegeden. A főszereplők Bánffy Miklós főrendező tervei szerint készített új jelmezeket kaptak.

A tribün ez évi felépítését Tolnay Pál¹ tervezte, és azt „Y” alakra építtette oly módon, hogy az „Y” elágazásánál helyezte el a hatalmas vetítőkamrát, amely így a nézőket nem zavarhatta, valamint ennek tövébe tette a díspáholyt. Augusztus 1-én megérkeztek az Operaház világítási szakemberei, az állami színházak legmodernebb világítási berendezéseivel, és azonnal munkába álltak.

Augusztus 4-én mutatta be az új rendezés ismételt Az ember tragédiáját zsúfolt nézőtér előtt. Az egyes jeleneteket pompázó külsőségek hangolták. A színpad valóságos szintobzódás volt, a világítási lehetőségek szinte tökéletes kihasználásával. Tankréd lovas bevonulása meg-

¹ Tolnay Pál műszaki főfelügyelő 1931-ben, 1934-37 között minden évben irányította a színháztechnikai munkákat.

kapóan nagyszerű volt, s az orgona megafonon át hatalmas hangerővel töltötte be a teret.

Nyolc ízben került színre *Az ember tragédiája*. Az ez évi játékokat Bánffy Miklós gróf főrendező mellett ifj. Oláh Gusztáv rendezte, nyolcszékű színpadot állított be, ami által a legnagyobb mozgási lehetőséget biztosította. A tömegek osztott csoportokban, tagolva jelenhettek meg. „Ez volt az első alkalom szabad ég alatti előadáson, ahol nagyarányú vetített háttérrel teljes sikerrel lehetett alkalmazni. A Dóm szimbolikusan világított tornyaival, égbe nyúló keresztjeivel úgy állt az egész tragédia mögött, mint maga a diadalmas egyház.” (Ifj. Oláh Gusztáv sorai a propaganda-füzetben.)

Ez a nyolcszékű színpad kápráztató nyílásaival igen alkalmas volt a díszletezés gyors lebonyolítására, amelyből épp a kápráztatások miatt a közönség mit sem vett észre. Két potemkin épület is gyarapította a színpadot, a csonka toronyhoz egy feljáróval rendelkező középkori házat építettek, s ugyancsak a Szentháromság-szobor elé is. Az utóbbiban Izóra zárdáját és London csapszékét, az előbbiben pedig Kepler csillagvizsgáló tornyát helyezték el. Meg kell emlékezni még, hogy a templom elé egy faszerkezetet emeltek, amelyre a vetítévásznat függesztették fel, de ennek alkalmazása lehetetlenné tette a templom kapujának a játékba való bevonását, és ezért a római jelenetben a Dóm kaput csak vetített képpel idézték a színpadra.

Díszlettervező és a vetített képek rajzolója Fülöp Zoltán volt, aki néhány szép képpel nagy sikert ért el. A műszaki felügyeletet Tolnay Pál látta el. A szabadtéri játékok teljes erkölcsi és anyagi sikert hozott, és felkeltette a külföld érdeklődését.

1935

A siker ellenére sok bírálat érte a szervezőbizottságot, amely több alkalommal lemondott a támadások miatt. Végül a szegediek összefogásával és anyagi támogatásával július végén három színpadon is megindulhattak a próbák, amelyeket Bánffy Miklós gróf főrendező, ifj. Oláh Gusztáv és Nádasdy Kálmán rendezők vezettek. Augusztus 3-án este 8 óra után a pazarul díszített térre sötétség borult, megszólaltak a harsonák, majd a templomból kiszűrődő orgona hangjai a *credo in unum Deum* dallamán szólaltak meg, és az utolsó ütem elhangzása után megkezdődött *Az ember tragédiájának* ragyogó előadása.

A nézőtér semmi lényegeset nem változott, a múlt évihez képest valamivel nagyobb lett, a II. számú kémiai intézet előtt ruhatárát rendeztek be, és általában kényelmesebbé akartak tenni a közönség részére mindent. A tribünt 6000 személy befogadására nagyobbították meg. Azonban „egy alkalom se volt, amikor teljesen megteltek volna a pad- és széksorok, hiszen 2000 ülőhellyel több mint 1934-ben”. Körülbelül 5000 ülőhelyre „tehető az a méret, amely elegendő lett volna”.

A rendezés sokban változott. A táncokat Harangozó Gyula tanította be az Operaház balettkarával, általában Bánffy rendezése a külsőségekre irányult. Legnagyobb hatása volt a római képnek, mely bizarr, színpompás, tobzódó elevenségével magával ragadta a közönséget, s ellentétként a falanszter vízióként jelent meg, fagyos ridegségével, merev statisztatömegével és misztikus színeivel lenyűgöző hatást gyakorolva. Általában a statisztéria pontosabban és fegyelmesebben dolgozott, és az előadás minden vonatkozásában a múlt évi előadást nemcsak méreteiben, hanem hatásaiban is túlszárnyalta.

Ebben az évben először bővült a repertoár, a *Tragédián* kívül – melyet hat alkalommal mutattak be – előadták L.E. Morselli: *Glaukos* háromfelvonásos színjátékát (az olasz–magyar barátság erősítése céljából), valamint egy estén a Mascagni: *Parasztbecsület* operáját és Hubay Jenő: *A cremonai hegedűs* egyfelvonásos operáját. A látszólagos nemzetközi siker ellenére a Szabadtéri Játékok anyagilag óriási bukással zárult.

A város vezetése a sokkot kiheverve tervezni kezdte a következő évi műsort. Tárgyalások kezdődtek Németh Antal dr.-ral, a Nemzeti Színház igazgatójával, aki ekkor tervezte a színészterében szinte páratlan érdekességű forgó nézőteret, amely a forgószínpad elvéből kiindulva azt szándékozott elérni, hogy a Dóm téren 350 m körzetben legyen a színpad felállítva, és a nézőtér mindig arra legyen forgatható, amelyen a játék folyik. Németh Antal dr. forgó nézőtéri elgondolása szakkörökben különösen nagy figyelmet és érdeklődést keltett fel, különösen, amikor bemutatta annak plasztikus modelljét. A Nemzeti Színház díszlettervezője, Varga Mátyás festőművész előbb terveket készített, majd megcsinálta a plasztikus modellt. Az elgondolás szerint a játék a Dóm előtti teraszról indul ki, itt lenne *Az ember tragédiájának* mennyszága, illetve paradicsoma. A kiüzetés után Ádám, Éva és Lucifer levonulnak, és megkezdik vándorlásukat a téren körül épített színpadokon. A forgó nézőteret mindössze egy 40 lóerős elektromotor ereje forgatta volna. Előállítási árát mintegy 120 000 P-re becsülték. A forgó nézőtér modelljét még 1935. decemberben Budapesten kiállították az Iparművészeti Múzeumban rendezett Színpadművészeti Kiállításon.

A forgó nézőtér azonban nem valósult meg a Dóm téren, de a Szabadtéri Játékok folytatódtak. A fatribün a végén már 7000 fős lett, melyet minden évben egy-két hét alatt szereltek, bontottak. A szerző könyve végén összefoglalja a Dóm-téri játékok tanulságait és jövőjére vonatkozó javaslatait. Ezekből néhány részletet kiragadva: „a színpad nyolc síkjával, előretolt rendszerével, a két oldalépülettel minden előadásra alkalmas.” A Buday-Hont színpadon alkalmazták először vetítévásznat, ezt csak alkalmanként tölték be

a Dóm elé, később állandó vetítőfelületet használtak, ez viszont kitakarta a templom homlokzatát. „A világítás az egyik legfontosabb színpadi kellék, sajnos még ma is csak kezdeti állapotban van, s nem tekinthető megoldott kérdésnek.” „Még maga a kiszolgáló személyzet sincs tisztába az állami színházak által Szegedre kölcsönzött pompás gépek teljesítőképességével.” „A színpad egyes részei állandóan sötétek, s így nem érvényesül maga a játék első szereplője a színpadkép.” „Az 1933. évi rendezés idején a nézőtér közepére állított vetítő oszlop ma már hatalmas gépházzá növekedett, de szerintünk alkalmasabb volna a színpadhoz közelebb álló vetítőkamrára bízni a fejvetéseket, a nézőtéri kamrára pedig az általános színezést. A diapozitívek vetítése azonban tökéletes és mozizerű.” „A hétezer nézőt befogadó tribün már nem bizonyult nagynak, de azért még mindig módosításokra és helyesbítésekre szorul. A jelenlegi tribünt amikor tervezték, még nem ismerték a DOM tér minden adottságát. A rendezőség el is határozta, hogy 1938-ra új tervet készített és főleg a jó látás és jó hallás szempontjait kívánja érvényesíttetni, az állóhelyek kérdését rendezni. Figyelemmel kell azonban lenni arra is, hogy a tribün alsó részzeit eltakarják.”

A sikorsorozatnak a II. világháború vetett véget. Az 1939-es nyár után 20 évig csöndes lett a tér. De ez már egy következő történet...

A szegedi szabadtéri játékok történetét sokan feldolgozták, de aki el szeretne merülni a Játékok létrejöttének rendkívül érdekes eseményeiben, javasolom *Lugosi Döme: A szegedi szabadtéri játékok története 1931–1937* című művét (Budapest, 1938. „A Színpad” kiadása), amelyből a fenti összeállítás készült. Megtalálható az interneten:

<http://mek.oszk.hu/15000/15091/15091.pdf>

- SZJI -

4 **Circus revival** (BY PÉTER FEKETE)

SZEGED OPEN-AIR FESTIVAL 2016

5 **Smart technological developments at the Szeged Open-Air Festival** (BY BARBARA FÁBIÁN)

This iconic festival location – renewed every year – outperforms the summer theatre events.

9 **The Birth of Scaffolding** (BY LILLA POLGÁRI)

Layher delivers scaffolding for building both the auditorium and the stage.

11 **This season's Scenery constructions** (BY KÁZMÉR TÓTH)

Report of the well-known scenery design and construction company Scabello in Szeged about creating the open-air scenery.

CAPITAL CIRCUS OF BUDAPEST

15 **Theatre and Fountain Ring** (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)

The only circus building in Central Europe can be found in Budapest where a novel fountain circus show seeks ways of renewing this genre.

SUMMER REVELS

19 **Mini stage – mini concert** (BY BÉLA GÖTZ)

About popular programs of Music City Budapest.

EQUINE THEATRE

22 **By now, even technology is “saddle-bourne” perfectly**

(MIKITA GÁBOR)

Plays “On Horseback” – performances of the Hungarian National Equine Theatre

WATER STAGE

25 **Lake Stage on Fertő Lake** (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)

Special Lake Stage of the Austrian Seebühne Mörbisch.

SCENI-TECH 2016

29 **New thinking for old theatres** (BY ROEL TEN BRAS)

How to adapt historical buildings for the use of present theatre?

33 **Safety regulations for motorized Stage Machinery**

(BY KLAUS WEBER)

A lots of norms, how to determine the design criteria for an Application?

36 **A very subjective account on experiences** (BY OTTÓ SIMON)

Good impressions on the Sceni-Tech 2016.

39 **The world of Church-run School dramas** (BY GÁBOR MIKITA)

STAGE LIGHTING DESIGN

40 **Master of Light** (BY BÉLA GÖTZ)

Conversation with the famous Hungarian lighting designer Tamás Bányai.

STAGE CRAFTS SPEAKING

44 **How do technicians look at the reality of stage works around them?** (BY JÁNOS SCHMIDT)

A series of articles about every-day problems for stage crew in Theatre.

NEWS FROM HUNGARY

45 **Best of Diploma 2016**

Diploma works of the graduates of the Hungarian University of Fine Arts.

THEATRE RECONSTRUCTION

46 **Face-lift for the German Theatre in Hungary**

(BY GYÖRGY DOBREFF)

Theatre equipment of the small Theatre in Szekszárd has been renewed.

OBITUARY

49 **Judit Gombár, designer** (BY IMRE KÁRPÁTI)

In memoriam of the excellent costume and stage designer, founder member of the Ballet Ensemble Győr.

RESPONSES FROM READERS

50 **Stage floors, again** (BY MIKLÓS BORSA)

NEWS FROM ABROAD

51 **Osram and Clay Paky have acquired ADB operations**

51 **New editor-in-chief at the Austrian Prospect**

RAMBLING IN SWEDEN

52 **Adventure in Ystad** (BY OTTÓ SIMON)

Guest performance of the Weöres Sándor Theater abroad.

TECHNOLOGICAL NOVELTIES

57 **Robe Strobe/ColorStrobe – Direct drive mobile Aerial Performer Winches – ETC Consoles ColorSource – NoizCalc softer from d&b – Sennheiser DIGITAL 900 Wireless**

THEATRE MANAGEMENT

59 **Theatre and Sponsors** (BY DR. SÁNDOR VENCZEL)

Methods of Sponsor Marketing in theatre.

FROM THE HISTORY OF THE HUNGARIAN THEATRE TECHNOLOGY

63 **The beginnings of the Szeged Open-Air Festival**

(BY IVÁN SZABÓ-JILEK)

Retrospection on the history of theater technical solutions at the Szeged Festival in 1930-35.

HIRDETŐINK

AVL Trade Kft.	68. o.	INTERTON Group	67. o.
Bosch Rexroth Kft.	2. o.	Lysis-Project Kft.	28. o.
Chromasound Kft.	55. o.	Luminis Kft.	57. o.
Chromasound Kft.	61. o.	Pelyhe & Társa Kft.	51. o.
Elimex Kft.	34. o.	Pelyhe & Társa Kft.	58. o.
Gerriets Austria CEE GmbH.	21. o.	Roland Kft.	60. o.
Gépbér Színpad Kft.	54. o.	Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.	35. o.

INTERTON EGYETEM

2016. NOVEMBER 9-10.

EXPERIDANCE HÁZ
BUDAPEST,
AJTÓSI DÜRER SOR 19-21.

TÉMÁINK TÖBBEK KÖZÖTT *:

- ÚJRA IT(T)
- TOTÁL KONTROLL – INTELLIGENS VEZÉRLŐRENDSZEREK
- MINEK EZ A CIRKUSZ? – AV MINDENÜTT
- LEDNI VAGY NEM LEDNI
- ZAJ-SZENNYEZÉS: NOIZCALC

* A PROGRAMVÁLTOZTATÁS JOGÁT FENNTARTJUK!

interton | 25
GROUP

www.intertongroup.com

A Magyar Színháztechnikai Szövetség kiadásában megjelenő **SZÍNPAD** tavaly ünnepelte **tízéves** jubileumát.

A negyedéves szaklap a gazdasági és műszaki igazgatók, főmérnökök, műszaki vezetők, díszlet- és jelmeztervezők, világosítók, hangosítók, díszítők, kellékesek, pirotechnikusok, színháztechnikai berendezéseket gyártó és forgalmazó

szakemberek, díszletgyártók és jelmezkészítők, építészek egyetlen magyar nyelvű információs forrása.

A szaklap a technikai újdonságoktól a történelmi kuriózumokig, kül- és belföldi szakmai híreken túl bemutatja az új létesítményeket, érdekes előadásokat, szcenikai megoldásokat.

Az *A/4-es méretű* **SZÍNPAD** terjedelme 56+4 oldal, példányszáma 600–1000 számonként. A szaklap terjesztése előfizetéssel történik, a Szövetség tagjai számára ingyenes. Az előfizetési megrendelő a www.msztsh.hu honlapról tölthető le.

Fizessen Ön is elő a SZÍNPAD-ra!

További információk: *Szeles Zsoltné, Judit*

Telefon: (+36-1) 329-0841

e-mail: titkarsag@msztsh.hu

ROBE®

LED A SZÍNHÁZBAN

Manapság mindennapos a ledes fényforrású lámpatestek felhasználása a színházi környezetben. Már nem az a kérdés, hogy van-e létjogosultsága, hanem az, hogy melyik eszközt válasszuk. A Robe nagy hangsúlyt fektet erre a területre.

A DL széria kifejezetten színházi és tévés célra készült, fényük teljesen homogén, alkalmasak a pasztel színek kikeverésére is, színház módban hihetetlen csendesek, a DL7-es lámpák 90-es CRI értéket produkálnak, ami a ledes fényforrásoknál kiemelkedő. A gyártó legnagyobb erőssége, hogy minden területre kínál egy eszközt, minden termékcsalád teljes, legyen szükség spotra, késes spotra, washra, effektekre, vagy csak statikus derítőre. A hagyományos típusokon kívül találhatunk még színes, vagy fehér stroboszkópot, dimmerre köthető COB leddel szerelt derítőt, pixelvezérelhető wash lámpát és rivaldához használható csikot is. Bemutatóért keresse kollégáinkat!

